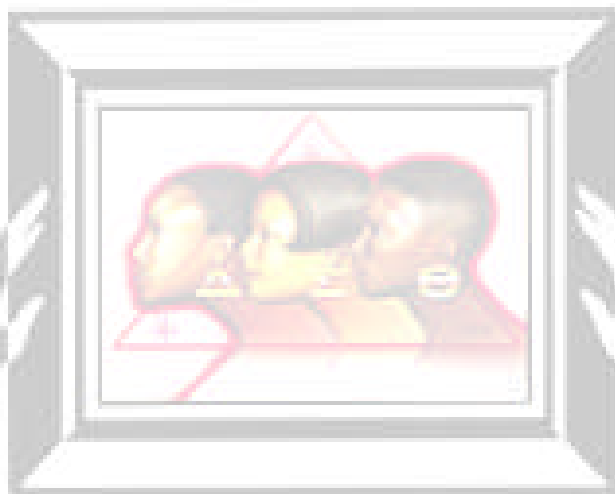

LLICÈNCIA D'ESTUDI RETRIBUÏDA
CURS 2005-2006

*La tutoria **inclusiva***
eina de
mediació i convivència

Per: Ma José Pérez Pérez

SUBDIRECCIÓ GENERAL DE FORMACIÓ PERMANENT I RECURSOS PEDAGÒGICS
DIRECCIÓ GENERAL D'ORDENACIÓ I INNOVACIÓ EDUCATIVA
DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ
GENERALITAT DE CATALUNYA

*A l'Arturo
Al Fernando i la Marta
A la Coro*

¹ <http://www.mvr.usace.army.mil/publicaffairsoffice/towertimes/February2002/inclusion.jpg>. Il·lustració capçalera.
<http://www.raisingthearts.com/comms2.htm>. Il·lustració portada. [Consulta primavera del 2006].

- *Bé, no es preocupi* –Pierre Dulaine² es dirigí a la directora agafant-la suaument entre els seus braços i començà a ballar- *solament anem a moure'ns*, - li digué- *molt bé, això és molt senzill... ara anem a caminar, sí anem a caminar... estem caminant... caminem? No? Ballem? O sigui que si saps caminar saps ballar... Mirin* –dirigint-se als pares i mares- *si ella deixa que la guïi és que confia en mi, però a més confia en si mateixa, doncs bé, si la seva filla de setze anys se sent forta i segura i confia en si mateixa... creuen que és possible que cap idiota la deixi prenyada? I si el seu fill aprèn a tocar a una noia amb respecte, com tractarà a les dones al llarg de la seva vida? Molt bé* –dirigint-se a la directora i deixant-la anar amb delicadesa- *gràcies.*

[...]

- *Senyores mares i senyors pares* – interrompí el Professor Dulaine -, *el que jo faig aquí en aquest institut és ensenyar ball i també les normes que ensenyen als seus fills el respecte, el treball en equip i la dignitat... aquests valors els ajudaran a donar una visió de futur que no els abandonarà, una visió de futur que sempre tindran...*

Take the Lead³

² Sinòpsi: Pierre Dulaine s'ofereix com a professor de ball d'alumnes conflictius en un centre escolar de Nova York. Dulaine quedarà a càrrec d'un grup de nois castigats, creient que no només necessiten educar la seva ment sinó també el seu esperit i conduir aquesta energia negativa en el ball.

³ [Friedlander, L. Take the Lead \(Déjate llevar\) \[Pel·lícula\] \(2006\) http://www.theleadmovie.com/](http://www.theleadmovie.com/) [Consulta: maig de 2006]. Traducció Ma José Pérez.

AGRAÏMENTS

Vull fer un agraïment exprés a totes les persones, professionals o no de l'educació, que han contribuït a la realització d'aquest estudi:

Al Departament d'Educació i a la Subdirecció General de Formació Permanent i Recursos Pedagògics per haver-me concedit aquesta llicència d'estudi retribuïda.

A en Josep Ma Puig Rovira, supervisor i tutor d'aquest treball de recerca, pel seu ensenyament i ajut, en especial amb les propostes educatives d'ApS. El professor m'ha ofert orientació i consell amb generositat; m'ha mostrat camins i m'ha obert possibilitats. Al Grup de Recerca d'Educació Moral de la UB.

A la Fundació Jaume Bofill i molt especialment a la Teresa Climent, per la seva orientació, suport i confiança. A tots i totes els professionals que hi treballen.

A l'ICE de la UB per oferir-nos el curs de formació bàsica per a realitzar la recerca.

Als Serveis Territorials de Tarragona. A en Josep Roig Pons, inspector d'educació, sento gratitud pel seu interès.

A l'IES Ramon de la Torre de Torredembarra. Als equips directius respectuosos amb la inclusió educativa. Al personal no docent i a l'AMPA. A les companyes i companys que he tingut al llarg dels anys, excel·lents mestres i professionals altruistes. De tots i totes n'he après. Un reconeixement molt especial al Departament d'Orientació. A tot l'alumnat de l'IES, jovent amb qui he treballat amb delit, ells i elles m'han encoratjat. Els he trobat a faltar...

Als instituts que han col·laborat en aquest treball, IES: Andreu Nin, Baix Penedès, Bonavista, Jaume I, Martí Franquès, Ramon de la Torre i Torredembarra. Especialment al professorat que ha dedicat una part del seu temps a respondre el qüestionari sobre l'acció tutorial. També per les observacions, recomanacions i crítiques. Igualment als equips directius.

A totes aquelles persones que d'una manera o altra m'han ajudat, animat i ofert les seves impressions al llarg de tot aquest temps. A la Manolita Alonso i a Xavier Salvadó.

A la Directora de la Biblioteca Municipal de Torredembarra i al Banc de Sang i Teixits per la seva col·laboració en els projectes d'ApS.

Per últim, o potser per començar.... és per això que els dedico aquest treball, a l'Arturo, la Coro, la Marta i el Fer, els seus punts de mira, la seva presència amantent, els suggeriments punyents i oportuns, l'estimació per la professió docent... m'han confortat aquest temps per a la reflexió i la recerca.

	Núm.	Í N D E X	Pàg.
R E C E P T I V A	1	Introducció. Anàlisi i reflexió sobre l'escola inclusiva.	7
	1.1	Fonament teòric.	8
	1.2	Marc referencial.	11
	1.3	Objectius a assolir.	18
	1.4	Hipòtesi de partida.	19
C E R C A	1.5	Idees pedagògiques que han inspirat la recerca.	20
	2	La tutoria inclusiva.	23
	2.1	Pla de treball.	24
	2.2	Metodologia emprada i tècniques de recerca.	25
	2.3	Recursos utilitzats.	26
R E S U L T A T S	2.4	Descripció de l'estudi.	26
	3	RESULTATS OBTINGUTS.	28
	3.1	Entrevista a Xavier Salvadó Granel.	29
	3.1.1	Una mirada als EEUU. La llei “No Chile Left Behind”.	30
	3.1.2	El Programa Bilingüe, una experiència inclusiva?	30
A N À L I S I	3.1.3	Reflexió final.	43
	3.2	Enquesta sobre l'acció tutorial inclusiva a l'ESO.	44
	3.2.1	Presentació.	45
	3.2.2	Introducció.	45
	3.2.3	Fitxa tècnica.	47
P R O P O S T E S	3.2.4	Qüestionari.	48
	3.2.5	Valoracions mitjanes.	51
	3.2.6	Conclusions.	56
	3.3	Informe d'estudi de casos suscitats a la tutoria inclusiva.	59
	3.3.1	Introducció.	60
U N I T A T S	3.3.2	Pregunta clau.	61
	3.3.3	Com fer l'informe? Triangulació.	62
	3.3.4	Estudi de casos.	64
	3.3.4.1	Metodologia de l'Assemblea de classe.	64
	3.3.4.2	L'assemblea de classe: estratègia educativa.	71
P E D A G Ò G I Q U E S	3.3.4.3	El bullying o assetjament entre iguals.	76
	3.3.4.4	Eduquem el dol.	81
	3.3.4.5	La tutora, el tutor “frontó” o mediador/a?	86
	3.3.4.6	Les relacions interpersonals eina d'inclusió.	91
	3.4	L'Aprenentatge-Servei. Proposta educativa inclusiva.	96
T I T U L A R I	3.4.1	Introducció. Què és l'ApS?	97
	3.4.2	Una proposta d'ApS: La donació de sang.	99
	3.4.3	Un projecte: La Biblioteca escolar inclusiva.	103
	3.4.4	Síntesi dels requisits bàsics.	117
	4	Apunt final.	118
V A L U A C I O	4.1	Estudis i/o cursos realitzats.	119
	4.2	Conclusions finals	120
	4.3	Epíleg.	122
	4.4	Relació dels materials continguts en els annexos.	123
	4.5	Fonts Documentals.	123

RECERCA EDUCATIVA

4

⁴<http://images.google.es/imgres?imgurl=http://www.raisingthearts.com/images/Art%2520of%2520Inclusion%2520big.jpg&imgrefurl=http://www.raisingthearts.com/comms2.htm&h=576&w=445&sz=394&tbnid=OiMpNUKpBSMvnM:&tbn=132&tbnw=101&hl=ca&start=52&prev=/images%3Fq%3Dinclusion%26start%3D40%26svnum%3D10%26hl%3Dca%26lr%3D%26sa%3DN> Imatge portada: Indivisible. Poncho Brown, Larry. [Consultada al maig de 2006].

1.- INTRODUCCIÓ

ANÀLISI I REFLEXIÓ SOBRE L'ESCOLA INCLUSIVA

Sumari

- 1.1 Fonament teòric: L'acció tutorial en el marc d'una escola inclusiva.**
- 1.2 Marc referencial.**
- 1.3 Objectius a assolir.**
- 1.4 Hipòtesi de partida: Educar millor és possible i necessari en el si de l' escola inclusiva.**
- 1.5 Idees pedagògiques que han inspirat la recerca.**

1.1 FONAMENT TEÒRIC

L'ACCIÓ TUTORIAL EN EL MARC D'UNA ESCOLA INCLUSIVA

El món de l'ensenyament, de sempre, és el primer que ha hagut de fer front als nous reptes de la nostra societat. Una societat en què els infants, els adolescents, els joves i les joves, els seus pares i mares, i els professionals i les professionals que s'hi dediquen tenen un paper clau per resoldre els desafiaments que s'hi plategen.

La comunitat educativa és un element indispensable per posar oli al complex engranatge de la societat moderna; una societat que concebem com a justa i respectuosa però que està amenaçada permanentment per les múltiples perversions de la democràcia. Se sap que el que passa a l'escola és també conseqüència del que es viu al carrer, a la família, en el més ampli sistema social i cultural. Els valors i els comportaments quotidians fora de l'escola no sembla que s'acostin al que el grup considera educatiu i democràtic (Martínez Bonafé⁵ 2.003).

El repte que el sistema educatiu es planteja no pot passar per alt que un dels desafiaments més importants a la nostra societat són els fluxos migratoris que es produeixen al nostre país des de fa uns quants anys. La immigració –fenomen, que d'altra banda, no ens hauria de sorprendre atenent al procés col·lectiu que ens ha format, fruit precisament d'aquests corrents humans, ha demanat una resposta ràpida i immediata dels nostres centres d'ensenyament i de les nostres institucions, solució efímera que molt sovint tan sols serveix per resoldre temporalment la complexitat d'un esdeveniment o un conflicte que exigeix una mirada més profunda i no sols a cua d'ull.

Aquesta visió més sòlida hauria de fer, d'entrada, que els valors dels nostres joves fomentessin els respecte per la societat pluricultural i potenciessin la dignitat de tothom. En el fons, tal com manifesta Josep M. Terricabras⁶, és un debat al voltant de la diversitat de la diferència i la diversitat de la desigualtat.

Un dels grans reptes de la reflexió ètica i de l'acció política del futur serà avaluar, en les relacions interculturals, quins elements són expressió de diferència i quins ho són de desigualtat. Aquest és un dels reptes que queda en mans dels joves d'ara, que són els adults de la societat del futur. Seria molt important que el repte fos abordat conjuntament pels joves que provenen d'ètnies i cultures diferents.

Terricabras 2001

⁵ Martínez Bonafé i altres (2.003). *Ciudadania, poder i educació*. Barcelona. Biblioteca de Guix/133. Editorial Graó.

⁶ Terricabras, J. M. (2.001). "Valors i joves davant de la immigració", dins *Polítiques d'immigració. Secció Joves i immigració*. Barcelona: Institut Català de la Mediterrània.

La desigualtat, que tan sovint es manifesta als centres d'ensenyament, és sempre fruit de la injustícia i mai no s'ha de considerar ni necessària ni tolerable. I és que les diferències han de ser respectades, però les desigualtats han de ser combatudes i rebutjades. A l'escola, l'ensenyament hi té quelcom a dir. Així, la Reforma Educativa del 92⁷ es plantejava des dels seus principis bàsics combatre qualsevol tipus de desigualtat en les seves disposicions generals.

Article 2.

2.1 Els ensenyants de l'educació infantil i de l'educació obligatòria tenen per finalitat:

- a) Afavorir el procés de desenvolupament harmònic de la personalitat de l'alumne.*
- b) Promoure el **respecte als drets i les llibertats fonamentals** de les persones i als principis bàsics de la convivència i la democràcia.*
- c) Crear **actituds solidàries** i de tolerància rebutjant discriminacions degudes a l'edat, la raça, la religió, el sexe i altres diferències de caràcter físic, psíquic o social.*
- [...]*
- e) Infondre **valors** referents a la salut individual i col·lectiva, a la conservació del medi ambient, a la cooperació i a la pau.*
- f) Fomentar el **sentiment** de pertinença i estima al país amb les seves característiques socials, culturals, geogràfiques, històriques i lingüístiques, alhora que promoure el coneixement d'altres pobles i comunitats.*

Departament d'Ensenyament 1.992

Unes desigualtats que exigeixen un anàlisi de la situació i una resposta dels nostres centres d'Educació i de l'administració, així com de les famílies i la mateixa societat. Pel que fa a l'àmbit estrictament professional de l'educació, el que calen, doncs, són propostes que afavoreixin els ponts de diàleg entre la cultura catalana i les cultures d'origen de cadascuna de les persones que arriben al nostre país. L'acció tutorial és una bona eina per afavorir aquesta mútua integració necessària. És, fet i fet, un pont de diàleg extraordinari.

Per altra banda, tal com manifesta Rosa Guitart⁸, la interacció que es conforma entre l'alumnat del grup-classe determina el clima de relació de l'aula incidint en la consecució dels objectius proposats.

⁷ Departament d'Ensenyament (1.992): Educació Secundària Obligatòria. Ordenació Curricular. Barcelona: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

⁸ Guitart Aced, R. (2.002). *Les actituds en el centre escolar*. Barcelona. Biblioteca de Guix/129. Editorial Graó.

Les relacions que la tutoria promou entre l'alumnat poden arribar a incidir de manera decisiva en la consecució de determinades fites educatives i en determinats aspectes del seu desenvolupament cognitiu, afectiu i de socialització. La socialització de la noia o del noi, l'adquisició de competències socials, el control dels impulsos agressius, la relativització dels punts de vista propis, l'increment de les aspiracions i del rendiment acadèmic o les representacions i els significats que construeix l'alumnat, són alguns dels aspectes que hi estan influenciats.

Guitart 2.002: 50

L'acció tutorial ha de propiciar la distensió entre l'alumnat i la cohesió del grup i ha d'afavorir una actitud de respecte vers les diferències. L'assemblea de classe actua com a medidora; estimula el respecte per la dinàmica i els ritmes aliens; fomenta els criteris i les decisions individuals i col·lectives; afavoreix el coneixement i l'ús de la llengua, vehicle de comunicació essencial entre persones... Però, a més, la tutoria és també un mecanisme que afavoreix el debat i la reflexió de la comunitat de classe.

Les estratègies de prevenció des de la inclusió que es poden tractar a la tutoria tenen un ampli ventall. El modelatge de les diferents situacions que succeeixen a l'aula permeten a l'alumne crear un espai de relació intercultural i de possible coneixement d'altres cultures. Cal superar la perspectiva monocultural i etnocèntrica i posar-se en la pell de l'altre. Aquest és un objectiu bàsic que es pot propiciar a través de la tutoria. És en aquest sentit que la UNESCO ha insistit en la reforma de les polítiques educatives per treballar els quatre pilars de l'educació: aprendre a conèixer, aprendre a fer, aprendre a viure junts i aprendre a ser (UNESCO 2.001), l'aula és, doncs, un espai idoni per treballar-los.

El sistema educatiu que s'ha anat implantant a Catalunya hauria de permetre que aquesta diversitat cultural (lingüística, religiosa, ètnica...) fos un mitjà per conèixer la realitat que ens envolta i assumir els reptes d'un marc educatiu que no pot prescindir de ningú. Fins a la implantació per part de l'administració educativa de les Aules d'Acollida, el tractament que s'ha donat a l'alumnat estranger en els centres ha estat divers, depenent en gran part, de les possibilitats materials i humanes de cadascun d'ells. En aquest sentit cal destacar l'experiència que es va dur a terme a l'IES Ramon de la Torre, publicada per la Fundació Jaume Bofill (Escobar⁹ i altres 2.001).

Cal, doncs, elaborar uns programes tutorials de mediació adequats a cada situació, amb unes propostes metodològiques que permetin afrontar a llarg termini els reptes que dia rere dia s'imposen. De res no serveix anar resolent

⁹ Escobar, A. Luengo, C. Pérez, M. J. (2.001). Aula d'acollida per als alumnes nouvinguts de l'IES Ramon de la Torre. Barcelona. Finestra oberta 18. Fundació Jaume Bofill.

sobre la marxa els possibles conflictes. Cal estar a punt, disposar de recursos i tenir materials que permetin treballar amb dignitat.

La Tensió entre el llarg i el curt termini, tensió eterna però alimentada actualment per un predomini de l'efímer i de la instantaneïtat, en un context en que la plèthora d'informacions i emocions fugaces condueix incessantment a una concentració de problemes immediats. Les opinions demanen respostes i solucions àpides mentre que molts dels problemes trobats necessiten una estratègia pacient, concertada i negociada de reforma.

Tal és el cas de les polítiques educatives.

Delors¹⁰ 2001: 13

1. 2 MARC REFERÈNCIAL

El marc referencial base d'aquesta recerca està delimitat pels següents aspectes:

- a) El concepte d'Educació Inclusiva.
- b) El canvi d'enfocament de l'acció tutorial en el si de l'escola inclusiva.
- c) La preocupació de les institucions educatives i de l'administració.
- d) Les sessions de tutoria a l'ESO.
- e) La Ley Orgánica de Educación: LOE.

a) El principi d'inclusió escolar i social. Implica no solament donar garanties d'accés a les oportunitats vitals que defineixen una ciutadania plena en les societats dels nostres dies, sinó també que la persona sigui acceptada amb les pròpies característiques, capacitats i limitacions com a membre més d'aquella societat¹¹.

L'**Educació inclusiva** pressuposa un procés de transformació en el qual els centres educatius es desenvolupen en resposta a la diversitat dels alumnes que tenen escolaritzats, identificant i eliminant les barreres que aquest entorn posa al seu aprenentatge, socialització i participació, sense deixar de capacitar i enfortir l'alumne a partir de les seves capacitats i potencialitats.

¹⁰ Delors, J. (2001). "La educación o la utopia necesaria", dins *La educación encierra un tesoro*. UNESCO.

¹¹ Plataforma ciutadana per una Escola Inclusiva. *Aportacions al document "Idees per al Debat" per un Pacte Nacional per a l'Educació*. Barcelona, 5 d'abril de 2005.

Des d'aquesta perspectiva l'avaluació, de procés i de resultats, valora tant l'alumne com al propi centre.

El concepte d'Educació Inclusiva implica que tots els infants, que tot el jovent d'una determinada comunitat, aprenguin junts independentment de les seves condicions personals, socials i culturals, inclosos també aquells i aquelles que presentin qualsevol discapacitat. El concepte d'Educació Inclusiva és més ampli que el d'integració educativa i parteix d'un supòsit diferent relacionat amb la naturalesa mateixa de l'educació regular i de l'escola comú. **Es tracta d'un model d'escola en la que no existeixen "requisits d'entrada" ni mecanismes de selecció o discriminació de cap tipus, per a fer realment efectius els drets a l'educació, a la igualtat d'oportunitats i a la participació.**

b) El canvi d'enfocament de l'acció tutorial en el si de l'escola inclusiva suposa modificar substancialment l'estructura, el funcionament i la proposta pedagògica tutorial a les escoles per a donar resposta a les necessitats educatives de tots i cadascú dels infants i joves de forma que tinguin èxit en el seu aprenentatge i participin en igualtat de condicions.

Treballar la diversitat comporta atendre diversos nivells i sistemes d'aprenentatge dins el mateix grup classe. La pedagogia ha avançat molt en aquest terreny, oferint no solament teories sinó també mètodes i instruments educatius, i criteris organitzatius útils per atendre la diversitat d'alumnes. Cal garantir una formació del professorat, tant inicial com permanent, que incorpori aquesta pedagogia.

Les conclusions que fa l'Agència Europea pel desenvolupament d'Atenció a les Necessitats Educatives Especials¹², al document Principis fonamentals de l'Educació de Necessitats Especials (2003), es conclou **que l'ensenyament que és efectiu pels alumnes amb NEE també és bo per a tot l'alumnat en general**, identificant cinc mètodes pedagògics que s'han demostrat eficaços en l'educació inclusiva:

Ensenyament cooperatiu

El professor/a treballant conjuntament amb altres professors/es (un especialista o un altre col·lega), el director/a i/o altres professionals.

Aprenentatge cooperatiu

Alumnes que s'ajuden uns als altres, especialment quan tenen diferents nivells de capacitat, i que es beneficien de l'aprenentatge conjunt.

¹² Es tracta d'una organització europea independent i autònoma creada pels Ministeris d'Educació dels països membres de l'Agència i que l'any 2003 eren: Alemanya, Àustria, Bèlgica, Dinamarca, Espanya, Finlàndia, França, Grècia, Holanda, Islàndia, Irlanda, Itàlia, Luxemburg, Noruega, Portugal, Suècia, Suïssa i Anglaterra. La República Txeca, Estonia, Letonia i Lituània van participar com a observadors.

Resolució col·laborativa de problemes.

Agrupaments heterogenis

Quan es tracta amb una diversitat d'alumnes a l'aula, són necessaris grups barrejats de diferents nivells i un mètode pedagògic més diferenciat.

Ensenyament eficaç i programació individual

Tots els alumnes, inclosos els que tenen necessitats educatives especials per raó de discapacitat, assolixen més quan s'aplica un control sistemàtic, una programació i una avaluació del seu treball.

Una escola per a tothom requereix d'unes tutories on tot l'alumnat té cabuda indistintament de les seves característiques, dificultats i ritmes en el seu procés d'aprenentatge, partint de la premissa que qualsevol alumne és educable en un entorn ordinari. Una escola inclusiva associada a una educació de qualitat sense excepcions, i una filosofia que contempla l'escola com a motor de canvi social i d'actituds, basada en la igualtat i la democràcia, **on la diversitat és un valor a l'alça que cohesiona al grup i ofereix majors possibilitats d'aprenentatge** (Stainback, S; Stainback W i Jackson, 1999. Ainscow, 2001)

c) La preocupació de les institucions educatives i de l'administració, concretament **de la Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa** per la millora de la convivència a les aules.

La DGOIE va publicar al maig de 2.003, uns materials de consulta: "La convivència en els centres docents d'ensenyament secundari"¹³ publicats a la web de l'xtec¹⁴.

El programa fixa tres línies generals d'actuació:

1. Àmbit de formació per a la convivència.
2. Àmbit de prevenció de conductes problemàtiques.
3. Àmbit d'intervenció enfront el conflicte.

Dins del primer àmbit, formació per a la convivència, es desenvolupen els aspectes relacionats amb l'orientació i **l'acció tutorial**:

L'acció tutorial té una importància crítica en l'orientació personal, acadèmica i professional de l'alumnat i, molt especialment, en l'atenció a la diversitat i en la millora de la convivència. En aquest sentit, s'incorporen les propostes de la Conferència Nacional d'Educació destinades a enfortir l'orientació i l'acció tutorial, en especial en els àmbits següents:

¹³ Departament d'Ensenyament (2.003). *La convivència en els centres docents d'ensenyament secundari. Programa i propostes pedagògiques*. Generalitat de Catalunya.

¹⁴ http://www.xtec.es/cgi/mediateca_crp?NU=MP011817. [Consultada al maig de 2006].

- *El disseny de plans de formació permanent per a l'exercici de la funció tutorial.*
- *L'estructuració del programa d'acció tutorial en àrees temàtiques i la seva integració en el currículum.*
- *La creació i l'intercanvi de materials específics per a l'acció tutorial.*
- *La potenciació de la implicació familiar en l'acció tutorial.*

És un programa interessant i complet. Pretén **reforçar l'acció tutorial** en oferir un seguit de materials per millorar l'assertivitat de tot l'alumnat i les relacions interpersonals en el centre. Les propostes d'actuació estan basades en experiències contrastades i bones pràctiques. Els materials que s'ofereixen són necessaris per al professorat encarregat d'impartir el Programa de Competència Social. També és una aportació fonamental per aplicar la **mediació escolar** a les sessions de tutoria.

d) Les sessions de tutoria a l'ESO

Les tutories de grup s'han convertit, en la majoria dels casos, en sessions rutinàries on es realitzen les activitats previstes al PAT (Pla d'Acció Tutorial). Aquestes activitats es solen presentar en fitxes fora de context que al no tenir una justificació prèvia, avorreixen l'alumnat.

*A les aules de Secundària Obligatoria **l'hora de tutoria** és, generalment, **l'únic espai** en que es pot parlar realment **d'inclusió**. Es troben els/les alumnes nouvinguts/des, també als nois i les noies que van a grups flexibles i/o de desdoblaments, als que assisteixen a Atenció Individual, als/les exemptes Educació Física, ... L'hora de tutoria acull a tot l'alumnat divers que forma el grup-classe.*

És una llàstima que el tutor de secundària no pugui disposar de més hores per treballar la mediació en aquestes sessions tutorials...

Malgrat la limitació de temps, l'hora setmanal de tutoria, és l'únic espai totalment inclusiu i el tutor, la tutora l'ha d'aprofitar per aconseguir els seus objectius.

El professor Josep M. Puig Rovira, a la conferència: Recuperar la iniciativa: *Propostes per a una educació moral i cívica forta per a tothom*, proposa que la tutoria hauria de tenir una dedicació de set hores setmanals, de les quals tres es dedicarien al treball amb el grup-classe en el seu conjunt, tres es destinarien a atendre individualment l'alumnat i les seves famílies, i una última hora de preparació i coordinació amb la resta de tutors (IV Jornades d'Educació en Valors. Març 2.005. Tarragona).

e) La Llei Orgànica d'Educació: LOE.

L'últim punt d'aquest marc referencial és el legislatiu.

Primerament he volgut fer un breu repàs històric per les lleis d'educació a partir de la **Ley General de Educación** de l'any 1970 a fi i efecte de comprovar en quina mesura aquestes lleis garanteixen els drets i llibertats fonamentals de la totalitat de l'alumnat així com la necessària formació en valors. Valors tals com la tolerància, el respecte i la convivència essencials per apropar-se al concepte d'escola inclusiva que recull la LOE.

*** Ley General de Educación¹⁵ (1970)**

La llei aprovada en les darreries del franquisme, reconeix la importància de proporcionar oportunitats educatives a la totalitat de la població. Diu que el sistema educatiu ha de garantir el dret de tota persona a l'educació i que ha de tendir a la preparació especialitzada del gran nombre i diversitat de professionals que requereix una societat moderna.

*** Ley Orgánica reguladora del Derecho a la Educación: LODE¹⁶ (1985)**

Aquesta llei desenvolupa harmònicament els principis que, en matèria d'educació, conté la Constitució Espanyola del 1978. Garanteix el pluralisme educatiu i l'equitat, i assenyalava com a fins de l'educació la formació en el respecte pels drets i llibertats fonamentals i en l'exercici de la tolerància i de la llibertat.

*** Ley Orgánica de Educación: LOGSE¹⁷ (1990)**

La LOGSE va fixar l'educació obligatòria fins els setze anys seguint els models educatius dels països europeus més desenvolupats.

Va considerar objectiu primer i fonamental de l'educació proporcionar a l'alumnat una concepció de la realitat capaç d'integrar el coneixement i la valoració ètica i moral de la mateixa mitjançant la transmissió i l'exercici de valors que fan possible la vida en societat, el respecte a tots els drets i llibertats fonamentals i els hàbits de convivència democràtica i de respecte mutu.

¹⁵ http://www.cyberpadres.com/legisla/boe_14.pdf [Consultada al maig de 2006].

¹⁶ <http://www.fe.ccoo.es/legislacion/LODE.htm> [Consultada al maig de 2006].

¹⁷ <http://www.filosofia.org/mfa/fae990a.htm> [Consultada al maig de 2006].

*** Ley Orgánica de Calidad de la Educación: LOCE¹⁸ (2002)**

La LOCE va incidir en els valors de l'esforç i de la exigència personal, al considerar-los factors fonamentals de compensació de les diferències associades a l'origen social. Va insistir en que l'educació ha de ser capaç d'ajudar a la totalitat de l'alumnat -sense restriccions ni discriminacions de cap tipus- a aprendre a desenvolupar-se, formar-se com persones i com ciutadans, a construir i realitzar el seu propi projecte de vida en el marc d'una societat democràtica.

La Ley Orgánica de Educación: **LOE¹⁹**

El 06 d'abril de 2006 el Ple del Congrés dels Diputats ha aprovat la *Ley Orgánica de Educación* (LOE). Dos anys després que el PSOE anunciés la paralització parcial de la *Ley Orgánica de Calidad* (LOCE) aprovada pel Partit Popular. La LOE ha estat aprovada amb un suport de 181 diputats (el 53% de la Camera baixa), 131 diputats han votat en contra i han hagut 12 abstencions.

La llei incideix en la transmissió dels valors que afavoreixin la llibertat personal, la responsabilitat, la ciutadania democràtica, la solidaritat, la tolerància, la igualtat, el respecte i la justícia, que constitueixen la vida en comú. La llei publicada al BOE núm. 106 de 4 de maig de 2006, té una extensió de cinquanta pàgines en les quals s'han trobat vuit referències a la **inclusió**, ho fa en el sentit conceptual ja esmentat.

A continuació reproduïm una selecció d'articles de la llei on s'inclouen aspectes referents a aquest marc referencial:

CAPÍTULO I

Principios y fines de la educación

Artículo 1. Principios.

El sistema educativo español, configurado de acuerdo con los valores de la Constitución y asentado en el respeto a los derechos y libertades reconocidos en ella, se inspira en los siguientes principios:

¹⁸ <http://www.ugt.es/juventud/loce.pdf> [Consultada al maig de 2006].

¹⁹ <http://www.mec.es/mecd/gabipren/documentos/A17158-17207.pdf> [Consultada al maig de 2006].

a) La calidad de la educación para todo el alumnado, independientemente de sus condiciones y circunstancias.

b) La equidad, que garantice la igualdad de oportunidades, la **inclusión educativa** y la no discriminación y actúe como elemento compensador de las desigualdades personales, culturales, económicas y sociales, con especial atención a las que deriven de discapacidad.

c) La transmisión y puesta en práctica de **valores** que favorezcan la libertad personal, la responsabilidad, la ciudadanía democrática, la solidaridad, la tolerancia, la igualdad, el respeto y la justicia, así como que ayuden a superar cualquier tipo de discriminación.

d) La concepción de la educación como un **aprendizaje permanente**, que se desarrolla a lo largo de toda la vida.

e) La **flexibilidad** para adecuar la educación a la **diversidad** de aptitudes, intereses, expectativas y necesidades del alumnado, así como a los cambios que experimentan el alumnado y la sociedad.

f) La orientación educativa y profesional de los estudiantes, como medio necesario para el logro de una formación personalizada, que propicie una **educación integral** en conocimientos, destrezas y **valores**.

g) **El esfuerzo individual y la motivación** del alumnado.

h) El **esfuerzo compartido** por alumnado, familias, profesores, centros, Administraciones, instituciones y el conjunto de la sociedad.

[...]

k) La educación para la **prevención de conflictos** y para la resolución pacífica de los mismos, así como la no violencia en todos los ámbitos de la vida personal, familiar y social.

l) El desarrollo de la **igualdad** de derechos y oportunidades y el fomento de la igualdad efectiva entre hombres y mujeres.

[...]

k) La preparación para el ejercicio de la **ciudadanía** y para la **participación activa** en la vida económica, social y cultural, con actitud crítica y responsable y con capacidad de adaptación a las situaciones cambiantes de la sociedad del conocimiento.

No es pot dir que sigui una llei de grans canvis ja que conserva suficients principis de la anterior llei: LOCE. Es vol que sigui una llei duradora en el temps i per això s'ha buscat tant de consens com ha estat possible. Cal

donar estabilitat al sistema educatiu que en poc més de vint anys ha hagut d'adaptar-se a quatre lleis orgàniques.

*“...Voldria remarcar que és una llei que arriba acompanyada d'una **memòria econòmica**, amb objectius i compromisos de terminis. També representa una millora general del sistema educatiu, sobretot en la potenciació de les matèries instrumentals, reducció d'alumnes quan sigui necessari i suports a tots aquells que ho necessitin. Un dels capítols que em semblen fonamentals és el que parla de l'**equitat**, que si fóssim capaços de desenvolupar-lo amb normes clares i per a tothom, seria possible caminar cap a la **cohesió social**. Això vol dir la prioritització de tota mena de recursos per a aquells col·lectius que més ho necessiten, amb polítiques valentes i agosarades de proximitat i progrés, independentment del lloc d'escolarització.”*

Abelló²⁰ 2006: 6

1.3 OBJECTIUS A ASSOLIR

Es pretén:

- Primerament analitzar i reflexionar sobre la tutoria inclusiva amb la finalitat d'identificar i valorar els seus encerts i també les seves mancances.
- En segon lloc, conèixer de primera mà i amb un cert detall experiències d'inclusió dutes a terme en els centres educatius de secundària del país i també foranes.
- En tercer lloc, treure'n els coneixements corresponents quant a les estratègies pedagògiques i curriculars utilitzades.
- Elaborar un recull de propostes metodològiques mitjançant:
Informes d'estudi de casos
Projectes d'Aprenentatge-Servei

Hom pretén doncs, reforçar l'acció tutorial inclusiva a partir de les experiències analitzades per tal que es faciliti l'afirmació personal de cada alumne i de cada alumna, i que millorin, també, les relacions interpersonals al centre.

²⁰ Abelló L (2.006). *La LOE, una llei orgànica d'educació*. Barcelona. Guix núm. 324. Editorial Graó.

En una segona línia d'actuació es vol aportar informació i coneixements que contribueixin a:

Desmitificar les diferències i buscar els punts en comú entre l'alumnat.
Educar amb l'objectiu de canviar les actituds exclusivistes i potenciar-ne les que lluiten per la igualtat i els drets de les persones.
Educar per a una construcció identitària saludable, per a l'empatia amb l'altre i per a la gestió dels conflictes.
Crear un marc de relacions interculturals que afavoreixin el respecte i el diàleg entre les persones i les cultures.

I més en concret, per mitjà de l'acció tutorial i de les seves innombrables possibilitats aquesta recerca pretén assolir d'altres objectius com:

Potenciar la participació dels alumnes en la gestió de l'aula.
Fomentar l'autonomia personal i social de l'alumne.
Afavorir un clima positiu en el grup classe.

1.4 HIPÒTESI DE PARTIDA: Educar millor és possible i necessari en el si de l'escola inclusiva.

[...] La implantació de l'educació inclusiva és un repte, però val la pena, ja que garantirà una educació de qualitat per als nens i nenes en una societat que es basa en la diversitat, i la fomenta. Els nostres fills i filles, les nostres comunitats i la necessitat de mantenir una societat respectuosa amb els valors democràtics i els drets humans no es mereixen menys.

Gordon L. Porter²¹

Què tenim a l'aula? Parafrasejant a Jaume Funes²², a un aula d'ensenyament secundari obligatori hi tenim alumnes adolescents diversos, que en un percentatge alt, probablement volen estudiar i viure.

De què serveix el tutor, la tutora, en la vida d'aquests xicots i xicotes? El tutor, la tutora, podria ser la persona-frontó que li provoca a rebotar-se, però també podria ser la mediadora, el mediador que li ajudés a conduir la vida, a fer una lectura raonable del món que els envolta.

Des de la tutoria es poden renovar els valors de l'educació? Crec fermament que sí, que *educar millor és possible*²³, que és possible i

²¹ Porter, G. L. (2.003). "El reto de la diversidad y la integración en las escuelas. --Experiencias de inclusión: una escuela para todos". Aula. Núm. 121, Barcelona. 37–42.

²² Funes, J. Conferència: *Repensar la tasca docent*. Associació de mestres Rosa Sensat.

²³ Citant el llibre de Padrós, M. Zafón, A. Funes, J. Puig, J. M. (2.004). *Educar millor és possible*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, Finestra oberta/40.

necessari alhora. Considero que l'espai que proporcionar la tutoria inclusiva, és on es pot tractar millor la prevenció.

1.5 IDEES PEDAGÒGIQUES QUE HAN INSPIRAT LA RECERCA

Sempre he cregut en la tutoria inclusiva. Aquest model tutorial ha estat una eina que m'ha permès treballar en diferents àmbits amb l'objectiu d'afavorir la mútua integració, no només de qui arriba i s'integra a una cultura, sinó també de qui pertany a la cultura acollidora. De fet es tracta d'integració mútua i no de jerarquitzar una situació cultural.

Em refereixo a una tutoria impulsora de la convivència, la participació i el

civisme; en moments en que sembla necessari desenvolupar criteris per a la convivència des de l'escola i crear rutines i hàbits de relació social i cívica, on la tutoria sembla una bona eina per aconseguir-ho.

Balcó del Mediterrani: Tarragona

A la foto, d'esquerra a dreta: la Ma. José Pérez, l'Anna, la Ma. Ángeles, la Lizuani, i la Khadija, (alumnes de 4t d'ESO) en una sortida a Tarragona al juny de 2001.

La tutoria, segons el meu parer i en tots els àmbits del seu desenvolupament, pot ésser un element integral que promogui situacions per al respecte. La mala entesa tolerància, que no implica una actitud activa, se substituiria pel respecte.

El respecte sol invitar a l'acció. Per tant, el respecte no és un cataplasma que estova la ferida, sinó una frega que tensa els interlocutors. A diferència de la tolerància, el respecte no estalvia pas el conflicte, sinó que el fa raonable i en fa possible la solució.

El respecte, doncs, proposa una aproximació intel·ligent, informada, conscient, activa, volenterosa cap a l'altre.

Cardús²⁴ 2000: 289

²⁴ Cardús, Salvador (2.000): El desconcert de l'educació. Obertures 7. Barcelona: Edicions La Campana.

A través de la tutoria hom pot aprendre a desenvolupar uns valors de convivència que d'altra manera serien més complexos de treballar. A través dels espais i moments compartits amb els altres és possible adquirir uns criteris personals de col·laboració, de participació i de compromís emmarcats en l'àmbit de l'educació moral.²⁵ Pensem, per exemple, en la possibilitat que un noi o una noia estrangers nouvinguts se sentin acollits en un grup classe. O que un noi o una noia conscients que la seva identitat cultural és sòlida i sense problemes d'identitat, puguin eixamplar la seva cultura a través de les diferents activitats que des de la tutoria es puguin organitzar.

Es tractaria de que mitjançant una tutoria medidora es facilités la relació entre les persones, afavorint la comunicació, que és bàsica, per tal de superar actituds xenòfobes i racistes que, massa sovint són prejudicis culturals ben frívols per definir una cultura i que, per altra banda, són ben pròpies dels adolescents en risc d'exclusió. Caldria identificar l'acció del tutor, de la tutora, com a mediador/a per establir ponts de diàleg i fer posar l'alumne i l'alumna en la pell de l'altre, practicant l'empatia i fomentant així l'autonomia personal i la integració social del alumnat.

El passat 11 de gener de 2006, vaig assistir a la conferència "**Ser tutor o fer de tutor**" que el Dr. Miquel Martínez Martín, catedràtic de la Facultat de Pedagogia i director de l'ICE de la UB, va donar amb motiu de la lliçó inaugural del curs de postgrau "*La Tutoria i la seva Pràctica*", a l'auditori del CERC a Barcelona. La conferència em va resultar molt interessant en la seva totalitat, ja que les idees pedagògiques que el professor Martínez va exposar refermen les que sustenten aquest estudi.

A continuació exposo algunes d'aquestes idees:

- La feina de tutor es considera una de les feines claus a l'educació secundària, fa anys era impensable reflexionar en clau de tutoria.
- L'alumne/a, més enllà d'aprendre coses, té una dimensió que li afecta directament com a persona que està aprenent, perquè pugui així créixer de manera autònoma.
- **Ser tutor o fer de tutor?** No tothom se sent i viu la tutoria, és una funció complexa però central de l'educació.
- La professió de tutor no és possible exercir-la sense vocació. La diferència entre **ser** tutor i **fer** de tutor és que el que és tutor viu la tutoria com una professió, amb autonomia, acceptant que és una tasca de la que mai es coneix el final.
- El que **és** tutor està disposat a fer coses que no sap com li sortiran i que, potser, no li seran útils. La dimensió personal fa que el professional visqui la seva professió.

²⁵ Tal i com ho expliquen Pallerola i Suárez (2.005) a l'experiència presentada: *Tasques i rutines de gestió participativa a l'aula*, (CEIP Torroja i Miret, Vila-seca) a les IV Jornades d'Educació en Valors: Recuperar la iniciativa en l'educació en valors. Tarragona. 4 i 5 de març de 2.005.

- La tutoria, és una professió que s'assoleix no únicament a través d'un procés de formació sinó que també requereix de la pràctica educativa.
- Seria òptim que la majoria del professorat exercís de tutor/a. Primer s'ha d'exercir com a mestre/a o professor/a i, passat un temps, s'ha de ser tutor. És important tenir abans la pràctica de ser professor o mestre. En el cas de la secundària la formació que es rep no és suficient per a ser tutor.
- El professorat ha de conèixer la societat canviant. La formació del tutor no es consolida amb aprenentatges únicament, es requereix també, formació i actualització de continguts sobre aspectes com la família (monoparental, homoparental,...) i la societat actual. El tutor ha donar un suport moral a les persones i mitjançant els continguts ha de contribuir al desenvolupament social i moral dels seus alumnes.
- És important que l'alumne pugui desenvolupar el coneixement per poder aprendre de forma autònoma. Això pot semblar baixar el nivell de dificultat o no donar importància als continguts, però l'alumnat s'ha de trobar en situacions de crisi que li puguin conduir a un creixement professional, conceptual i moral com a persona. El tutor no ha de provocar les situacions difícils però tampoc les ha d'obviar. No s'ha d'evitar cap situació... És la tutoria entesa com ACOMPANYAMENT. El tutor que vol evitar les dificultats, s'equivoca. El sistema educatiu actual estalvia en excés les situacions de dificultat i comporta persones molt ben formades però poc entrenades en el món de les emocions i dels sentiments..., són persones dèbils. Raó, sentiment i voluntat s'han de treballar i s'han de desenvolupar. La voluntat és difícilment substituïble, es treballa treballant-la (política de l'esforç). El tutor ha d'estar al costat de l'alumne fins que arriba el moment de l'autonomia.
- Les hores que contempla la llei per atendre la tutoria són inadmissibles. Ser tutor requereix dedicació amb temps que no és lectiu. El tutor/a ha de passar més hores al centre, fent la feina que s'ha de fer en equip. **La feina de tutor/a no es pot fer individualment, s'ha de treballar en equip, s'han de compartir espais.**

M'ha semblat prou significatiu transcriure aquest recull d'idees que es van exposar en una sala plena de gom a gom, amb gent dreta pels passadissos, que escoltaven atentament una conferència que li confereix al tutor, a la tutora, la condició professional que li pertoca.

2.- Treball dut a terme

LA TUTORIA INCLUSIVA

Sumari

2.1 Pla de treball

2.2 Metodologia emprada i tècniques de recerca

2.3 Recursos utilitzats

2.4 Descripció de l'estudi

2.1 PLA DE TREBALL

2.1.1 DISSENY DEL PLA DE TREBALL	
1a FASE TREBALL DE CAMP	
Setembre Octubre 2005	Primera revisió del projecte
	Curs: Bases metodològiques per la recerca educativa.
	Modificació del projecte
	Fixar línies d'actuació
	Recerca bibliogràfica en biblioteques, institucions universitàries, entitats privades, centres d'ensenyament...
	Consulta pàgines web
Novembre Desembre 2005	Recopilació de materials
	Elaboració del qüestionari-enquesta
	Contactes: IES i professorat
	Passar enquestes als tutors/es
	Contactes amb institucions i entitats de dins i fora del país
	Preparar entrevistes
	Fer entrevistes
	Recerca bibliogràfica/Consulta pàgines web
2a FASE SELECCIÓ i SÍNTESI dels materials recollits	
Gener Abril 2006	Valoració enquestes
	Transcripció entrevistes
	Elaboració d'esborranys
	Transcripcions informes d'estudi de casos
	Seminari: Introducció a l'Aprenentatge-Servei (febrer-abril 06)
	Elaborar projectes d'ApS
	Recerca bibliogràfica/Consulta pàgines web
3a FASE ESTRUCTURACIÓ FINAL DEL TREBALL	
Maig 2006	Validació i conclusions qüestionari
	Transcripcions informes estudi de casos
	Ampliació dels coneixements informàtics
	Accions per a la realització dels projectes d'ApS
	Consulta pàgines web
	Traspàs dels materials als formats definitius
	Elaboració de la memòria i el resum
	I Congrés Educació avui: LA PRÀCTICA INNOVADORA
Setembre 2006	Lliurament del treball

2.1.2 EIXOS DEL TREBALL

El treball es fonamenta en quatre eixos:

1. Marc referencial. Anàlisi i reflexió sobre l'escola **inclusiva**.
2. Recerca sobre la tutoria **inclusiva**.
3. Recull de propostes pedagògiques **inclusives** mitjançant un informe d'estudi de casos.
4. L'Aprenentatge-Servei: una proposta educativa que possibilita la **inclusió** de l'alumnat.

2.2 METODOLOGIA EMPRADA I TÈCNIQUES DE RECERCA

La complexitat i les peculiaritats dels fenòmens educatius en tant que objecte d'estudi, fan que la lògica i els ideals del mètode científic siguin solament aproximats. La investigació educativa s'ha de caracteritzar per una gran flexibilitat i heterogeneïtat d'enfocaments, de metodologies i de resultats²⁶. La realitat educativa no es descobreix sinó que es **construeix**, és a dir, que ve donada per l'aproximació des de la que es contempla i pels testimonis que la filtren a través de la pròpia vivència

En l'elaboració d'aquest treball de recerca s'ha seguit la tècnica constructivista, atenent a l'exposat anteriorment. He aplicat la teoria crítica que reivindica al professorat com a cercador, introduint l'estudi de casos interpretatius²⁷. Per tant el procediment emprat és una metodologia mixta, que possibilita que la barreja de tècniques afavoreixi els resultats de la recerca. S'han utilitzat quatre tècniques²⁸ principals per obtenir la informació: els documents, les entrevistes, l'observació i els qüestionaris (Blaxter, Hugher i Tight, 2000). El fet de triar un instrument o un altre ha depès de la confiabilitat i la validesa, seguint les pautes donades al curs **Bases metodològiques per a la recerca educativa** que l'ICE de la Universitat de Barcelona va impartir a l'octubre de 2005.

Objectius específics del curs:

- * *Conèixer els principis fonamentals de la recerca aplicada a les aules.*
- * *Ser capaç de dissenyar propostes adients de recerca i innovació.*
- * *Conèixer i aplicar les principals metodologies de recerca educativa.*
- * *Conèixer i aplicar tècniques bàsiques de recerca.*

²⁶ Bizquerra, R. (2004) Coord. *Metodologia de la investigació educativa*. Madrid: La muralla.

²⁷ Stake, R.E. (1998). *Investigación con estudio de casos*. Madrid: Morata.

²⁸ Fernández, L. (2005). Fitxes per a investigadors. Butlletí LaRecerca. ICE de la UB, secció de recerca (paper).

2.3 RECURSOS UTILITZATS

Els instruments emprats han estat molt diversos, a continuació relaciono els utilitzats més freqüentment:

Material bibliogràfic: llibres, documents i revistes especialitzades.
Material audiovisual
Material informàtic
Consultes pàgines web
Entrevistes a professorat
Qüestionaris fets a tutors i tutores d'ESO
Material d'elaboració pròpia
Diaris personals
Observació directa

2.4 DESCRIPCIÓ DE L'ESTUDI

Com ja he dit anteriorment, l'estudi es fonamenta en quatre eixos:

1. Marc referencial. Anàlisi i reflexió sobre l'escola inclusiva.

És el fonament teòric del treball i s'ha realitzat fent recerca bibliogràfica: lectura de llibres i revistes especialitzades, i consultant pàgines web. En aquest apartat es revisen els estudis que serveixen d'antecedents i les teories que donen base a la recerca.

2. Treball de camp: Recerca sobre la tutoria inclusiva.

- ✍ Es realitza una **entrevista** a un professor que treballa als EEUU en el Programa Bilingüe. Aquest programa forma part del desenvolupament de la llei "No Chile Left Venid" als EEUU que garanteix l'atenció a l'alumnat nouvingut. És un Programa Educatiu Inclusiu.
- ✍ Elaboració d'un **qüestionari**: "Enquesta sobre l'acció tutorial inclusiva a l'ESO". El qüestionari s'ha passat a un centenar de tutors i tutores de set centres d'Educació Secundària de diferents poblacions de les comarques del Tarragonès i el Baix Penedès.

3. Recull de propostes pedagògiques inclusives mitjançant un informe d'estudi de casos.

A partir dels temes que els/les tutors/es tracten més freqüentment a les sessions de tutoria (detectats a l'enquesta), es presenten informes d'estudi de casos.

Els informes, previ control crític, inclouen:

- Part descriptiva amb l'exposició del tema.
- Part d'actuació: Procés d'intervenció i conciliació.
- Valoració, complicitats i comentari final.

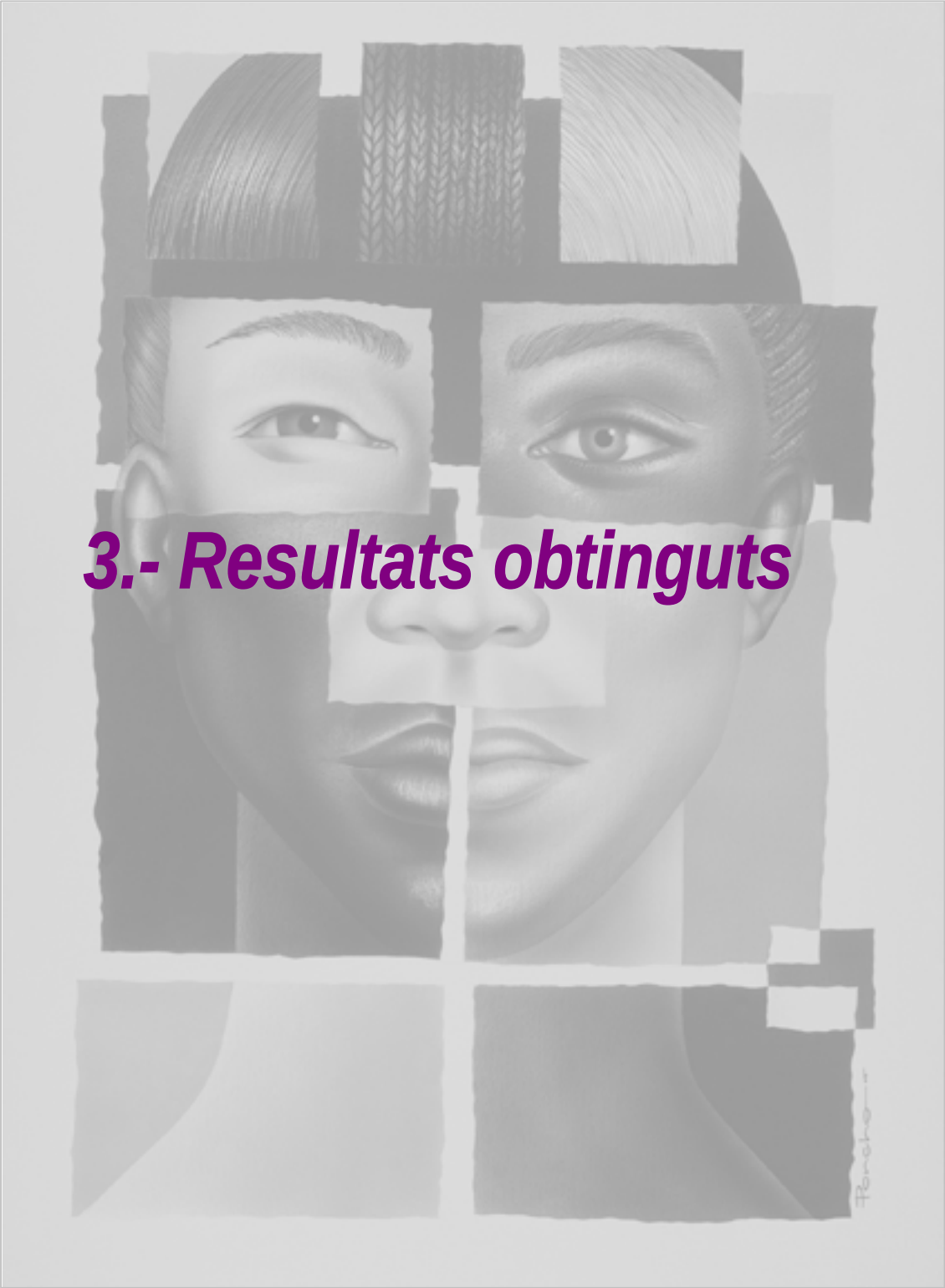
4. L'Aprenentatge-Servei una proposta educativa que possibilita la inclusió de l'alumnat.

Es fa una introducció al voltant de la pregunta: **què és l'ApS?**

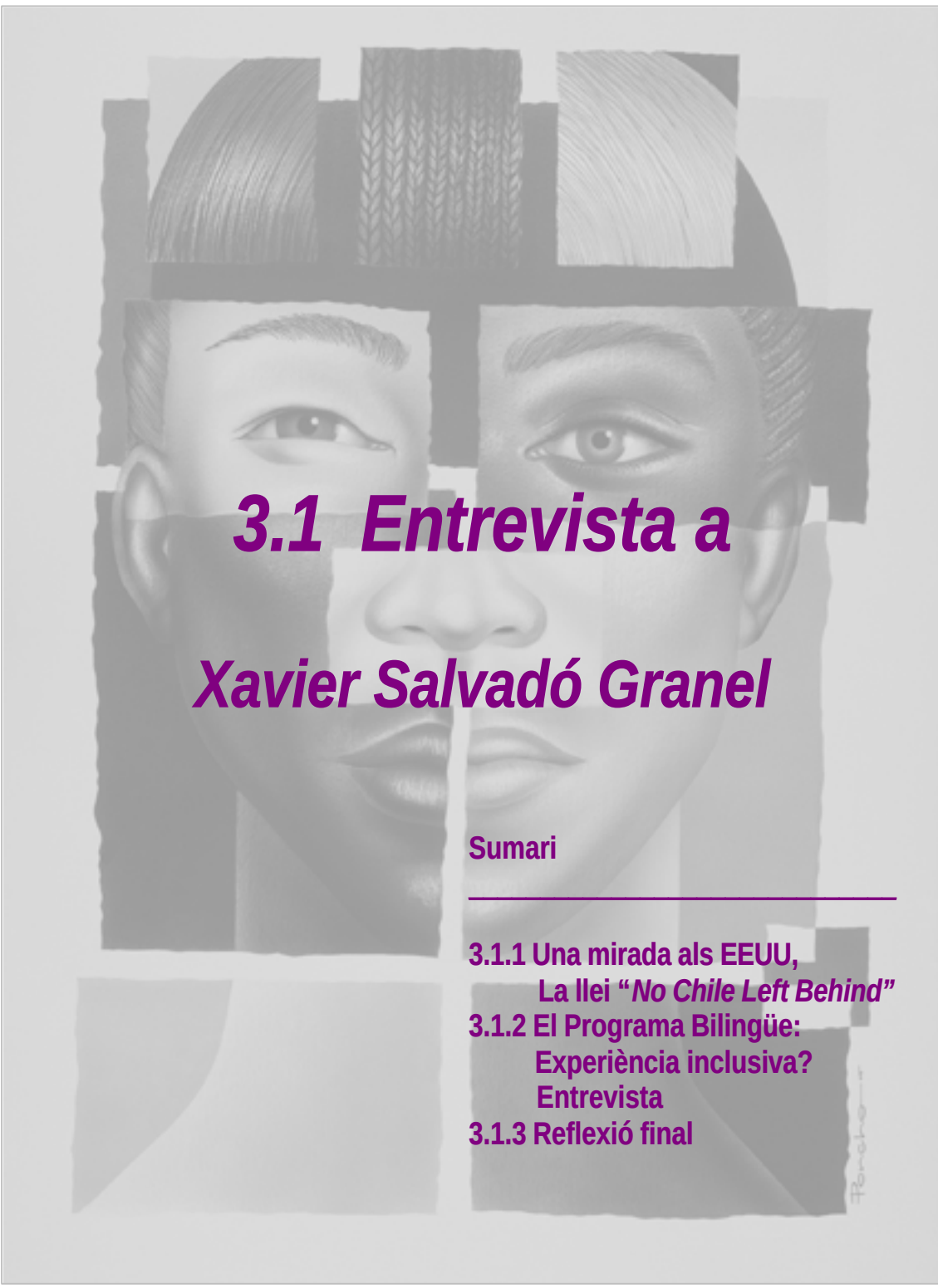
Es presenten dues propostes d'actuació:

- ✍ Proposta d'ApS: La donació de sang: un compromís cívic i **una pràctica solidària inclusiva** guiada pels infants i joves d'una localitat, d'un barri, d'una associació, d'un centre escolar...
La proposta vol implicar una població en una pràctica solidària de ciutadania activa. El projecte es vincula a la campanya de donació de sang que Banc de Sang i Teixits fa a les localitats periòdicament.
- ✍ Projecte d'ApS d'aplicació a la Biblioteca d'un Centre de Secundària. La Biblioteca escolar gestionada pels alumnes. **Una Biblioteca inclusiva:** heterogènia i diversa a l'abast de tothom. Pretén potenciar la Biblioteca escolar des de la inclusió. Inclou reflexions i propostes de servei en xarxa amb les biblioteques de la zona ja siguin municipals o escolars des dels aprenentatges escolars.

Es fa una síntesi dels requisits bàsics que han d'incloure els projectes d'ApS.

3.- Resultats obtinguts

3.1 Entrevista a Xavier Salvadó Granel

Sumari

- 3.1.1 Una mirada als EEUU,
La llei “No Chile Left Behind”**
- 3.1.2 El Programa Bilingüe:
Experiència inclusiva?
Entrevista**
- 3.1.3 Reflexió final**

3.1.1 UNA MIRADA ALS EEUU

El fenomen migratori és relativament nou al nostre país, els reptes que hem d'afrontar són desafiaments que han hagut de resoldre països desenvolupats amb una llarga tradició en la integració dels emigrants.

Als EEUU la llei **"No Chile Left Behind"** (*Que cap nen es quedi al darrera*) vol garantir l'atenció a l'alumnat nouvingut desenvolupant un Programa Educatiu Inclusiu. La llei pretén aconseguir una ràpida adaptació al sistema educatiu dels nois i noies que arriben a un país culturalment diferent. L'aspecte educatiu de la llei compren l'anomenat: **Programa Bilingüe** que té com a objectiu prioritari l'aprenentatge de la llengua anglesa.

Coneguda l'existència d'aquest programa, he volgut verificar una experiència contrastada i, alhora, comprovar les semblances i diferències amb el sistema d'inclusió d'alumnat estranger de les **Aules d'Acollida** que s'aplica a Catalunya.

Per aquesta raó he mantingut una entrevista amb un professor que treballa als EEUU des de fa anys participant d'aquest programa. L'entrevista està feta amb la voluntat de donar resposta a dues preguntes que considero bàsiques en la meva recerca:

- *El Programa Bilingüe que s'aplica als EEUU és inclusiu?*
- *Es considera la figura del tutor, de la tutora, com a mediador/a en el procés d'incorporació de l'alumnat nouvingut a l'educació formal?*

3.1.2 EL PROGRAMA BILINGÜE: Experiència inclusiva?

Entrevista a Xavier Salvadó Granel

Xavier Salvadó Granel és un professor tarragoní, llicenciat en Ciències Ambientals. Treballa als EE UU des de l'any 2003 en el Programa de Cooperació Internacional²⁹ creat pel Ministeri d'Educació fa més de vint anys.

Tarragona, 27 de desembre de 2005.

Xavier Salvadó Granel

²⁹ Monge, Y. (2005). Educación. El español se vende bien en EE UU. *El País*. Sociedad 34.

✍ MaJosé Pérez: A quina part dels EEUU estàs treballant?

Xavier Salvadó: Estic treballant a Kenosha, un poble de l'Estat de Wisconsin, situat al mapa queda cap al centre-nord del país. L'estat de Wisconsin té frontera amb Canadà. Kenosha està just al sud de l'estat, a uns 80 km de Chicago, que ja és a l'Estat d'Illinois. A Wisconsin se'l

coneix tradicionalment com "el país de la llet", per la quantitat de vaques que tenim pel voltant. És a dir: món rural i una mica de l'Amèrica "profunda". És la regió dels EE UU que, a banda de Texas, Califòrnia i Nova York, nota més la presència llatina, especialment en els darrers 5 o 6 anys.

✍ Pregunta: Parla'm una mica del teu treball.

Xavier Salvadó: Aquest és el meu tercer any com a professor bilingüe a M.D. Bradford High School. Dono classes d'àlgebra i geometria als quatre nivells de l'escola. Estic dins del "Programa Bilingüe", que va ser creat l'any 2003. Es podria definir com un programa de transició en el qual els alumnes llatinoamericans que arriben als Estats Units i que no parlen anglès, tenen l'oportunitat de cursar part de les assignatures en castellà per no perdre el ritme escolar mentre aprenen l'anglès. Jo dono les classes en castellà i en anglès, per tal d'anar "acostumant" als alumnes a la nova llengua. Els meus alumnes són hispano-parlants, un 95% venen de Mèxic i la resta d'Hondures i Puerto Rico.

✍ Pregunta: Tu vas ser contractat com a professor de matemàtiques, però em sembla que realment fas una feina molt diversa, no?

Xavier Salvadó: Sí, teòricament faig classe de matemàtiques però he d'anar introduint conceptes en anglès perquè el més aviat possible els/les alumnes puguin anar al que allí s'anomena l'Educació Regular. El

problema que hi ha és que aquests alumnes, no només tenen una limitació lingüística, sinó que poden tenir unes altres limitacions... per exemple en el coneixement de la seva llengua, l'espanyol. Jo m'he hagut d'organitzar la meua *Aula d'Acollida* de manera que, molts dies, no fem matemàtiques sinó que practiquem cal·ligrafia, fem dictats, llegim...

✍ *Pregunta: Parla'm més de la problemàtica que envolta el teu alumnat.*

Xavier Salvadó: La majoria d'alumnes que ens arriben són adolescents amb un historial "educatiu" molt particular. Venen de les regions més pobres de Mèxic i no han tingut una educació bàsica. A més, generalment estan de forma il·legal (que en sí no és un problema, però dóna una idea de les condicions en les que es troben). El primer any tenia un conflicte constant entre les obligacions com a professor i les obligacions com a persona. Molts dels meus alumnes tenen el pare treballant a Califòrnia, la mare a Nebraska i viuen aquí amb cosins segons. Amb aquestes realitats, és molt difícil exigir un mínim d'esforç, quan saps que no hi ha estabilitat familiar, nucli fonamental per a l'educació.

✍ *Pregunta: Si has d'adaptar a cada noi/a allò que ha d'aprendre, les matemàtiques seran totalment personalitzades, és a dir: uns nois o unes noies hauran d'aprendre els coneixements bàsics, d'altres nois/es faran càlcul més complex, d'altres estudiaran àlgebra..., això ho fas perquè t'ho diu el programa?*

Xavier Salvadó: No, no perquè el programa m'ho digui sinó perquè jo he vist la necessitat. La llei "No Child Left Behind" (No deixem cap nen darrere), coneguda com l'Acta NCLB de 2001, diu que qualsevol escola té l'obligació de donar a tots els seus alumnes el mateix tipus d'educació, invertint els recursos que siguin necessaris. En el cas que un grup de població -com ara els hispans- superin un 15% del total de l'alumnat de l'escola, s'exigeix que tinguin específicament un programa concret i més específic, com ara el Programa Bilingüe.

✍ *Pregunta: Què es fa amb els alumnes estrangers de poblacions minoritàries, es a dir que no arriben a aquest 15%?*

Xavier Salvadó: Al contrari dels hispans que tenen un programa determinat en espanyol i en anglès en el qual s'ofereix matemàtiques, ciències, història i geografia, la resta de minories assisteixen a les classes "regulars" i tenen una sessió diària anomenada *Anglès com a segona llengua*. En aquesta classe aprenen l'anglès i alhora una mica

de “cultura americana”. Aprenen no tan sols l'anglès social sinó també l'acadèmic: vocabulari de matemàtiques, de ciències, de geografia... això podria semblar-se més al que aquí a Catalunya coneixem com *Aula d'Acollida*.

✍ *Pregunta: Aleshores la llei “No child left behind” és una llei que afavoreix a la població hispana?*

Xavier Salvadó: Sí, perquè com que la població hispana és tan nombrosa, disposen d'aquest programa especial: Programa Bilingüe, encara que contempla principalment la variable lingüística. Si es llegeix la llei s'entén la filosofia:

que els nens i nenes novinguts/des se sentin integrats, que no estiguin rebutjats a la classe... Està clar que si van a l'aula normalitzada no entendran res, és millor doncs un programa paral·lel que els hi ajudi. El que passa és que en cap moment es planteja, que

aquests alumnes a més del desconeixement de l'anglès, puguin tenir necessitats educatives especials (NEE) o que no tinguin un nivell adequat a la seva edat. Es un programa que s'hauria de desenvolupar més. Si es fa un programa total amb matèries com matemàtiques, geografia, història, ciències, llengües... també s'hauria de contemplar la incorporació de la figura del/a psicopedagog/a o del/a pedagog/a i del/a conseller/a (tutor/a). A les classes ordinàries tots els alumnes tenen un/a conseller/a, “counselor”, que és similar a un guia acadèmic amb qui poden discutir assignatures a escollir, itineraris, dubtes acadèmics, opcions per accedir a la universitat...

✍ *Pregunta: El Programa Bilingüe no contempla la figura del/a conseller/a, o del tutor/a?*

Xavier Salvadó: Sí, sí que el/la contempla però és un/a professor/a americà/na que no coneix l'espanyol... És una figura sense sentit perquè sóc jo –el professor de matemàtiques- qui ha d'anar i explicar-li al/la conseller/a els problemes que sorgeixen, però ell/la no n'és conscient de les necessitats que poden tenir els meus alumnes i les meves alumnes. La necessitat del conseller/a ja es va plantejar el primer any d'implantació del programa. El Programa Bilingüe hauria de tenir un/a guia, un/a tutor/a que fes als alumnes de mediador. Els “counselors” que tenen assignats, tot sigui dit, tenen molt poca sensibilitat pel que fa al tema del bilingüisme (bàsicament el tòpic de: *tu vius als Estats Units, tu has d'aprendre anglès*).

✍ *Pregunta: Quins altres problemes observes en l'aplicació del Programa?*

Xavier Salvadó: Hi ha unes assignatures que no s'imparteixen al Programa com són Salut, Educació Física, Art... Aquestes matèries les han de fer obligatòriament per graduar-se. Si un/a alumne/a està preparat per fer algun d'aquests crèdits es poden trobar que ja no hi ha places...

✍ *Pregunta: Aleshores quina possibilitat de promoció, de sortir del Programa, tenen aquests alumnes?*

Xavier Salvadó: La promoció està regulada. Anualment es fan uns exàmens³⁰ d'anglès, si els alumnes superen 3'5 punts sobre una escala de 5 ja poden anar a l'educació regular, és a dir passen a l'aula ordinària. Al Programa poden estar un màxim de tres anys. També poden sortir abans si és que el nivell d'anglès ha millorat.

✍ *Pregunta: Al Centre Escolar estan els autòctons, els hispans... quines altres comunitats hi ha?*

Xavier Salvadó: A Kenosha hi ha els *white*, els *black* i els *latino*. Dins dels llatins hi ha els hispans, els xicans, els mexicans, els porto-riquenys... Els xicans són mexicans de segona generació i no s'avenen gaire amb els hispans.

✍ *Pregunta: Els negres encara que siguin autòctons son considerats "negres" en el sentit pejoratiu de la paraula?*

Xavier Salvadó: Sí, dintre de les classes ordinàries també hi ha molta segregació. Estan molt separats els blancs i els negres sobretot pel que fa a la tria de crèdits. Per exemple es poden cursar matemàtiques o matemàtiques "with honors" que són matemàtiques avançades. Qui està al grup avançat...? Aquest sistema, segons m'has comentat, es podria semblar als itineraris que proposava la LOCE.

✍ *Pregunta: Aquí dins del currículum variable estan els crèdits d'iniciació, els de reforç i els d'ampliació, això ja ho proposava la LOGSE. El tema dels itineraris és més complex d'explicar però està en la línia del que*

³⁰ L'avaluació contínua de l'alumnat és molt important en el mercat de la tecnologia donat els requisits que imposa a les escoles dels Estats Units la llei *No Child Left Behind*. Per això les empreses creadores de software tenen molts productes per a donar suport al professorat per a portar-ho a terme.

expliques. Cap noi/a del Programa Bilingüe pot anar als crèdits avançats?

Xavier Salvadó: Teòricament sí que pot anar però a la pràctica és difícil. Vaig tenir una alumna mexicana molt bona estudiant. Des del primer any que va venir al Programa vaig veure que tenia la capacitat suficient com per anar a l'Educació Regular (normalitzada) però no podia perquè no tenia el nivell d'anglès suficient. Va millorar ràpidament i la vaig apuntar a àlgebra "with honors". El professor va venir a parlar amb mi qüestionant si l'alumna en sabia prou... si entendria l'anglès... Sempre topes amb aquestes actituds.

✍ Pregunta: Quan jo estava a l'Aula d'Acollida em passava el mateix, a l'hora d'incorporar alumnes a l'aula ordinària sempre sorgien inconvenients...

Xavier Salvadó: Des que es va establir a Kenosha el Programa Bilingüe hi ha hagut professors/es que s'han qüestionat certs alumnes que tenen a les aules ordinàries. Són alumnes hispans de segona generació que no parlen gairebé espanyol; es comuniquen en anglès però no funcionen a classe. El programa bilingüe està fet per tractar temes de comunicació, els altres problemes els poden tenir tant els hispans com els "americans".

✍ Pregunta: Quants alumnes poden haver-hi a una d'aquestes classes?

Xavier Salvadó: No hi ha un màxim. El primer any va ser radical, vaig tenir 20, va ser molt dur, era el meu primer any de docència. Enguany tinc entre 6 i 10 alumnes, amb aquest número es pot treballar bé. El programa és interessant però queda incomplet, tinc alumnes que no solament tenen dificultats en l'aprenentatge de l'idioma sinó que són alumnes de necessitats educatives (NEE).

✍ Pregunta: Els teus alumnes presenten problemes conductuals, hi ha bullying, casos d'assetjament?

Xavier Salvadó: Sí, hi ha les "gangues", a més tot està molt tipificat. Els veuen els/les altres professors/es i comenten: aquest fa pinta de... La imatge llatina a l'escola està molt estereotipada.

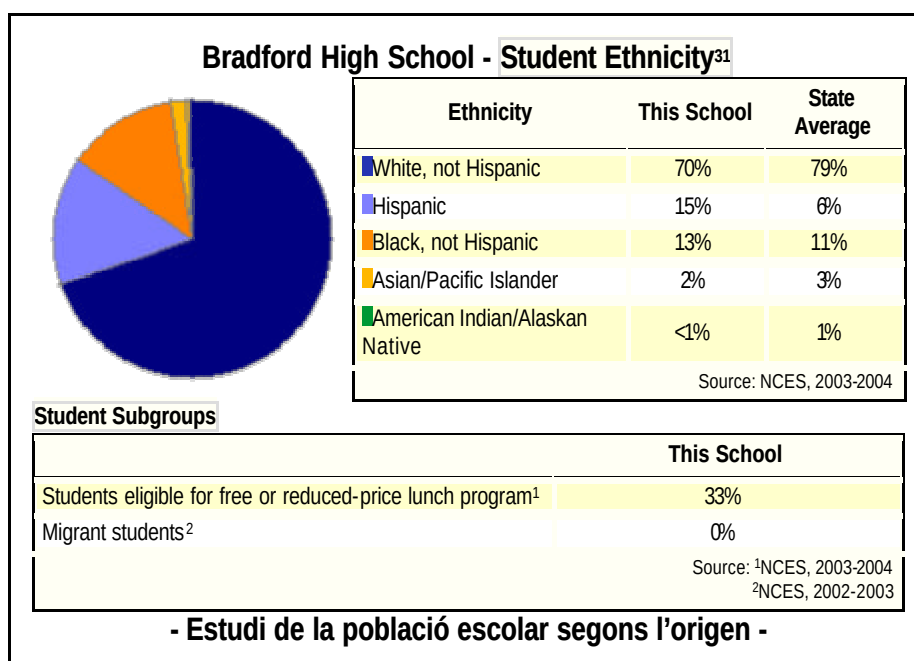
✍ Pregunta: O sigui que "amb la cara paguen".

Xavier Salvadó: Sí, malauradament així és, i després són un tros de pa.

✍ *Pregunta: Què són les "gangues"?*

Xavier Salvadó: Són associacions, diferents grups d'amics que tenen una filosofia de vida comú, que lluiten per un territori, una zona... Aquest territori pot ser part d'un carrer. Cada banda té el seu logotip, el seu codi de vestir, de comunicar-se, etc. A l'escola moltes vegades hi ha baralles entre diferents "gangues", sobretot per "ajuste de cuentas". Hem tingut diversos seminaris amb la policia de Kenosha per tal de poder identificar a membres d'una ganga, com evitar el reclutament, etc.

✍ *Pregunta: Quina edat tenen els teus alumnes?*

Xavier Salvadó: Dels 14 fins als 19 anys. L'educació obligatòria és fins els 16, però es poden quedar al centre escolar fins els 19 si han tingut algun problema. Correspondria a 3r-4t d'ESO i 1r2n de batxillerat, però a l'aula estan barrejats.

✍ *Pregunta: Explica'm més sobre les "gangues".*

Xavier Salvadó: Les gangues controlen diferents zones del barri, o escoles... Hi ha una ganga de porto-riquenys, altra de mexicans... si algú trenca alguna de les lleis de la ganga aleshores queden per pegar-li... El sentiment de "fraternitat" està molt arrelat dins la comunitat hispana. Si et desmarques et consideren un desertor i, per tant, has de ser

³¹ http://www.greatschools.net/modperl/browse_school/wi/723 [Consultada al febrer de 2006]

penalitzat. L'any passat van empresonar a un alumne de la meua classe, perquè va participar en una d'aquestes baralles a l'escola i va haver-hi ferits de gravetat.

✍ *Pregunta: Com es treballa la disciplina?*

Xavier Salvadó: El sistema és bàsicament punitiu. El primer any vaig haver de fer ús dels “*referrals*”, que són com comunicats de conductes contràries (“partes”) però ara m'estimo més parlar amb ells i raonar els fets. El propi sistema punitiu ha perdut la seva eficàcia perquè s'ha abusat d'ell. Els alumnes no es senten intimidats per aquestes mesures, és més, se'n riuen d'elles. Les mesures punitives han perdut la seva raó de ser.

✍ *Pregunta: Què em dius de la coeducació, com s'integren les noies en el Programa Bilingüe, com actuen davant d'un ambient on hi ha gangues, l'educació és sexista?*

Xavier Salvadó: Tots els problemes conductuals i de gangues que es

produeixen els tinc bàsicament amb els nois. Les noies, quan jo els hi parlo -perquè jo els hi faig un discurs tots els dies sobre el plantejament del seu futur-, són sempre les més raonables i les que, en principi, tenen més aspiracions. Les noies volen canviar la situació però els

nois res, ni m'escolten... bé a la llarga comprovo que sí que m'escolten...

✍ *Pregunta: El que les noies diuen que volen fer ho porten a terme? Què fan per aconseguir els seus propòsits?*

Xavier Salvadó: Aquí intervé un altre factor: l'educació familiar. Tinc dues alumnes que ja són mares. Normalment la preocupació dels pares i mares per l'educació dels seus fills i filles és zero. Jo crec que l'educació sexista es dóna més a casa que no pas a l'escola, però hi tinc esperança.

A Kenosha hi ha una universitat que ofereix un programa que és especial pels hispans. Ofereix beques i ajuts diversos. És una Escola Tècnica. Tinc dues noies que hi volen anar i jo sempre les animo.

També faig classes d'adults dos cops per setmana en una església luterana d'un barri on hi ha molts hispans i tot l'alumnat que tinc són

dones, ha vingut algun home però no ha durat gaire. Alguna cosa està canviant quan les dones surten de casa per estudiar.

✍ *Pregunta: Voldria saber si en aquests estudis de Programa Bilingüe i a l'Educació Regular hi ha alguna assignatura on s'estudiïn valors, drets i deures... semblant a l'Educació per la Ciutadania que proposa la LOE.*

Xavier Salvadó: Al Programa hi ha una assignatura, Sociologia, que estudia la Constitució dels Estats Units, drets humans i altres aspectes de ciutadania. En l'Educació Regular hi ha com a crèdit bàsic i obligatori per a tots els estudiants l'assignatura de Salut que estudia casos d'emergència, primers auxilis...

✍ *Pregunta: Es fa alguna activitat per afavorir l'inclusió?*

Xavier Salvadó: El més semblant és la sessió de tutoria de 40 minuts setmanals en la qual formem "taules rodones" amb els alumnes i discutim temes que els poden afectar. Però cap estudiant "americà" ve a la meua taula rodona i cap "hispana" va a la taula rodona dels professors americans.

✍ *Pregunta: Quines expectatives de futur tenen aquests nois, a què poden aspirar?*

Xavier Salvadó: A treballar en la construcció, en les fàbriques, en els cultius. Jo tinc moltes famílies que van itinerants, ara marxen cap a Califòrnia, ara... Com passa aquí amb els emigrants que van cap Almeria o cap a Lleida... Però fonamentalment els nois aniran cap a construcció, jardineria o també restauració... A l'hivern, per exemple, des del novembre al març, com que neva molt, hi ha tota una infraestructura muntada al voltant de la neu: els que netegen els camins públics o les

entrades als edificis, els que condueix les màquines que tiren sal a les carreteres... tots aquests llocs de treball els ocupen hispans. Els meus alumnes la universitat la veuen com...

✍ *Inaccessible?*

Xavier Salvadó: Ja no inaccessible... al principi em frustrava perquè no trobava manera d'estimular-los. Però després he reflexionat, nosaltres des de petits hem vist diaris a casa, llibres, revistes, mapes..., però ells a casa no tenen absolutament res que els pugui motivar a aprendre.

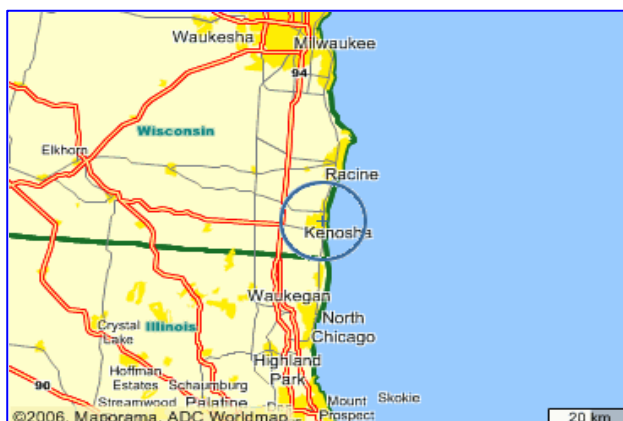
✍ *Pregunta: Però ara amb els ordinadors i l'accés a internet és més fàcil d'aprendre, no?*

Xavier Salvadó: Ells/les tenen tots la Play Station amb un munt de jocs. Dels ordinadors únicament els interessa el xat. Saben navegar amb el Google però no aprofundeixen. La majoria dels meus alumnes no mostren capacitat d'abstracció, no mostren capacitat crítica... Els meus pares³² diuen que aquí Catalunya també ha canviat molt la tipologia de l'alumnat..., però és que els meus alumnes no arriben a conclusions, no donen opinions..., t'estic parlant de gent de disset anys que se suposa que han de tenir un criteri format. No tenen eines...

✍ *Pregunta: Aquí s'ha desenvolupat un programa que precisament ve del Canadà que es diu Competència Social que treballa les habilitats cognitives, fent exercicis per desenvolupar els pensaments: el causal, el conseqüencial, l'alternatiu... i també exercita dilemes morals fent que els/les alumnes treballin l'empatia. Hi ha alguna cosa semblant allí?*

Xavier Salvadó: No, no hi ha res semblant. Tot el treball que faig de més és "extra" i em baso en coses que he llegit, m'he hagut d'espavilar..., però teòricament sóc el professor de matemàtiques.

En aquest país el disseny curricular o les línies d'actuació son diferents en cada estat, en cada districte escolar i inclòs en cada escola. No hi ha

una legislació nacional que ho organitzi tot. És un exemple de descentralització però portada a l'extrem. No hi ha consistència de criteris entre les escoles de Kenosha i les del poble del costat. No hi ha

³² Els pares del Xavi són docents.

una homogeneïtzació dels programes, dels estàndards, etc. La llei de "No Child Left Behind" s'ha d'agafar amb pinces, perquè si bé assegura que tots els nens i nenes d'aquest país rebran la mateixa educació, a l'hora de la veritat dictamina mesures extremes per "adaptar" el més aviat possible els estrangers al corrent "majoritari".

✍ *Pregunta: Quants professor/es sou al Programa Bilingüe?*

Xavier Salvadó: Al Programa som quatre professors/es: un/ de llengua espanyola i anglès, un/a de matemàtiques i geometria, un/a de història i sociologia i un/a de ciències.

✍ *Pregunta Treballeu en equip?*

Xavier Salvadó: Nosaltres formem part del Departament Bilingüe, per cert està ubicat soterrani de l'escola (?). Aquest departament no té un currículum desenvolupat, no té una metodologia establerta com ara els d'aquí. Se suposa que hi ha uns mínims que cada departament ha de fer, nosaltres a les reunions de departament l'únic que fem és explicar-nos les misèries...

✍ *Pregunta: I la direcció del centre no col·labora, no ajuda?*

Xavier Salvadó: El Programa Bilingüe es va crear a Kenosha quan vam arribar nosaltres, des d'aleshores hem aconseguit que els professors de l'Educació Regular ens donin el currículum de cada assignatura per adaptar-lo nosaltres. També els de regular haurien d'adaptar el currículum però no ho fan. Quan li qüestionem al director els veritables objectius del programa, ell sempre ens respon el mateix: els/les alumnes han de saber anglès per passar el més aviat possible a l'Educació Regular.

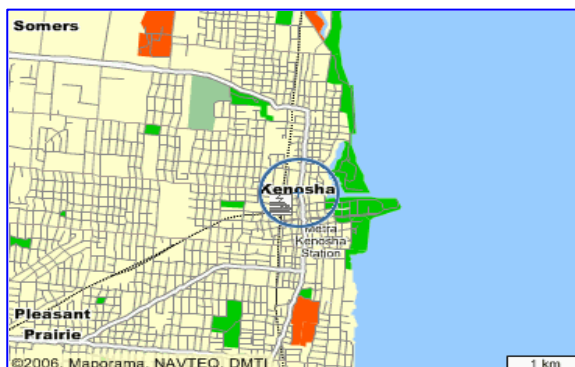

✍ *Pregunta: El dotze de desembre de 2005 el diari El País va publicar un article de Yolanda Monge³³ titulat “El español se vende bien en EE UU” que feia referència als més 1.100 professors visitants que treballen en 30 districtes escolars dels EE UU i Canadà. Tu ets uns d'aquests professors visitants?*

Xavier Salvadó: Sí, sí sóc un d'aquests professors. Formo part d'un programa de cooperació internacional. Vaig assabentar-me via BOE i vaig participar en un procés de selecció. Primer em van fer una prova d'anglès per comprovar la meua competència lingüística, després vaig mantenir entrevistes amb representants del ministeri. Als EE UU l'educació va per districtes, cada districte té un funcionament propi. Els representants de cada districte escolar van a Madrid per participar del procés de selecció i l'equip de Recursos Humans de cada regió trien el districte on hem d'anar a treballar.

✍ *Pregunta: Tu vas triar Kenosha?*

Xavier Salvadó: No exactament. De fet jo vaig triar Chicago, però al final del procés de selecció ens van notificar a mi i a set aspirants més que ens havien seleccionat per anar a Kenosha, que segons ells estava “molt a prop” de Chicago. A la sol·licitud inicial no apareixia Kenosha, però era un cas particular ja que estaven en una situació desesperada, la “Office For Civil Rights” els havia sancionat per no tenir un programa creat específicament per a la gran quantitat d'estudiants hispans, i necessitaven professors bilingües qualificats immediatament. Es van assabentar del Programa de Cooperació Internacional i van arribar a Madrid desesperats buscant professorat. A mi em van agafar per donar ciències en anglès o en espanyol i en arribar allà em van dir que donaria les matemàtiques bilingües.

✍ *Pregunta: Què és això de la “Office for Civil Rights”?*

Xavier Salvadó: Es un organisme que depèn del Departament d'Educació dels EEUU, que vigila el compliment de les lleis, que no hi hagi discriminació a l'escola, i fa inspeccions per comprovar-ho.

³³ Monge, Y. (2005). Educación. El español se vende bien en EE UU. *El País*. Sociedad 34.

✍ *Pregunta: Podria ser semblant al Síndic de Greuges o al Defensor del Poble?*

Xavier Salvadó: Sí una institució semblant a la del Síndic. Si algú no compleix la normativa el posen en una llista negra i no rebrà els ajuts o els fons destinats a tal efecte.

✍ *Pregunta: Hi ha alguna activitat semblant al Aprenentatge-Servei (ApS), m'explico, em refereixo a la realització de projectes d'oci o de voluntariat en benefici de la comunitat partint dels aprenentatges.*

Xavier Salvadó: Hi ha molt de voluntariat als EE UU, es valora molt, fins i tot quan sol·licites entrar a una universitat has de posar els serveis que fas a la comunitat. El voluntariat està molt ben vist als EE UU, està organitzat i tot es fa pel bé de la "community".

✍ *Pregunta: Aquí tots just comença a organitzar-se, de moment solament hi ha projectes aïllats. Jo ho veig molt positiu per afavorir la inclusió...*

Xavier Salvadó: L'única activitat comunitària en la que he vist que alumnes hispans hi participen és el futbol. És l'única via d'integració, totes les demés: *cheer leaders (animadores)* -és una activitat que es pren molt seriosament, és semblant a la gimnàstica rítmica-, el futbol americà, la natació... tots aquest esports estan molt ben considerats però la població hispana passa d'ells.

✍ *Pregunta: Potser no s'ha pensat en crear clubs o associacions o grups per atreure a aquest alumnat, potser no s'ha pensat en els seus interessos...*

Xavier Salvadó: Em frustra la meua limitació, els/les professors/es del Programa Bilingüe no podem fer-ho tot: hem de preparar i fer les classes adaptant el currículum, hem d'assessorar l'alumnat, hem de negociar el pas als grups d'Educació Regular... Es podria estudiar una forma de promocionar les activitats de voluntariat però nosaltres no donem a l'abast. Tot té un límit. Torno a repetir que el programa es queda curt.

✍ *Pregunta: Parla'm de tu, quines són les teves perspectives de futur?*

Xavier Salvadó: Aquest és el meu últim any al Programa Bilingüe. He sol·licitat entrar a la Universitat de Chicago i m'han acceptat, per fer un màster de Gestió de Medi Ambient i Polítiques Públiques, on hi ha una branca d'educació. La meua idea és fer-ho com a eina per ajudar a comunitats oprimides i aprofitar així l'experiència d'aquests tres anys...

✍ *Pregunta: Per acabar, vols afegir alguna cosa? Ha quedat res important al tinter?*

Xavier Salvadó: Sí, vull afegir que ara que Catalunya s'està sensibilitzant envers l'educació inclusiva, envers l'educació de la diversitat, seria bo que des d'un principi s'abordés des de totes les perspectives possibles, no tan sols des de la vessant lingüística, ja que no és ni de bon tros el principal obstacle que els estrangers es troben en arribar a un país nou.

Gràcies, t'agraeixo molt l'atenció que m'has mostrat i et desitjo èxit i sort en els teus projectes.

3.1.3 Reflexió final

Sense intenció de fer cap anàlisi, crec que es pot manifestar que la llei **No Chile Left Behind** que s'aplica als EEUU per afavorir la integració de les comunitats estrangeres a la societat americana és una llei feta per a donar suport a les necessitats lingüístiques de l'alumnat nouvingut. En aquest sentit la llei ofereix uns recursos bàsics, molt útils per aquest tipus d'alumnat.

La filosofia de la llei: *no deixar cap nen/a darrera*, té una ideologia inclusiva ja que ofereix als infants nouvinguts la possibilitat de fer una immersió regulada en el sistema educatiu americà, encara que en essència aquesta legislació no resol el mal de fons del sistema educatiu en EEUU, principalment perquè no té en compte els baixos ingressos dels milers de famílies nouvingudes.

El **Programa Bilingüe** es fonamenta bàsicament en l'aprenentatge de la llengua: l'anglès, al llarg d'un procés que pot durar tres anys i sense deixar de banda els coneixements previs del país d'origen. Potser aquí estaria la diferència més significativa amb el Programa d'Aules d'Acollida, que si bé contempla l'aprenentatge de la llengua catalana no ho fa partint de les llengües autòctones de l'alumnat nouvingut.

Pel que fa a les preguntes que inicialment m'he fixat per objectivar la hipòtesi de la recerca:

- ✍ *És un sistema inclusiu?*
- ✍ *Es valora l'acció tutorial medidora?*

Es pot respondre que, si bé la metodologia pretén ser inclusiva, a la pràctica la realitat dels adolescents diversos que forma part del programa dificulta aquesta inclusió. Per altra banda encara que el programa preveu alguna forma de suport tutorial, aquest és totalment ineficaç. El professor entrevistat insisteix en la necessitat de regular aquesta figura.

Per concloure, i enllaçant amb el Programa d'Aules d'Acollida, cal fer esment en el desig expressat pel Xavier Salvadó envers l'educació inclusiva: que aquesta s'abordi des de totes les perspectives possibles perquè l'alumnat estranger nouvingut es troba amb obstacles molt diversos en arribar a un país nou.

3.2 Qüestionari

Enquesta sobre l'acció tutorial inclusiva a l'ESO

Sumari

- 3.2.1 Presentació**
- 3.2.2 Introducció**
- 3.2.3 Fitxa tècnica**
- 3.2.4 Enquesta**
- 3.2.5 Resum de les valoracions mitjanes**
- 3.2.6 Conclusions**

3.2.1 PRESENTACIÓ

La importància del tutor, de la tutora en el si de la societat educativa actual, inclusiva i per tant heterogènia i diversa, cada cop es fa més evident. Sembla, doncs, necessari definir els perfils d'actuació professional dels tutors i tutores segons els àmbits d'acció en el que es desenvolupen aquests i aquestes. Cal informar del que sabem, i cal investigar sobre el que es fa i es necessita fer.

La figura del tutor, de la tutora en la nostra societat educativa requereix d'una adaptació a tota hora apropant-se cada vegada més al perfil del **tutor/a mediador/a**. En aquesta recerca he cregut important fer un estudi per a conèixer el perfil d'aquests i d'aquestes professionals, el grau de satisfacció, les necessitats formatives, les seves competències i habilitats... a partir de la pròpia experiència i de les seves **expectatives sobre l'acció tutorial i més concretament sobre la tutoria inclusiva**.

He utilitzat la tècnica de recollida de dades del **qüestionari**. Aquesta tècnica m'ha permès formular preguntes puntuals per escrit a professionals de l'educació, tutors i tutores d'ESO, l'opinió dels quals i la seva experiència m'han interessat i he reflectit en el treball. El format d'enquesta permet complimentar les diferents opcions de manera autònoma, sense l'ajuda o la intervenció directa de la investigadora.

3.2.2 INTRODUCCIÓ

Objectiu prioritari d'aquesta enquesta **és confeccionar una radiografia aproximada sobre l'acció tutorial als nostres centres de secundària** amb la voluntat de que els resultats siguin útils a la comunitat educativa. Els/les destinataris de l'estudi són, doncs, els tutors i les tutores d'ESO.

He delimitat el camp geogràfic de l'estudi a una zona d'especial interès i de la qual, d'entrada, en tinc coneixement. Aquesta zona comprèn poblacions de la Costa Daurada: El Vendrell (Baix Penedès). Salou, Tarragona i Torredembarra del Camp de Tarragona (Tarragonès).

La tipologia de la mostra de població és idònia per observar de quina manera les noves cultures han arribat a diferents models de ciutats i pobles.

Per una part la ciutat de Tarragona, capital administrativa de la província, amb una població que supera els 120.000 habitants; Salou i el Vendrell, amb poblacions superiors als 22.000 habitants com a mostra de poblacions mitjanes d'una zona en continu creixement; i, finalment, Torredembarra, que s'està transformant en el centre d'una subcomarca –el Baix Gaià–, i que ja passa de la ratlla dels 12.000 habitants, tot i que en un radi demogràfic que supera els 30.000 habitants.

- ✍ La vila del **Vendrell**³⁴ ha acollit importants fluxos de població del cinturó industrial de Barcelona i de les zones del Magrib, que han aportat un increment d'alumnat d'ESO repartit en els dos instituts que hi ha a la localitat:

IES Andreu Nin³⁵

IES Baix Penedès³⁶

- ✍ La població de **Salou**³⁷ s'ha convertit en destinació residencial important ha experimentat un creixement demogràfic espectacular. Famílies procedents de ciutats veïnes (Saragossa, Barcelona...) i de l'estranger (un percentatge elevat d'habitants són de la comunitat europea) han escollit aquesta població com a lloc de residència.

IES Jaume I³⁸

- ✍ Pel que fa a la vila de **Torredembarra**³⁹, aquesta localitat recull també alumnat de Clarà, Roda de Berà, Creixell, la Pobla de Montornès, la Riera de Gaià, la Nou de Gaià, Salomó i Altafulla. Aquestes poblacions han acollit els darrers anys fluxos d'habitants procedents del cinturó industrial de Barcelona, que han fixat definitivament la residència en aquesta zona. Persones provinents del Magrib (sobretot de Marroc), de l'Àfrica Subsahariana (Guinea, Nigèria...), també de l'Amèrica llatina (Equador, Colòmbia...), de l'orient (Xina, fonamentalment) i de l'est d'Europa (Rússia, Balcans...). Tot aquest alumnat està concentrat en els dos IES que existeixen a la localitat:

IES Ramon de la Torre⁴⁰

IES Torredembarra⁴¹

³⁴ <http://www.elvendrell.net/Default2.aspx>. [Consultada el 2006-02-23].

³⁵ <http://www.xtec.es/centres/e3004803>. [Consultada el 2006-02-23].

³⁶ <http://www.gencat.net/educacio/centresnous/curs00-01/cent13.htm>. [Consultada el 2006-02-23].

³⁷ <http://www.salou.org>. [Consultada el 2006-02-23].

³⁸ <http://www.xtec.es/iesjaume1>. [Consultada el 2006-02-23].

³⁹ <http://www.torredembarra.org>. [Consultada el 2006-02-23].

⁴⁰ <http://www.xtec.net/iesrdj>. [Consultada el 2006-02-23].

⁴¹ <http://www.xtec.es/iestorredembarra>. [Consultada el 2006-02-23].

✍ **Tarragona**⁴² és una ciutat que ha vist com la industrialització dels seus polígons petroquímics ha incrementat notablement els seus fluxos migratoris aquests darrers trenta anys. L'embolcall de la ciutat per part d'una sèrie de barris a ponent ha fet que la diversitat sigui interessant d'analitzar. Així mateix, la migració d'altres cultures s'ha començat a incrementar aquests darrers anys. A la població hi ha 10 instituts d'Educació Secundària. Per fer la mostra he seleccionat dos IES: un al centre de la ciutat i l'altre que està ubicat a un barri:

IES Antoni de Martí i Franquès⁴³

IES Bonavista⁴⁴

En total la mostra recull la consulta feta a un centenar de tutors i tutores dels set Instituts d'Ensenyament Secundari.

3.2.3 FITXA TÈCNICA

- **Població:** Tutors i tutores d'ESO.
- **Mostra:** 100 enquestes vàlides.
- **Mètode d'enquesta:** Un qüestionari amb quinze preguntes semiobertes.
- **Data de recollida de dades:** Novembre de 2005
- **Treball de camp:** Entrevistes personals o per telèfon amb membres dels equips directius (directors/es i/o coordinadors pedagògics) dels centres esmentats a finals d'octubre de 2005. El motiu de la conversa tractava sobre el contingut de la recerca i la necessitat de fer l'enquesta al professorat tutor. Una vegada obtingut el permís, es va trametre el formulari via correu electrònic al novembre de 2005. A primers de desembre es va passar personalment a recollir els qüestionaris.
- **Disseny metodològic i resultats generals:** Per conèixer l'opinió sobre l'acció tutorial es va dissenyar una enquesta adreçada als tutors i tutores d'ESO. Els qüestionaris es van trametre per e-mail. Els tutors i tutores van optar complimentar l'enquesta voluntàriament. En total es van recollir 100 formularis, els qüestionaris no retornats no es van reclamar. Es va optar per aquesta tècnica perquè, si bé la taxa de respostes acostuma a ser baixa, la validesa de les respostes és superior a altres tècniques.

⁴² <http://www.aitarragona.es> [Consultada el 2006-02-23].

⁴³ <http://www.fut.es/~ibmf>. [Consultada el 2006-02-23].

⁴⁴ <http://www.xtec.es/iesbonavista>. [Consultada el 2006-02-23].

3.2.4 QÜESTIONARI

A continuació exposo el model del qüestionari passat als IES esmentats:

Enquesta sobre l'acció tutorial inclusiva a l'ESO

L'objectiu d'aquest qüestionari és conèixer la seva opinió sobre l'acció tutorial i més concretament sobre la tutoria inclusiva, és a dir, la que és heterogènia, diversa i acull alumnat amb característiques peculiars. Les seves respostes són molt importants per determinar què en pensen les tutores i els tutors d'aquest tema. Tinguin present que les seves opinions es mantindran en absoluta confidencialitat ja que només s'utilitzaran per obtenir resultats que s'analitzaran globalment amb procediments estadístics. Preguem que sigui sincer/a quan expressi la seva opinió. Ha de respondre les preguntes en la seva qualitat de tutora o tutor.

Data _____

Codi _____

1. Edat:

2. Anys d'experiència aproximada com a tutor o tutora a l'ESO:

☐ 1 - 3 anys ☐ 4 - 6 anys ☐ 7 - 9 anys

3. Indiqui el grau d'interès que li produeix ser tutor o tutora:

☐ gens ☐ una mica ☐ bastant ☐ molt

4. Marqui amb una creu el seu grau de satisfacció amb l'horari que la normativa vigent destina a la gestió de la tutoria:

☐ gens satisfet ☐ poc satisfet ☐ satisfet ☐ bastant satisfet ☐ molt satisfet

5. Caldria que els/les tutors/res de l'ESO tinguessin una formació específica?

☐ SÍ ☐ NO

6. Creu que la funció del tutor o de la tutora de l'ESO està suficientment reconeguda per l'administració educativa?

☐ SÍ ☐ NO

7. Està d'acord amb la projecció del tutor o de la tutora com a mediador/a en la resolució de conflictes?

☐ SÍ ☐ NO

8. Fa assemblees de classe a les sessions de tutoria?

☐ SÍ ☐ NO

9. La tutoria inclusiva ha de tenir un nombre determinat d'alumnes:

☐ 10-15 ☐ 16-20 ☐ 21-25 ☐ 26-30

10. La tutoria inclusiva contribueix al procés d'incorporació dels i les alumnes nouvinguts i nouvingudes?

☐ SÍ ☐ NO ☐ És indiferent

11. La tutoria inclusiva facilita el clima de convivència a l'aula?

☐ SÍ ☐ NO ☐ És indiferent

12. Considera que la seva tutoria és inclusiva?

☐ SÍ ☐ NO

13. Quin tipus d'agrupament d'alumnes afavoreix el clima de convivència a l'aula? Pot marcar més d'una opció:

- ☐ L'adscripció dels i les alumnes per edats.
- ☐ L'adscripció dels i les alumnes pel rendiment acadèmic.
- ☐ L'agrupament dels i les alumnes pel seu perfil conductual.
- ☐ És indiferent el tipus d'agrupació

14. Quins dels següents aspectes haurien d'estar inclosos al PCC i/o al PAT pel que fa a l'acció tutorial? Pot marcar més d'una opció:

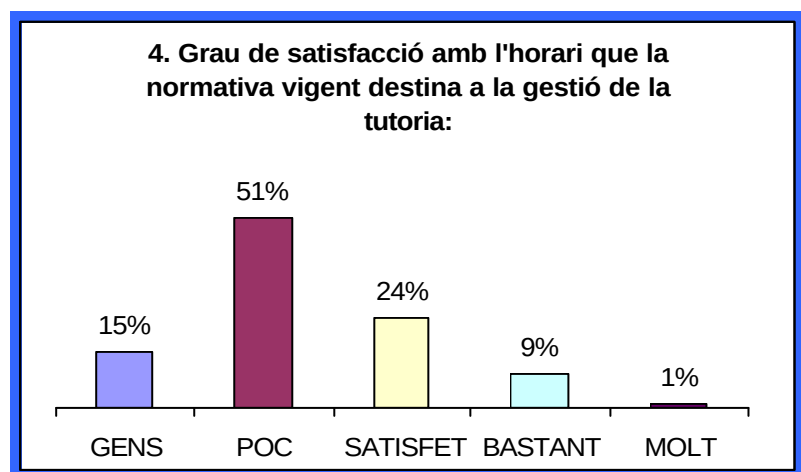
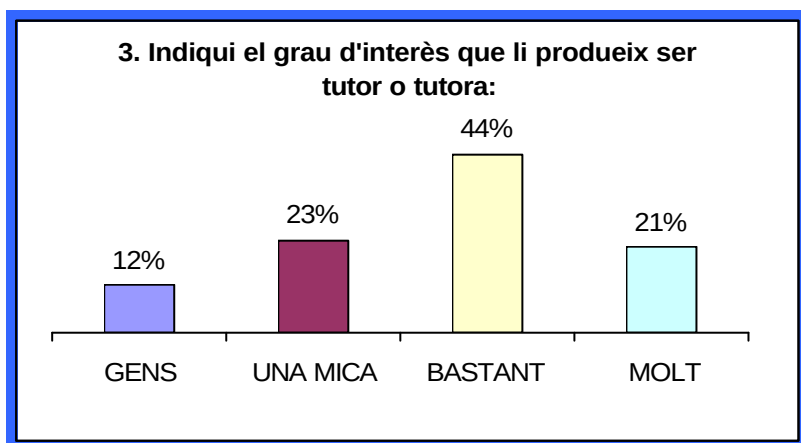
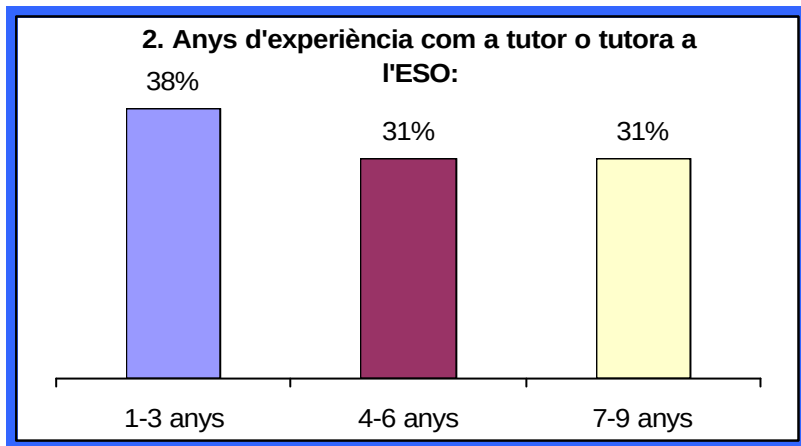
- ☐ Dedicació horària a reunions de tutors/es per nivells.
- ☐ Especificació de la funció del tutor/a com a mediador/a.
- ☐ Projectes d'oci o de voluntariat per resocialitzar nois i noies amb dificultats.
- ☐ Activitats relacionades amb el coneixement de les diferents cultures presents al grup classe.
- ☐ Accions per equilibrar la dedicació al rendiment acadèmic i als aspectes més personals de l'alumnat.
- ☐ Altres: _____

15. Quins temes tracten més freqüentment els tutors/es a les sessions de tutoria? Pot marcar més d'una opció:

- ☐ Temes relacionats amb la convivència i les relacions interpersonals.
- ☐ Organització d'activitats extracurriculars: festes, sortides, jocs...
- ☐ Aspectes burocràtics i de gestió: informacions diverses, lliurament de comunicats, recollida de resguards...
- ☐ Bullying o assetjament entre iguals.
- ☐ Temes relacionats amb el rendiment acadèmic.
- ☐ Qüestions que facin referència a les relacions professorat ? alumnat.
- ☐ Temes de disciplina establerts al RRI del centre.
- ☐ Temes relacionats amb els valors personals i socials.
- ☐ Altres: _____

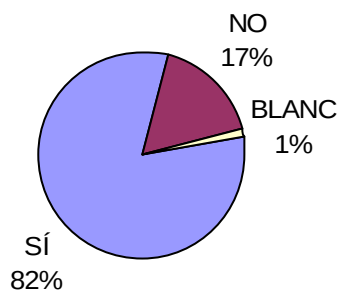

3.2.5 VALORACIONS MITJANES

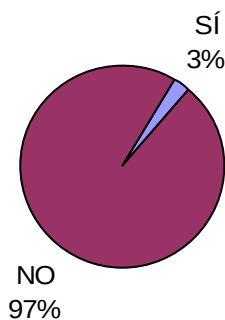

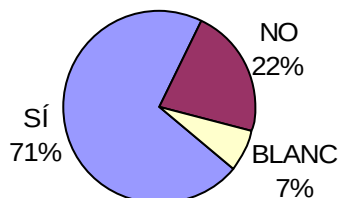
**5. Caldria que els/les tutors/res de l'ESO
tinguessin formació específica?**

**6. Creu que la funció tutorial està reconeguda
per l'administració educativa?**

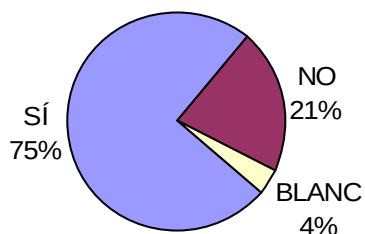

**7. Està d'acord amb la projecció de la tutoria
com a mediadora?**

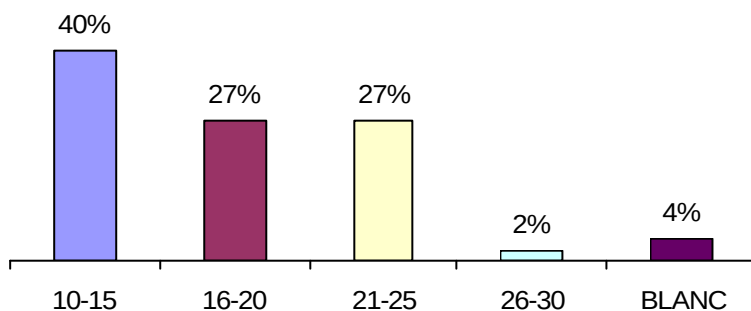

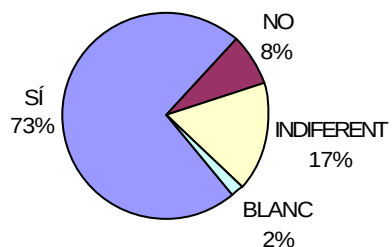
8. Es fan assemblees de classe?

9. La tutoria inclusiva ha de tenir un nombre determinat d'alumnes?

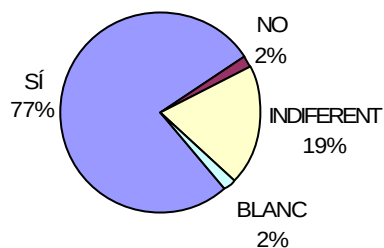

10. La tutoria afavoreix la inclusió de l'alumnat nouvingut?

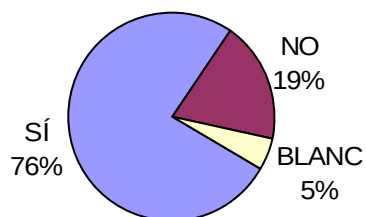

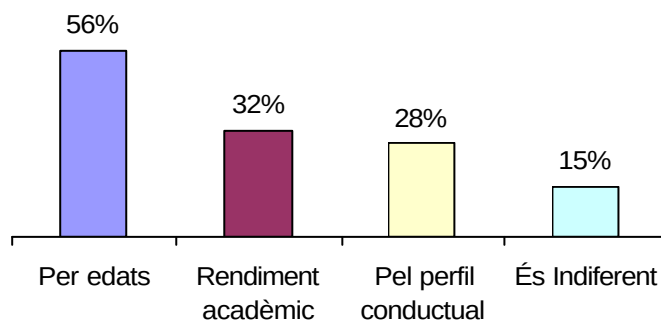
11. La tutoria inclusiva facilita la convivència a l'aula?

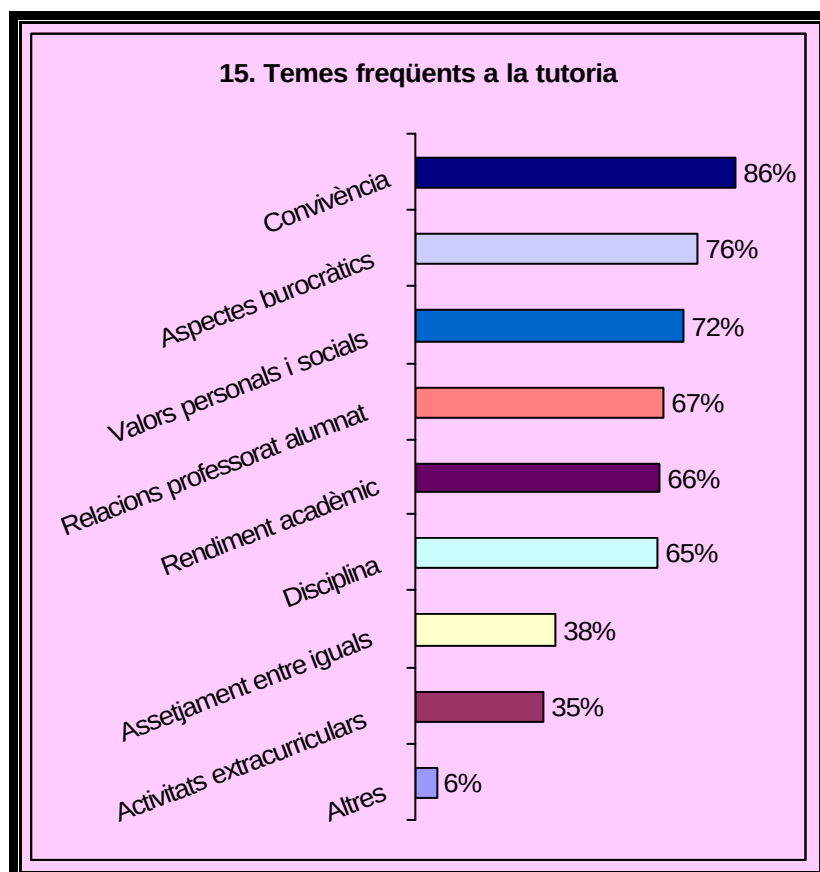
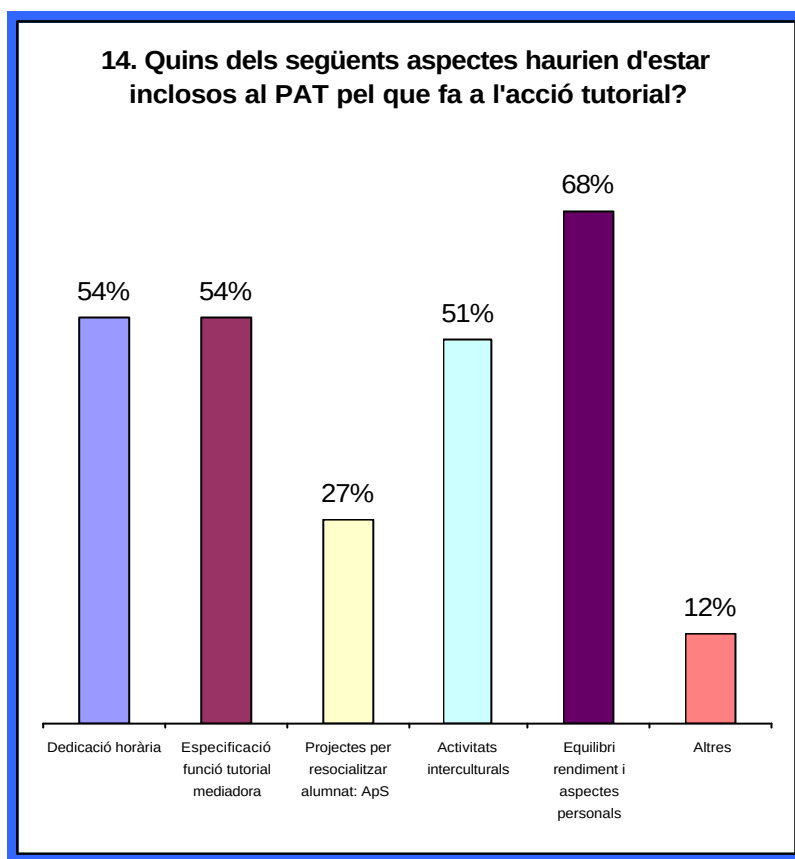

12. Considera que la seva tutoria és inclusiva?

13. Tipus d'agrupaments que afavoreixen la convivència a l'aula

3.2.6 CONCLUSIONS

Els resultats exposats en aquest estudi provenen d'una mostra que, tal i com s'ha especificat a la introducció, és prou representativa del professorat que exerceix la tutoria en les poblacions turístiques i en constant creixement, de la Costa Daurada tarragonina.

L'edat mitjana del professorat que ha respost el qüestionari és de **39 anys**.

Els gràfics reflecteixen que la tutoria s'adjudica amb prioritat al professorat amb menys experiència docent. Això es podria considerar un factor negatiu? Potser cal recordar al Dr. Miquel Martínez Martín⁴⁵ quan diu que seria òptim que la majoria del professorat treballés de tutor/a, però que primer s'ha d'exercir com a mestre/a o professor/a i, passat un temps, ser tutor/a. El professor Miquel Martínez⁴⁶ sosté que és important tenir abans la pràctica de ser professor/a o mestre, afegint que, en el cas de la secundària, la formació que es rep a la facultat de Pedagogia, no és suficient per a ser tutor o tutora. Pel que fa al professorat que prové d'altres facultats, ha de superar el Curs d'Aptitud Pedagògica (CAP). A continuació mostro el model que va oferir l'ICE de la Universitat Rovira Virgili per al curs 2005-2006⁴⁷

Curs d'Aptitud Pedagògica (CAP)

Estructura del Curs

Primer Cicle

1r Bloc: Psicopedagogia

Objectius: Amb el Primer bloc es pretén apropar a l'alumnat als problemes pedagògics i psicològics de l'educació, aplicant-los als diferents nivells de l'Ensenyament Secundari.

Continguts:

Teoria de l'aprenentatge. Psicologia de l'adolescent. Tecnologia educativa. Legislació escolar

2n Bloc: Didàctiques específiques

Objectius: El segon bloc té com a finalitat apropar l'alumnat als problemes que planteja la programació, preparació, impartició, l'avaluació i en general l'organització de les assignatures específiques.

Continguts: Didàctica específica de les diferents matèries

Segon Cicle

Pràctiques docents:

Es realitzen en un Centre d'Ensenyament Secundari sota la direcció i supervisió d'un professor/a tutor/a del propi centre i de l'especialitat que cursa l'alumne. La finalitat és apropar l'alumnat a la realitat

⁴⁵ Conferència "Ser tutor o fer de tu tor".

⁴⁶ Miquel Martínez Martín és catedràtic de la facultat de Pedagogia i director de l'ICE de la UB.

⁴⁷ <http://www.ice.urv.es/modules.php?name=cap&file=index> . [Consultada al juny de 2006]

concreta de la vida del centre, l'activitat escolar i la pràctica docent.
No es pot garantir horari nocturn.
En aquest segon cicle cal elaborar una memòria didàctica dirigida,
supervisada i avaluada pel professor tutor.

El contingut del curs (CAP) conté matèries relacionades amb la pedagogia i psicologia de l'adolescent, tracta també didàctiques específiques i aspectes curriculars. El segon cicle correspon al període de pràctiques on s'ha de presentar una memòria didàctica que dirigeix i supervisa un professor/a tutor/a. Es pot comprovar com la qualitat de "ser tutor/a" no està contemplada en lloc. Sembla ser que no es considera una competència prioritària del fet docent. Per altra banda, si parem atenció als tribunals d'oposició a secundària, la qualitat de "ser tutor/a" tampoc és un factor valoratiu.

Tornant al qüestionari, els resultats mostren que els tutors i tutores, en general, estan interessats per la seva feina, però tot i el grau de satisfacció en la realització de la tasca tutorial, aquesta està per sota de la mitjana. Això pot semblar contradictori i justifica les dues qüestions referides a la necessitat d'una formació específica i a un reconeixement de la funció tutorial.

A grans trets es pot afirmar que les preocupacions dels tutors i tutores, pel que fa a la seva projecció com a mediadors en la resolució de conflictes, són compartides; essent la manca de reconeixement de la funció tutorial per part del Departament d'Educació, la que concentra una valoració més negativa.

Quan a la valoració de la pregunta sobre el nombre d'alumnes per aula, la puntuació més baixa en mitjana es concentra en l'opció de més de 25 alumnes; essent el grup entre deu i quinze alumnes el més preuat. Trobem doncs altra contradicció, ja que actualment les aules inclusives de la costa tarragonina agrupen en les sessions setmanals de tutoria més de 25 alumnes per aula, arribant, en ocasions, a ajuntar-hi 32/33 alumnes. Aquest aspecte dificulta en extrem la funció de mediació que es proposa.

Entre les respostes, destaca la considerable heterogeneïtat en els resultats obtinguts en la pregunta catorze referent al contingut del PAT, sembla ser que el conjunt de tutors i tutores que ha respost el qüestionari considera l'acció tutorial en un sentit molt més ampli que els que contempnen els diferents Plans d'Acció Tutorial.

Com ja s'apuntava a la presentació, la diversitat de temes a tractar en les sessions de tutoria que detalla la pregunta núm. quinze, mostra la rellevància que té en el si d'aquesta acció, la mediació tutorial. Per això s'ha estimat convenient desenvolupar-la en el següent apartat.

PROPOSTES PEDAGÒGIQUES

3.3 Informe d'estudi de casos suscitats a la tutoria inclusiva

Sumari

- 3.3.1 Introducció**
- 3.3.2 Pregunta clau**
- 3.3.3 Com fer l'informe? Triangulació**
- 3.3.4 Estudi de casos**
 - 3.3.4.1 Metodologia de l'assemblea de classe**
 - 3.3.4.2 L'assemblea de classe: estratègia educativa**
 - 3.3.4.3 El bullying o assetjament entre iguals**
 - 3.3.4.4 Eduquem el dol**
 - 3.3.4.5 La tutora, el tutor "frontó" o mediador/a?**
 - 3.3.4.6 Les relacions interpersonals eina d'inclusió**

3.3.1 INTRODUCCIÓ

L'únic espai on es pot **parlar realment d'inclusió** a les aules de Secundària Obligatòria és la tutoria. A l'hora setmanal que es dedica a la sessió de tutoria pròpiament dita, hi trobarem a totes i a tots els alumnes que integren el grup:

- ▶ els/les alumnes nouvinguts/des,
- ▶ també els nois i les noies que van a grups flexibles,
- ▶ els alumnes que fan desdoblaments,
- ▶ els que assisteixen a les atencions individuals (AI),
- ▶ els/les que no poden practicar (exempts) Educació Física,
- ▶ els i les que presenten conductes disruptives i tenen alguna sanció,
- ▶ els i les repetidores,
- ▶ ...

És una llàstima que el tutor de secundària no pugui disposar de més hores per treballar la mediació en aquestes sessions tutorial·s...!

Malgrat la limitació de temps, com que de fet és **l'únic espai totalment inclusiu**, el tutor, la tutora, l'ha d'aprofitar. Cal recordar que a part d'aquesta hora setmanal, la tutoria també ha de dedicar-hi temps a entrevistes personals⁴⁸ en les sessions de tutoria individual.

L'amplitud de possibilitats que genera l'acció tutorial dota als tutors i tutores d'uns recursos de mediació que van des d'una situació mínima de coneixença a l'inici de curs o d'una acollida en qualsevol moment del curs, a situacions més complexes, com podrien ser estratègies que implicarien més el debat crític i la reflexió al voltant dels temes proposats a les assemblees de classe.

El marc inclusiu del grup classe esdevé una oportunitat magnífica per portar a terme activitats diverses per assolir i potenciar diferents habilitats personals i interpersonals.

A partir de l'anàlisi de casos pràctics, es pretén **abordar les circumstàncies que envolten la tutoria inclusiva** així com la importància de projectar al tutor com a mediador. A continuació exposaré **un informe d'estudi de casos** que poden servir de model per a resoldre conflictes en situacions semblants sense pretendre exemplificar.

⁴⁸ Veure cas 5. La tutora, el tutor "frontó" o mediador/a?

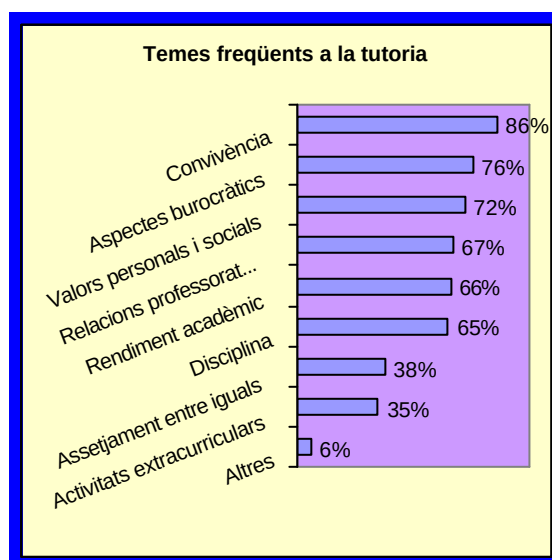
3.3.2 PREGUNTA CLAU

El punt de partida per a seleccionar la temàtica de l'informe d'estudi de casos es troba en els resultats mostrats a l'enquesta⁴⁹ pel que fa a la pregunta número quinze:

15. Quins temes tracten més freqüentment els tutors/les a les sessions de tutoria? Pot marcar més d'una opció:

- ☐ Temes relacionats amb la convivència i les relacions interpersonals.
- ☐ Organització d'activitats extracurriculars: festes, sortides, jocs...
- ☐ Aspectes burocràtics i de gestió: informacions diverses, lliurament de comunicats, recollida de resguards...
- ☐ Bullying o assetjament entre iguals.
- ☐ Temes relacionats amb el rendiment acadèmic.
- ☐ Qüestions que facin referència a les relacions professorat ? alumnat.
- ☐ Temes de disciplina establerts al RRI del centre.

L'estudi ha donat els següents resultats:

El **86%** del professorat consultat tracta amb freqüència temes relacionats amb la **convivència** i les relacions interpersonals.

El **76%** donen prioritat aspectes **burocràtics** i de gestió tutorial: informacions diverses, lliurament de comunicats, recollida de resguards...

⁴⁹ Veure apartat 3.2 Qüestionari

El **72%** dediquen hores de les sessions de tutorial a treballar temes relacionats amb els **valors** personals i socials.

El **67%** dels tutors i tutores ha de donar preferència a les **relacions** professorat ? alumnat.

El **66%** del professorat consultat tracta temes relacionats amb el **rendiment acadèmic** a les sessions de tutoria.

Un **65%** del professorat ha de prioritzar els temes de **disciplina** segons la normativa aprovada al RRI dels centres.

Un **38%** dediquen les sessions tutorial a tractar el **bullying** o assetjament entre iguals.

Un **35%** es decanten per l'organització d'activitats **extracurriculars**: festes, sortides, jocs...

Solament un **6%** del professorat consultat es decanta per tractar **altres** temes a les sessions de tutoria. Aquest temes solen relacionar-se amb comentaris i debats sobre notícies de l'actualitat esportiva, social i/o cultural.

En base a aquests resultats s'han redactat casos pràctics que ofereixen models de situacions variades, conflictives o no, que es poden presentar en el marc de l'acció tutorial.

3.3.3 COM FER L'INFORME? TRIANGULACIÓ

La descripció dels casos requereix rigor, explicacions alternatives, disciplina i bones estratègies de resolució que no siguin únicament intuïtives. Stake⁵⁰ en el seu llibre "Investigación con estudio de casos" dona resposta a les preguntes que amb certa freqüència han preocupat a aquesta investigadora:

- ✍ Què diferencia un estudi de casos d'un conte o d'una novel·la?
- ✍ Com es pot saber si la descripció del cas està mitjanament ben feta?

La triangulació té un objectiu principal:

Aconseguir que el problema que es presenta en l'estudi del cas sigui el **d'establir un significat**, no una posició, encara que la teoria sigui la mateixa. S'ha d'assumir que el significat d'una observació és una cosa, però que les observacions addicionals no serveixen de base per a la revisió de la interpretació.

A tal efecte Stake proposa fer una triangulació metodològica per afermar la interpretació feta. Aquesta triangulació consisteix en introduir observadors independents que donaran enfocaments diversos al mateix estudi, d'aquesta manera es clarificaran o s'anul·laran les influències externes.

L'estudi de casos que presento s'ha avaluat seguint el criteri proposat per Stake, incloent-hi un llistat de preguntes que han facilitat als observadors/res

⁵⁰ Stake, R.E. (1998). *Investigación con estudio de casos*. Madrid: Morata

fer la triangulació. A continuació mostro el qüestionari de respostes tancades que he preparat, en forma de taula.

CONTROL CRÍTIC D'UN INFORME D'ESTUDI DE CASOS

		Sí Molt Molt Bé Molt Clar	No molt Deficient Una mica	No Difícil Inconnex Pobre Brut
1	Es fàcil de llegir?			
2	Està ben travat? Totes les frases formen part d'un tot?			
3	Té una estructura conceptual (ex: aspectes, temes)			
4	S'han desenvolupat els temes amb serietat i professionalitat?			
5	La definició del cas és adequada?			
6	La presentació produeix la sensació d'una història?			
7	Se li ofereix al lector alguna experiència vicària?			
8	S'utilitzen cites amb eficiència?			
9	S'utilitzen amb eficiència els encapçalaments, xifres, artefactes, apèndix i índex?			
10	Està ben revisat, amb els darrers retocs?			
11	Les afirmacions de l'autora són justes, sense interpretacions exagerades ni defectuoses?			
12	S'han considerat adequadament els diversos contextos?			
13	S'han presentat suficients primers dades?			
14	S'han escollit bé les fonts de dades, i en nombre suficient?			
15	S'aprecia que les observacions i les interpretacions han estat triangulades?			
16	Està ben clares la funció i el punt de vista de la investigadora?			
17	S'adverteix la natura del públic al que es dirigeix?			
18	Es mostra empatia cap a totes les parts?			
19	S'examinen les intencions personals?			
20	S'adverteix que es van posar els individus en situació de risc?			

3.3.4 ESTUDI DE CASOS

3.3.4.1

- ▶ **CAS 1:** Metodologia de l'**assemblea** de classe, una pràctica de ciutadania.
- ▶ **TEMÀTICA:** Com aprofitar els aspectes formals i de gestió com a eina de l'acció tutorial per a potenciar la inclusió.

L'assemblea de classe ha de ser l'estructura bàsica de l'hora de tutoria setmanal i ha de facilitar la inclusió mitjançant la participació directa de tots i totes els/les alumnes. També ha d'afavorir la possibilitat de cada alumne/a de relacionar-se socialment des de la defensa dels seus interessos i el respecte als interessos dels altres, essent una pràctica excel·lent de ciutadania activa.

Tal i com s'indica en les respostes a la pregunta núm. quinze de l'enquesta⁵¹, un **76%** de les tutores i tutors de secundària consultats, manifesten que la major part del temps setmanal de la tutoria l'han de dedicar a administrar aspectes burocràtics i de gestió. És per aquesta raó que presento en primer lloc, a mode de cas, la metodologia a seguir en una assemblea de classe.

La dinàmica que proposo permet realitzar totes les tasques que provoca l'acció tutorial dins dels límits d'horari de les sessions de tutoria: una hora setmanal.

La meua pretensió és que l'assemblea de classe s'ajusti a un dels models (Burgess i Burgess, 1.977) que s'expliciten a la *Guia de mediació escolar*, El model de l'aula :

El model de l'aula té per objectiu la formació dels estudiants mitjançant discussions, activitats experiencials, role-plays, reflexions escrites, etc., al voltant de temes com: separar el problema de la persona, escolta activa, resolució cooperativa de problemes, etc. Es pot implementar en una sola classe, en un grup en particular, o bé a tot el centre.

Boqué⁵² 2.002-32

⁵¹ Faig referència a l'enquesta sobre l'acció tutorial a l'ESO -l'informe de la qual s'inclou a l'apartat 3.2 d'aquest treball, concretament a la pregunta: Quins temes tracten més freqüentment els tutors/es a les sessions de tutoria?

⁵² Boqué, M. C. (2.002). *Guia de mediació escolar*. Barcelona. Dossiers Rosa Sensat.

Sembla, doncs, bastant raonable proposar la sessió de tutoria, estructurada com assemblea de classe, com l'espai idoni per exercitar la mediació escolar des de la vessant més pràctica i aprofitant, tal i com he dit anteriorment, el treball amb **un grup on la inclusió** és la raó prioritària.

La disposició de **taula rodona** ajuda a aconseguir aquests **objectius de mediació i inclusió**, el sol fet de canviar la disposició de les taules i deixar seure els/les alumnes com volen, ja predisposa positivament la sessió, també afavoreix la conversa i la discussió. El grup classe únicament haurà de moure les taules abans de començar la tutoria i en acabar, evidentment, deixar-les com estaven (aquest aspecte no és tan fàcil d'aconseguir com pot semblar).

L'assemblea de classe ha de ser periòdica (setmanal) tot i que també pot ser puntual, segons necessitats concretes⁵³ que les circumstàncies determinin. Convé establir un reglament de l'assemblea que sigui senzill i operatiu en el que, entre altres coses, s'especifiquin els temes a tractar, la manera de prendre decisions i defineixi la figura del/a moderador/a i del/a secretari/a...

Tota assemblea s'ha de preparar adequadament amb l'ordre del dia, convé que el tutor, la tutora, pacti prèviament amb el/la moderador/a i el/la secretari/a els punts a tractar en base a les prioritats detectades a la **bústia de suggeriments**⁵⁴. Pel que fa als resultats, sempre que sigui possible, s'ha d'arribar a propostes concretes.

És molt important que es vetlli per la **participació de tots/les** els/les alumnes, així com també ha de quedar clar que mai s'anomenarà per noms i cognoms a ningú que no hi sigui present. Convé fer l'advertiment al grup d'alumnes perquè mantinguin discreció sobre els temes tractats a l'assemblea; les complicitats⁵⁵ que s'estableixen són força aprofitables per a la resolució de possibles conflictes.

Per facilitar el seguiment de les sessions, es pot informar als/les alumnes que portin una llibreta de tutoria per prendre nota dels acords presos a l'assemblea. El fet d'escriure els acords afavorirà la dinàmica de la reunió i impedirà que la sessió es transformi en una sessió avorrida; es pot repartir a cada sessió el full amb l'ordre del dia per a que els/les alumnes l'enganxin a la llibreta de tutoria. A final de trimestre, donat que el Crèdit de Tutoria també s'ha d'avaluar, el tutor/a podrà demanar les llibretes i revisar el seguiment que l'alumne/a n'ha fet.

⁵³ Veure cas 3. Eduquem el dol.

⁵⁴ Lloc on l'alumnat introdueix escrits amb peticions, queixes, notificacions... Pot ser un calaix de la taula de tutoria, una capsa que hi hagi a un racó de l'aula o també un full penjat al tauler dedicat a tutoria.

⁵⁵ Veure cas 2. L'assemblea de classe: estratègia educativa.

Com exemple es proposa un full model de fitxa d'ordre del dia amb una distribució del temps aproximat, dedicant uns 55' a l'assemblea i deixar 5' de marge per endreçar l'aula (col·locació de les taules i cadires):

ASSEMBLEA DE CLASSE Nivell:
Data _____
Moderador/Moderadora: _____
Secretaria/Secretari: _____
ORDRE DEL DIA
A.1 Felicitacions. (5' aprox)
A.2 Lliurament de documentació. (5' aprox)
A.3 Convivència. (15' aprox)
A.4 Pla d'acció tutorial: PAT. (15' aprox)
A.5 Precs i preguntes. (15' aprox)

Model de fitxa d'ordre del dia

Explicació del model:

Qui és el/la Moderador/Moderadora?

Qui fa de Secretària, de Secretari?

A principi de trimestre s'anoten els noms dels/les alumnes que volen conduir les assemblees. L'alumnat, agenda en mà, anirà anotant els noms dels/les companys i companyes que setmanalment dirigiran la reunió. Els/les alumnes s'ofereixen voluntaris/àries, però tots i totes saben que s'ha d'intentar que al llarg del curs tothom hagi fet, al menys un cop, de moderador/a i un altra de secretari/a. **Serà el tutor, la tutora qui vetlli perquè no quedi cap alumne exclòs.**

El/la secretari/a ha de lliurar al tutor/a l'acta signada amb els acords presos. Per recordar els acords es pot exposar el document al tauler destinat a les activitats de tutoria que ha d'haver-hi a les aules.

Per què aquests temes i no altres?

No podem oblidar que l'objectiu fonamental de l'assemblea de classe és que actuï **com a mediadora** entre els/les alumnes, els/les professors/res i les famílies. Els punts de l'ordre del dia es poden canviar en funció de les necessitats detectades i de les peticions fetes a la **bústia de suggeriments**, però tenint sempre present la funció de mediació que l'assemblea ha de tenir.

L'experiència m'ha mostrat que en aquests cinc grans blocs hi entren gairebé tots els temes. En el cas que hi hagin moltes propostes s'han de tractar **primer els temes importants** i deixar els secundaris per després. Una vegada el/la secretari/a de l'assemblea ha anotat a la pissarra els punts de l'**ordre del dia** –els mateixos que especifico al model de fitxa, el moderador o moderadora demana els noms dels alumnes interessats en intervenir en cada tema.

A continuació es detallen els apartats:

A.1.- Felicitacions.

Considero que és una bona manera de començar una assemblea (Freinet⁵⁶). Contribueix a millorar l'autoestima a nivell individual i també de grup. Els/les alumnes que volen felicitar i han demanat prèviament la paraula, complimentaran els companys. El moderador o la moderadora anirà donant el torn de paraula segons l'ordre especificat a la pissarra.

⁵⁶ FREINET, C. (1969). *Técnicas Freinet de la Escuela moderna*. Madrid. Ed. Siglo.

Exemple:

El Pere, el Joan, la Quim, el Rachid i la tutora han demanat la paraula per **felicitar**:

- Pere: Felicito al Yago perquè és el seu aniversari --el Yago li dona les gràcies.
- Joan: Felicito a la Carme (la delegada) perquè anota molt bé els deures a l'agenda del mural --la Carme respon dient que tots i totes l'ajuden.
- Quim: Vull felicitar al Rachid i al Guillem perquè l'altre dia van fer paus i van jugar plegats.
- Rachid: Jo vull felicitar al Guillem perquè és el meu amic --el Guillem, vermell com un pebrot agraeix les felicitacions.

La classe aplaudeix espontàniament, tots són conscients que no han estat unes paus fàcils...

- Tutora: Vull felicitar tot el grup de part del professor que va venir a fer una guàrdia dimarts passat. L'Enric va quedar impressionat amb vosaltres!

L'alumnat mostra satisfacció.

A.2.- Lliurament de documentació.

Uns dels aspectes més feixucs de l'acció tutorial a Secundària és el burocràtic. Tots els tutors i tutores som conscients de la importància de garantir que les famílies se n'assabentin dels comunicats que el centre els envia: informes d'avaluació, comunicats mensuals, avisos, reunions...

El/la delegat/da és l'encarregat/da de repartir als alumnes els documents que el/la tutor/a li haurà donat (si cal). També s'encarregarà de portar al dia un llistat de lliurament dels resguards de cada company/a i llegirà els noms dels alumnes que no han portat els comprovants corresponents. Aquest llistat recordatori estarà exposat al tauler de tutoria la resta de la setmana.

A continuació reproduïxo un model de llistat: "Control de justificants", que inclou els resguards de fulls on hi ha la tria de CV, les sortides, avaluacions, comunicats d'assistència, fitxes personals, reunions pares i mares..., etc. que

[illegible]

A.3.- Convivència.

⁵⁷ Veure cas 3. El bullying o assetjament entre iguals.

A.4.- PAT

En aquest apartat es poden tractar les propostes pedagògiques que s'inclouen al Pla d'Acció Tutorial (PAT) com ara l'ús de l'agenda escolar, tècniques d'estudi, temes d'higiene, salut alimentària... etc. És un punt que correspon presentar a el/la tutor/a atenent als materials aportats per la Coordinació pedagògica i als acords presos a les reunions de l'Equip Docent.

A.5.- Precs i preguntes.

En aquest apartat intervenen els/les alumnes que prèviament ho han demanat⁵⁸ per:

- Exposar **queixes** de caire molt divers: excés de deures, concentració d'exàmens...
- Fer **propostes**: de sortides, d'activitats diverses, per exemple, fer el joc de l'Amic Invisible⁵⁹, ...
- Manifestar **dubtes** de com realitzar determinades gestions, ...
- Fer **notificacions**: visites mèdiques, viatges sobtats...

Les respostes, les solucions, no sempre les ha de donar el/la tutor/a. Si de cas ha d'intervenir de forma que siguin els propis alumnes els que aportin les solucions o donin les respostes més adients. Si a l'assemblea de classe no s'arriba a consensuar una solució sempre es pot recórrer a la votació, exercici de ciutadania democràtica que convé que practiquin. El que no ha de passar mai és que uns/es pocs/ques decideixin per tots i totes.

L'**Assemblea de Classe** és doncs, una més de les estratègies educatives que el PAT ofereix a l'alumnat per aconseguir els objectius que el tutor, la tutora es proposar per a cada grup en concret. Aquestes estratègies caldria que formessin part d'un pla més ampli de mediació escolar i dintre d'unes activitats dirigides a afavorir una **educació per la ciutadania**, una ciutadania inclusiva, és a dir heterogènia i diversa com la que conforma el nostre territori.

«La mediació escolar no representa una forma de pacificació de les relacions al si de la institució escolar, sinó que s'ha d'associar a un veritable procés educatiu que permeti afavorir la difusió d'un nou model de regulació dels conflictes, més consensual, que recorri a les nocions de contracte, de confiança, d'equitat.»

Bonafe-Schmitt ⁶⁰

⁵⁸ Veure cas 6. Les relacions interpersonals eina d'inclusió.

⁵⁹ Joc popular que es sol jugar a les festes de Nadal, en grups d'esplai, colònies escolars, campaments d'escoltes, grups diversos... Consisteix en procurar anònimament la felicitat a una altra persona i a l'inrevés.

⁶⁰ http://www.pangea.org/rsensat/perspectiva/pe_262.html. [Consultada a l'abril de 2006].

3.3.4.2

- ▶ **CAS 2:** El cas del Cristian.
- ▶ **TEMÀTICA:** L'assemblea de classe: estratègia educativa.

Seguint la metodologia proposada en el **cas 1**, a continuació presento un succés on es podria refermar la hipòtesi de partida d'aquest estudi: **Educar millor és possible i necessari en el si de l'escola inclusiva**. Per a verificar-la caldrà tenir present els següents principis:

- La importància del tutor, de la tutora, com a mediador/a de conflictes en el si de la tutoria inclusiva.
- La importància de l'assemblea de classe com a mitjancera de conflictes.
- La conveniència d'aprofitar les complicitats que s'estableixen en l'assemblea de classe per a resoldre els enfrontaments.
- El benefici que proporciona l'espai inclusiu de la tutoria per a tractar la prevenció.

Aquest cas va ser tractat a una sessió de tutoria que es va gravar en vídeo i s'adjunta com un annex del treball. **Considero que la visualització del document pot ajudar força a entendre la dinàmica de les assemblees de classe.**

El cas del Cristian

a. Descripció del cas⁶¹:

El Cristian és un alumne de 1r d'ESO que s'ha incorporat al grup a l'octubre. És un alumne repetidor que prové d'un altre institut. La tutora no ha volgut saber les raons que han provocat aquest canvi de centre amb el curs ja començat. S'estima més conèixer l'alumne sense afegir-hi altres prejudicis que els que suposen la repetició de curs i el canvi de centre.

El primer objectiu que es fixa la tutora és que l'alumne s'incorpori al grup sense sumar-hi més problemes. És una finalitat difícil d'aconseguir ja que a 1r hi han sis alumnes repetidors que no es mostren còmodes amb la seva situació. La convivència amb els que provenen de primària es presenta difícil donada la prepotència que mostra aquest alumnat.

⁶¹ Stake, R.E. (1998). *Investigación con estudio de casos*. Madrid: Morata.

Malgrat tots els entrebancs es pot dir que passat el primer i segon trimestre hi ha una bona relació entre els alumnes.

a.1 El conflicte

El Cristian té una clara incompatibilitat amb el professor de Català. Davant aquest professor es mostra agressiu i provocador, la tutora ha hagut d'intervenir en diverses ocasions. Les classes es fan insuportables. Al tercer trimestre el professor fa saber a la tutora que si l'alumne no canvia d'actitud radicalment no l'acceptarà a classe i donarà avís a la direcció. Això podria suposar una altra expulsió temporal de l'alumne, el currículum del qual és prou conegut.

La tutora observa que els dies de classe de Català, l'alumne falta a classe. Les faltes les justifica la mare al·legant lleus indisposicions.

b. Procés d'intervenció

b.1 Mediació, arbitratge i negociació

La tutora decideix parlar amb la mare del Cristian per explicar-li el problema. El noi és present a l'entrevista; la mare, totalment abatuda, plorant, demana una altra oportunitat pel seu fill, n'és conscient que ja no li queden gaires... El Cristian, davant la mare, reconeix que no es controla amb aquest professor, explica que s'ha estimat més quedar-se a casa per no complicar les coses. Afegeix, al seu favor, que això només li passa amb aquest professor, que a les altres classes es comporta millor.

La tutora intervé per dir-li que faltar a classe no és una solució i que si està fent 1r d'ESO, l'ha de fer assistint a totes les classes, i que ha d'estudiar i intentar aprovar totes les assignatures. Li diu que ha d'aprendre a controlar-se i a comportar-se amb correcció amb tots i totes els/les professors/es, siguin més o menys simpàtics. La tutora "s'enrotlla" posant un munt d'exemples, procurant incorporar l'empatia al seu discurs, amb intenció de que el seu alumne vegi que moltes persones tenen problemes i no els resolen escapolint-se.

Aleshores la tutora li proposa al Cristian que torni a parlar amb el professor, que es disculpi degudament, que es comprometi a canviar d'actitud i que li demani una altra oportunitat. El nen dubta de que ho pugui fer. No es veu amb cor de fer-ho sol i li demana a la tutora que estigui amb ell quan es disculpi. La tutora es presta a ajudar-lo, amb el compromís seriós de que no la deixarà malament...

[...]

b.2 Conciliació

La tutora provoca una reunió amb el professor de Català i l'alumne en qüestió. La tensió que hi ha a l'ambient és màxima i professor i alumne es mostren molt incòmodes.

Malgrat tot, la tutora aconsegueix que l'alumne verbalitzi el compromís: El Cristian deixarà de molestar a classe i portarà el material i el treball fet. La tutora s'avé a fer-ne el seguiment. No obstant el professor adverteix que al primer avís passarà el problema al Cap d'Estudis.

b.3 L'assemblea de classe

La tutora s'ha adonat que el conflicte té una resolució complicada i decideix portar el tema a l'assemblea de classe per demanar ajut i col·laboració⁶².

A l'assemblea, quan es tracten els temes de convivència⁶³ la tutora explica a la classe –prèvia conformitat del Cristian, les gestions que s'han fet per a resoldre aquest l'enfrontament tan directe.

Es hi explica el compromís assolit pel Cristian i aconsegueix que el nen ho refermi davant de tots i totes els/les companys/es. La tutora manifesta els dubtes que té de que se'n pugui sortir tot sol i demana idees i propostes d'ajut a l'assemblea.

Immediatament l'alumnat s'ofereix per ajudar al Cristian i a l'assemblea s'acorda que dues companyes del Cristian (triades per ell mateix) seuran al seu costat a classe de Català i que procuraran ajudar-lo. També s'acorda fer un seguiment setmanal del cas.

c. Aclariments finals:

Al llarg del tercer trimestre es va anar revisant el compromís sense que el professor es veiés obligat a fer cap avís.

- ▶ En acabar el curs el Cristian va suspendre l'assignatura en qüestió, però la junta d'avaluació va decidir afegir-li al butlletí una observació positiva: **"L'equip docent reconeix l'esforç de l'alumne i l'anima a continuar"**.
- ▶ Al final de curs els/les alumnes van tornar a veure la gravació de l'assemblea, la reacció dels nois i noies va ser interessant. La majoria pensaven que havia passat molt de temps des de que havien fet aquella sessió, però realment solament havien passat dos mesos... Havien madurat!

⁶² Veure gravació annexa.

⁶³ Tal i com s'explica a l'apartat A.3 del cas 1. Metodologia de l'assemblea de classe.

EL VÍDEO: FITXA TÈCNICA

TÍTOL	L'Assemblea de classe, el cas del Cristian
DATA	28 d'abril de 2005
DURADA	00:05:59
MEMÒRIA	67'1MB
GUIÓ	Grup d'alumnes de 1r d'ESO i tutora del grup
DIRECCIÓ	Ma José Pérez Pérez
MÚSICA	Introducció: Banda sonora de la pel·lícula: "Memorias de África". Final: The foundations (1968) "Build Me Up, Buttercup".
TÈCNICS DE GRAVACIÓ..	Alumnes d'ESO 1r d'ESO
LOCALITZACIÓ	IES Ramon de la Torre, Torredembarra
TÈCNIC DE MUNTATGE ..	Fernando Castellano Pérez

OBSERVACIONS que es poden fer a partir de la visualització del vídeo i que reforcen la metodologia de l'assemblea de classe que es proposa al cas 1.

- Tot l'alumnat està assegut en forma d'U al voltant de la classe.
- L'alumnat, excepte els/les que dirigeixen l'assemblea, seuen com volen.
- A la pissarra la tutora ha escrit l'ordre del dia i el torn de paraules demanades.
- La majoria de l'alumnat té una llibreta o un full on han copiat l'ordre del dia i anoten els acords presos.
- A la part de les finestres s'han assegut els/les alumnes s'han estimat més que se'ls vegi a contrallum.

PREGUNTES que poden sorgir a l'entorn de la filmació.

Què s'ha pretès amb la gravació?

- L'objectiu és molt senzill: visualitzar-lo passat un temps i observar els canvis que s'han produït en la dinàmica de l'assemblea.

Hi ha consentiment per l'enregistrament?

- Tot l'alumnat de 1r ha mostrat el desig per gravar en vídeo la sessió filmada.

Qui fa la gravació?

- La filmació la fan alumnes que voluntàriament s'han ofert. Això explica algunes vacil·lacions que s'observen en la filmació.

En quin moment del curs escolar es fa aquesta gravació?

- La sessió de tutoria es va fer el dijous 28 d'abril de 2005 inici del tercer trimestre del curs 2004-2005, a 1r d'ESO.

Quins alumnes dirigeixen l'assemblea?

- La sessió la presideix un alumne d'origen suís (nouvingut, 2n any) que s'ha ofert voluntari. És l'encarregat de portar el torn de paraules.
- L'alumna que fa de secretària, és la delegada de classe, va ser votada per una àmplia majoria de companys i companyes.

COMENTARI FINAL

Al llibre “Aprendre junts a l’aula. Una proposta inclusiva”⁶⁴ la Teresa Huguet fa referència a les vegades que els/les alumnes, posats en situacions que a priori els superen, si tenen ajudes i hi ha interacció amb els altres, ens sorprenen fent aprenentatges significatius perquè estan motivats per compartir-los amb el seu grup d’iguals.

La Teresa Huguet escriu sobre la importància del “currículum ocult” referint-se a les habilitats de relació amb els altres que no s’arriben a explicitar i que tant ajuden al docent en la seva tasca diària. Defensora⁶⁵ de l’escola inclusiva, sosté la teoria de que una escola serà realment per a tothom quan es dirigeixi personalment a cada un dels que en formen part: **la necessària personalització**, responnent a les necessitats específiques, personals, de cadascú:

Personalització significa adequar a l’alumne el treball que es fa a nivell col·lectiu, dins del seu grup, oferint-li possibilitats diferents, donant-li un tracte distint, si cal, afavorint que l’ajudin en certes activitats dins d’un mateix plantejament de treball, compartint els objectius generals i la situació de relació general de la classe.

Huguet, T (2006: 45)

⁶⁴ Huguet i Comelles, T. (2006). *Aprendre junts a l’aula. Una proposta inclusiva*. Barcelona. Biblioteca de Guix/150. Editorial Graó.

⁶⁵ Teresa Huguet i Comelles és psicòloga, treballa com assessora psicopedagògica a l’EAP d’Esplugues-Sant Just (Barcelona).

3.3.4.3

► **CAS 3:** L'Antoine, un xicot alegre i entremaliat es torna trist.

► **TEMÀTICA:** El bullying o assetjament entre iguals:
un atac al grup inclusiu?

A les sessions de tutoria la millora de les relacions entre els alumnes ha de portar necessàriament a una reducció significativa de la conflictivitat i a una millora de la qualitat de vida de totes les persones que conviuen a l'aula i per extensió al centre escolar.

Quan a l'hora de tutoria es revisa el compliment de les normes de convivència⁶⁶ és lògic que al grup classe apareguin els conflictes, les baralles, etc. que hi ha hagut al llarg de la setmana. De com han estat resoltos aquests conflictes o què ha fet cadascú en cada cas, és del que se n'ha de parlar.

El tutor/a, en qualitat de mediador o medidora, haurà d'intentar trobar solucions a cada cas. Un **38%** dels tutors i tutores de secundària consultats/des a l'enquesta⁶⁷, manifesten que freqüentment han de dedicar-hi temps al tractament de casos relacionats amb l'assetjament. Per treballar la prevenció d'aquest tema, és interessant llegir el suplement de la revista Guix núm. 320. Es tracta d'un material fotocopiable publicat al desembre / 05 per a l'ensenyament primari que ofereix idees aplicables també a secundària:

El maltractament entre iguals es produeix en tots els centres, en un grau més o menys elevat. És un fenomen insidiós, que cal afrontar amb fermesa, sense adoptar posicions catastrofistes ni minimitzar-ne la importància. Cal distingir-lo d'altres formes de violència que es poder produir a les escoles, com ara el vandalisme, la indisciplina o les conductes disruptives, que requereixen una altra mena d'intervenció. .../... És necessari abordar aquest fenomen des d'un punt de vista sistèmic, aplicant una política global d'escola (whole school policy), amb la implicació de tota la comunitat educativa i adoptar una actitud no culpabilitzadora. És fonamental sensibilitzar sobre la importància de determinades conductes (insults, burles, exclusió...) que poden semblar anodines i que fins i tot poden gaudir de cert grau de permisivitat⁶⁸.

⁶⁶ Veure cas 1. Metodologia de l'assemblea de classe.

⁶⁷ Faig referència a l'enquesta sobre l'acció tutorial a l'ESO -l'informe de la qual s'inclou a l'apartat 2 d'aquest treball, concretament a la pregunta: Quins temes tracten més freqüentment els tutors/es a les sessions de tutoria?

⁶⁸ Collell, J. Escudé, C. (2005). GUIXDOS 120. Barcelona: Graó.

A continuació presento un cas de maltractament entre iguals (o bullying en denominació anglosaxona) detectat a primer d'ESO. El cas és resolt gràcies a la mediació del tutor/a i a la col·laboració del grup inclusiu.

L'Antoine.

a. Descripció del cas⁶⁹:

a.1 El conflicte

L'Antoine és un xicot francès de primer d'ESO. És petit d'alçada, pèl-roig i té la cara pigada. Té un caràcter alegre i és molt mogut, entremaliat. És sociable i es fa amb tothom.

A una sessió de tutoria del mes d'octubre, la delegada, la Paulina, fa un intent de fer intervenir a l'Antoine a l'assemblea explicant quelcom que la tutora desconeix. L'Antoine no vol i la tutora observa un ambient enrarit a la classe: l'Antoine sembla deprimat i la resta de companys el miren amb insistència. La Paulina es mostra bastant enfadada perquè no ha volgut explicar-hi res.

La tutora decideix esbrinar el que succeeix i, passat un dia, crida a la delegada al despatx de tutoria amb una excusa. La Paulina li aboca tot:

Un alumne de 4rt curs està obligant a l'Antoine a fer el paper d'un gos durant les hores d'esbarjo. Com que és el seu gos, el fa bordar, atacar, llepar... a qui ell li mana dient-li: "Gavatx fes això, gavatx ataca a aquella noia...!"

La resta de companys estan atemorits i ell ho suporta perquè té por. Li ha fet prometre a la Paulina que no dirà res. La tutora li diu que no es preocupi que ara el cas està a les seves mans i que actuarà a partir de l'observació directa. Mai no explicarà ningú la conversa que han mantingut.

En efecte, la tutora observa els fets a l'hora de pati, el que veu és realment repugnant. Li sembla increïble. L'Antoine, fins i tot fa veure que riu i que s'ho passa bé. La tutora coneix bé al protagonista d'aquesta acció execrable perquè el curs passat, quan feia 3r d'ESO, va fer el crèdit de Competència Social⁷⁰ amb una bona qualificació i resultat d'aprofitament. Aquest crèdit sempre ha generat complicitats entre els/les alumnes i la professora (la Rosa). El que la Rosa, la tutora, està observant és repulsiu però decideix no intervenir en aquell moment.

b. Procés d'intervenció:

b.1 Mediació, arbitratge i negociació

⁶⁹ Stake, R.E. (1998). *Investigación con estudio de casos*. Madrid: Morata.

⁷⁰ Departament d'Ensenyament (1998): *Programa de competència social. Habilitats cognitives. Valors morals. Habilitats socials*. Barcelona. Ed. Departament d'Ensenyament.

Què és pot fer?
S'ha d'actuar ràpid?
Com es pot aturar l'acció?

La Rosa reflexiona: notificant formalment el tema a la Prefectura d'Estudis, de ben segur que es produirà l'expulsió immediata de l'alumne amb la consegüent publicitat del cas. La professora no creu que això sigui convenient, la seva experiència li diu que millor trobar una solució que faci a l'alumne reconduir la conducta i decideix, per tant actuar amb prudència.

La Rosa comunica el cas al Coordinador Pedagògic i la Cap d'Estudis. Ambdós decideixen donar suport a l'estratègia d'intervenció que els hi proposa la companya, la Rosa.

Aleshores la Rosa parla directament amb l'alumne de 4t. La conversa amb el Dani la té al despatx, el crida amb l'excusa del crèdit de competència social que imparteix a 3r d'ESO, ja que sovint els exalumnes li ajuden a provocar situacions. La Rosa (la tutora de l'Antoine) li explica tot el que ha vist al pati i davant la negació d'en Dani ella li demostra amb fets concrets el que ha presenciats aquell mateix dia. Ningú li ha dit, ha estat casual, havia sortit a buscar un alumne i s'ha quedat horroritzada... El Dani calla, s'ha quedat mut. La professora li pregunta si això té alguna solució i ell respon que no i que no l'importa que l'expulsin... reacciona amb agressivitat. La Rosa li pregunta si ella es va equivocar quan el va acceptar al crèdit de competència i ell respon airadament amb un NO rotund.

R: - I doncs, què pots fer, exercita el pensament conseqüencial⁷¹ i busca solucions.

La Rosa el deixa meditar sense dir-li res i passats uns minuts i li fa un oferiment:

R: - Mira Dani si vols jo et puc ajudar a sortir d'aquesta. Et proposo una solució. Hauràs de demostrar que ets tot el contrari que has mostrat fins ara. Ara ets un covard que s'aprofita dels més petits, dels de primer curs; hauràs de provar que ets valent... Vull que entris a la classe de tutoria de 1r i expliquis que això que has fet, ho has fet perquè jo t'ho he proposat, que jo tenia la intenció de fer-los reaccionar davant d'un possible cas bullying, ningú no s'ho creurà, però t'obrirà la porta a una explicació, al penediment i a una disculpa. Tens el meu permís per implicar-me en els fets. Jo me la jugo, tinc clars els meus objectius⁷², si surt bé tots hi guanyarem, fins i tot tu que no t'ho mereixes. En cas contrari, si no et veus amb cor d'enfrontar-te a tota una classe en sessió de tutoria... ho notificaré a direcció i em desentendré del cas.

⁷¹ Spivack, G. Shure, M. B. (1.974). *Social adjustment of young children: a cognitive approach to solving real-life problems*, San Francisco, Jossey Bass.

⁷² Mendieta, C. Vela, O. (2005) *Ni tu ni jo. Com arribar als acords*. Barcelona: Editorial GRAÓ.

D: - No és que no vulgui, - respon el Dani- és que no sé si podré fer-ho.., no sé si ho sabré fer..

El Dani aleshores es posà a plorar...

b.2 Conciliació

Un dia començada l'assemblea de classe entra el Dani. Els nens i nenes es queden sorpresos i l'Antoine s'empetiteix. La tutora el presenta com un exalumne de 4t que els ha d'explicar una cosa. El Dani comença molt nerviós i la Rosa l'anima a aclarir els fets, al final se'n surt bastant bé.

[...]

En acabar l'explicació dels successos del pati, el Dani es dirigeix a l'Antoine i li diu:

D: - Antoine, perquè has permès que jo et fes una cosa tan dolenta, tan malintencionada?

A: - Perquè em fas por, perquè tu ets de 4rt i jo de 1r, perquè sempre vas acompanyat de nois i noies grans..., què podia fer jo?

D: - Però si jo ho feia de broma! M'hauries d'haver dit que no t'ho fes.

Els dos xicots discuteixen davant de la classe. En un moment determinat intervenen la resta de companys i companyes que li fan al David tota mena de retrets sobre el seu comportament. Aleshores la tutora decideix intervenir per reconduir el tema. Explica que al crèdit de competència social es treballen situacions diverses per aprendre a solucionar els conflictes reaccionant positivament. El Dani explica exemples treballats a classe i els nois i noies de la classe aprofiten per fer-li preguntes. El Dani, ja més relaxat, les respon força bé. En acabar s'acomiada de la classe oferint-se als alumnes per qualsevol d'ajut. Aleshores s'atansa a l'Antoine, li dona una bossa de laminadures que treu de la butxaca i li estén la mà, l'Antoine vermell com un pebrot, li respon amb una encaixada.

c. Aclariments finals

En acabar la classe, la Paulina acompanyada per un grup de companys i companyes de classe, li pregunta a la tutora:

P: - És veritat que tu li vas dir que ho fes?

R: - No us puc dir ni que sí ni que no, però ha estat l'única solució que he trobat per ajudar a l'Antoine i al Dani, a tots dos. El Dani no oblidarà fàcilment aquest tràngol. També em preocupava que l'Antoine quan fes 3r o 4rt, és adir, quan fos un alumne dels grans, reproduís el model del Dani i maltractés els més petits; ara, després del que he presenciat avui ja no tinc aquesta inquietud.

► Han passat tres anys. L'Antoine fa quart d'ESO amb total normalitat. Segueix el seu ritme i no presenta problemes de disciplina. Pel que fa a en Dani, va fer PTT i ara cursa un cicle d'electricitat al mateix centre. Mai no ha tornat a mostrar cap tipus de violència.

Valoració, complicitats i comentari final.

El tema de l'assetjament és delicat ja que pot comportar conseqüències impredecibles.

Aconseguir que un alumne s'expliqui davant de tota la classe suposa hores de preparació. En aquest cas concret va ser convenient exercitar el modelatge, assajant com si es tractés d'una escenificació:

- Entres a la classe, saludes i comences explicant que ...

No pot haver-hi pautes masses concretes per a tractar els temes de bullying. S'ha d'estudiar cada cas i tractar de resoldre'ls en les dues vessants: la del o de la assetjador/a i la del o la assetjat/da. En els i les adolescents/tes moltes vegades el bullying succeeix perquè el conflicte ha anat creixent mica en mica, la bola s'ha fet gran i ja no saben com tirar enrere. Aleshores els nois i/o les noies es mantenen en una postura que des del punt de vista de l'adult esdevé increïble. Potser el Dani va agrair que la professora li donés la possibilitat d'acabar amb una situació que ell per si sol no sabia com finalitzar. Als centres escolars hem de controlar molt aquestes actituds. Els docents tenim quelcom a dir si el cas se'ns va de les mans.

► Projecció de la tutora com a mediatadora:

La tutora, el tutor, ha d'aconseguir actuar amb prudència, fent la mediació entre les institucions del centre, la família i l'alumnat; sense donar publicitat al cas. Els temes de bullying són temes flagrants i l'èxit de la resolució es basa en la discreció.

► La família:

S'ha d'aconseguir que l'alumne assetjat/da expliqui els fets a la família, que no se'ls guardi. En aquest cas la intervenció del psicopedagog/a del centre és un recurs de primera mà necessari i molt útil. És una altra de les complicitats imprescindibles per a la bona resolució d'un cas.

► L'equip directiu:

Pel que fa al seguiment de l'alumne que ha fet l'assetjament convé que es faci des dels Caps d'Estudis o des de la Coordinació Pedagògica, ambdós estaments han mostrat complicitat i aquest coneixement garanteix que els fets no es tornin a repetir.

I per acabar vull afegir que considero que la resolució d'aquest cas ha facilitat la convivència al centre, millorant la relació entre l'alumnat, també ha procurat satisfacció i bones sensacions en totes les parts implicades i, a més, ha donat un model d'actuació per tractar temes de convivència des de la tutoria inclusiva en el si de les assemblees de classe.

3.3.4.4

- ▶ **CAS 4:** La mort de l'avi de la Rosalia.
- ▶ **TEMÀTICA:** El desenvolupament dels valors personals i socials.
Eduquem el dol.

A la tutoria s'ha de detectar la diversitat de l'aula afinant al màxim; cal també contrastar com es resol l'agrupació de l'alumnat, però no amb l'objectiu de justificar les diferències, sinó amb la finalitat de normalitzar (**grup inclusiu**) aquestes situacions tan diverses i crear un clima de convivència a l'aula que, a l'igual que el de la societat on estan immensos, els farà prendre actituds de compromís davant fets que han d'esdevenir quotidians.

Cada alumne/a tutoritzat/da porta amb ell/a la seva història, aquesta història es pot ignorar, es pot obviar, però també es pot conèixer, i aquest coneixement ens facilitarà, de ben segur, el desenvolupament d'estratègies d'intervenció. Un **72%** dels tutors i tutores consultats/des a l'enquesta⁷³ asseguren que sovint han de dedicar-hi temps de les sessions de tutoria a tractar temes relacionats amb els valors personals i socials.

En aquest exemple tractaré el tema del dol. Per alguna estranya raó es considera que la virtut està en l'ocultació dels sentiments. És davant d'aquestes situacions quan ens preguntem què se n'ha fet de la nostra humanitat? *En quines situacions ens podem consentir la tristor, si no ens la consentim quan hi ha la pèrdua d'un ésser estimat?*⁷⁴ Quina és la causa que comporta l'ocultació dels sentiments que experimentem davant la pèrdua d'un ésser estimat?

La mort de l'avi de la Rosalia

a. Descripció del cas⁷⁵:

La Rosalia és una noia de dotze anys que fa primer d'ESO. Els pares la van abandonar quan tenia cinc mesos. La tutela la tenen els avis paterns. És molt immadura i sovint fantasieja amb la seva història. Des de que va començar el curs que presenta problemes de relació i ha aconseguit que tot el personal de l'institut la conegui. És rebutjada pels companys i companyes de classe ja que acostuma a organitzar embolics i es defensa mentint. No té sentiment de

⁷³ Faig referència a l'enquesta sobre l'acció tutorial a l'ESO -l'informe de la qual s'inclou a l'apartat 2 d'aquest treball, concretament a la pregunta: *Quins temes tracten més freqüentment els tutors/es a les sessions de tutoria?*

⁷⁴ Bach, E. Darder, P. (2002). *Sedueix-te per seduir*. Barcelona: Edicions 62. 137-139

⁷⁵ Stake, R.E. (1998). *Investigación con estudio de casos*. Madrid: Morata.

culpa. És atesa al CSMIJ des de fa quatre cursos. Els avis es preocupen molt per ella però la tracten com a una nena petita. Els serveis socials de l'ajuntament estan al cas i donen els suports necessaris als avis.

A les assemblees de classe contínuament surt el tema de la Rosalia, les queixes són constants però freqüentment algú –un company o companya, la justifica. El tutor intenta conduir el cas cap el compromís d'ambdues parts però la Rosalia no compleix la part que li pertoca. El tutor se'n adona que les sessions de tutoria estan marcades sempre pel mateix tema: els problemes de relació provocats per la nena

Darrerament la Rosalia està pitjor que mai, actua amb violència cosa que no és pròpia d'ella. Consultada l'àvia, aquesta li explica al tutor que el seu marit ha tingut un atac de cor i està ingressat a l'hospital d'una població veïna. La nena no ha dit res però cada dia en sortir de l'institut agafa l'autobús i va a veure a l'avi. A vegades es torna cap a casa amb l'àvia i d'altres torna tota sola. Els dies que l'àvia es queda a l'hospital ella es queda a dormir a casa d'un veí. La Rosalia coneix la gravetat de l'estat de salut del seu avi.

El tutor, el Pau, creu convenient explicar als companys de curs de la Rosalia la situació en la que es troba la seva companya, ho fa aprofitant una hora de guàrdia que se li presenta inesperadament. El Pau provoca una conversa al voltant dels nois i noies que es queden al menjador i en comprovar que darrerament la Rosalia també es queda, li diu:

P: -Com és que ara et quedes a dinar si vius al poble, què passa alguna cosa?

R: - Sí, el meu avi està ingressat i l'àvia s'està a l'hospital amb ell...

[...]

Els companys de classe reaccionen amb preocupació, de cop se'n adonen que la Rosalia pot perdre l'avi; s'observa un moviment solidari de comprensió vers la nena, tots i totes la volen ajudar, ella es mostra contenta i no sembla massa preocupada.

Els aconteixements es succeeixen amb rapidesa i un matí els alumnes porten la notícia de la mort de l'avi.

b. Procés d'intervenció:

El grup classe està commocionat. La Rosalia s'ha fet estimar encara que moltes vegades no sigui acceptada. El tutor adequa l'horari per poder estar amb els seus alumnes i parlar-ne. La pregunta que es fan és: què serà ara de la Rosalia? El tema de la mort els espanta molt i el tutor intueix que tenen necessitat de fer alguna cosa.

A l'assemblea de classe, convocada amb caràcter extraordinari, s'arriba a dos acords:

- el primer: que un grup de nens i nenes aniran a la tarda a estar amb ella per fer-li companyia.
- el segon: que l'endemà podran assistir a l'enterrament acompanyats d'alguns professors/es i del tutor. L'autorització signada és condició sine quan non.

Pel que fa al primer acord, el Pau, el tutor, facilita que un grup d'alumnes que viuen al mateix poble avisin als pares que arribaran més tard i ell mateix els acompanya a casa de la Rosalia. A la vivenda troben a la nena, l'àvia i tres dones amigues de la família; l'àvia els explica amb orgull que la Rosalia li està donant molt de suport i que, fins i tot, l'ha ajudat a vestir l'avi mort... El Pau s'esfereix en pensar en una situació tan impròpia d'una nena de dotze anys, però està sorprès perquè veu que la nena està tranquil·la i no sembla gens afectada per aquest fet en concret. Passat un temps el professor s'acomiada deixant al grup de nois i noies al seu aire.

Pel que fa al segon acord, el burocràtic, el tutor n'és conscient de la dificultat que suposa que tots els companys i companyes que desitgin assistir a l'enterrament portin l'autorització. És un grup bastant despistat i suposa que l'endemà sorgiran problemes, tot i que els ha advertit que si no porten l'autorització signada no podran sortir del centre.

Al dia següent el Pau comprova amb sorpresa que tots els seus alumnes porten l'autorització signada a l'agenda. Tots/es volen anar a l'església sense cap excepció, fins i tot els que practiquen altres religions o no en practiquen cap. Li sobta que cap nen/a se n'hagi oblidat de fer i portar el permís. A més els/les alumnes van ben vestits, no porten els xandalls que els caracteritzen. Estan seriosos, les més amigues estan ploroses.

El tutor abans de sortir els fa un comentari sobre l'acte de l'enterrament i algun nen o nena del poble els explica el que s'acostuma a fer, els hi diuen que a aquella església, als enterraments, els homes seuen a un costat i les dones a l'altre. El Pau davant la possibilitat de que el grup es disgregui els diu molt seriosament que seuran tots junts als bancs que ell cregui convenient i aprofita per demanar-los-hi un comportament adequat.

A l'església es celebra la missa i alguns nois i noies combreguen. Això sorprèn als nens i nenes d'altres religions que encuriósits pregunten què els hi donen?, què en mengen?

La Rosalia mostra complaença en veure tots els/les companys/es a l'església, el mossèn ho destaca a l'homilia, això l'ajuda a no sentir-se sola. Tots/es li donen el condol amb correcció, sense plors (al menys ho intenten). Ningú no s'amaga, tots i totes es posen en la pell de la companya, ningú s'escapoleix. Respectuosament passen davant la família per acompanyar-la en el sentiment.

c. Aclariments finals:

En tornar a l'institut el grup recupera la normalitat. Els/les alumnes s'incorporen a classe sense cap problema. Dels comentaris que fan pels passadissos es desprèn que han crescut en maduresa, que se senten bé, que estan satisfets de si mateixos.

Quan la Rosalia retorna a classe es mostra agraïda. Ella també es veu més crescuda. Explica que trobarà a faltar l'avi, que ara la seva àvia la necessita, que... Tots i totes mostren comprensió, entenen el que li passa.

▶ Passa el temps i arriba el final de les classes, a la darrera sessió de tutoria s'organitza una assemblea extraordinària per valorar el curs. Es fan felicitacions, crítiques i propostes⁷⁶ amb intenció de millorar l'any proper. Una de les felicitacions és per a la Rosalia, els companys li diuen que ha passat de ser la protagonista en negatiu de les assemblees a ser una companya més del curs.

Valoració, complicitats i comentari final.

És aquest un cas en els que el coneixement de la història personal ha facilitat la intervenció i la mediació, afavorint el clima de convivència i interrelació a l'aula.

Un altre aspecte que considero important destacar és la utilitat que té l'experiència viscuda. Probablement aquest nois i noies han après quelcom que els possibilitarà les accions en situacions semblants.

▶ Projecció del tutor com a mediador:

La tutora, el tutor, juga un paper força destacat, s'ha adonat que la realitat de la mort no s'ha d'amagar ni convé disfressar-la. El tutor ha deixat que els sentiments dels seus alumnes aflorin i ha fet una lectura profunda del dol en clau emocional.

▶ La família:

La família de la nena, representada per l'àvia, ha rebut el suport de l'IES en un moment crucial; per altra banda, les famílies dels companys i companyes també han col·laborat indirectament. A les cases se n'ha parlat, s'han implicat i han facilitat la tasca del tutor. És important ressaltar que les creences religioses no han representat cap problema –en aquest grup hi havia set famílies musulmanes, dues evangelistes i tres nens/es no practicaven cap religió (no estaven batejats).

⁷⁶ Freinet, C. (1969). *Técnicas Freinet de la Escuela moderna*. Madrid. Ed. Siglo.

► L'equip directiu:

La complicitat de la coordinació pedagògica queda evident en facilitar el canvi d'horari perquè el tutor pugui estar amb els seus alumnes, en organitzar amb rapidesa la sortida del grup classe acompanyats de professorat suficient... L'ESO té una complexitat horària que fa que qualsevol activitat que es faci s'hagi de preparar amb cura. Les gestions del tutor han d'estar recolzades per la direcció del centre. Únicament així s'aconsegueix l'èxit de l'acció.

Valoro aquest cas molt positivament, han aflorat espontàniament uns valors de companyonia, de respecte, d'interculturalitat, del coneixement de la mort... que han afavorit les relacions personals i han creat en els alumnes i les alumnes vincles difícils d'esborrar.

3.3.4.5

- ▶ **CAS 5:** La tutora, el tutor “frontó” o mediador/a?
- ▶ **TEMÀTICA:** La tutoria individual. La relació professorat ? alumnat.

Ser tutor o tutora no vol dir de fer només entrevistes amb l'alumne i la família. Cal també conèixer des de la distància, però estant a prop; seguir el dia a dia de l'alumne observant com reacciona a classe..., ser amable amb ell/a quan té dificultats, respectar el seus silencis, detectar els comportaments als passadissos, sortides...

Ser tutor o tutora vol dir, també, acompanyar i fer el seguiment des de la posició de persona adulta que educa i es preocupa amb cura dels alumnes que ha de tutoritzar. És un valor afegit tant per l'alumne com per la família i, evidentment, pel tutor/a.

Un **67%** dels tutors i tutores enquestats/des⁷⁷ revelen que habitualment han de dedicar-hi temps de les sessions de tutoria a temes que facin referència a la relació entre professors/es i alumnes. A tall d'exemple exposo un cas que es va resoldre mitjançant l'acció de la tutoria individual.

El tutor, la tutora “frontó” o mediador/a?

a. Descripció del cas⁷⁸:

La Sílvia és una alumna de 3r d'ESO, té catorze anys i fins ara ha anat superant els cursos prou bé. A segon d'ESO va fer de protagonista a la representació teatral de Sant Jordi i això li ha donat certa fama entre l'alumnat del centre. Al segon trimestre tria fer el Crèdit Variable de Competència Social⁷⁹. La professora que l'imparteix és la seva tutora que, a més, li fa les classes de llengua.

La professora-tutora confia en ella, sap que és assertiva i creu que cooperarà en les diverses activitats del crèdit.

⁷⁷ Faig referència a l'enquesta sobre l'acció tutorial a l'ESO -l'informe de la qual s'inclou a l'apartat 2 d'aquest treball, concretament a la pregunta: *Quins temes tracten més freqüentment els tutors/es a les sessions de tutoria?*

⁷⁸ Stake, R.E. (1998). *Investigación con estudio de casos*. Madrid: Morata.

⁷⁹ Departament d'Ensenyament (1998): *Programa de competència social. Habilitats cognitives. Valors morals. Habilitats socials*. Barcelona. Ed. Departament d'Ensenyament.

a.1 El conflicte

Al CV hi participen catorze alumnes entre els quals hi ha dues noies d'un altre tercer que destaquen per l'alt nivell d'assertivitat i una gran capacitat de col·laboració. L'adscripció d'alumnes assertius al crèdit és força important, són els que ajuden als inhibits i als agressius a buscar possibilitats, a trobar solucions als dilemes que es plantegen.

En començar el crèdit la professora observa amb sorpresa com la Sílvia es dedica a rebatre constantment les aportacions dels companys i les companyes. La noia reacciona contràriament als suggeriments de la professora. Discuteix les qüestions que es tracten sense aportar-hi res. La classe de competència social es presenta, doncs, amb una dificultat afegida que la professora no s'esperava pas. La Carme, la professora, intenta fer canviar d'actitud a la Sílvia i, quan comprova que no se'n surt, decideix parlar amb ella. Li pregunta la raó per reaccionar negativament a tot el que es fa al crèdit.

S: - Aquest crèdit no val res, m'havien dit que era bo però no val res. Tu solament parles amb els/les que et fan la pilota i diuen el que tu vols que diguin. Sembla que tothom et caigui millor que jo que sóc de la teva tutoria...

C: - Potser t'estic exigint massa, havia cregut que col·laboraries per aconseguir aprofitar més les sessions. Intento fer parlar als/les que són més tímids, intento fer reaccionar positivament als/les agressius, però no aconsegueixo cap ajut teu, mai tens una resposta positiva, fins i tot sembla que vulguis que les classes se'n vagin en orris.

S: - Ja t'he dit que no estic a gust...

[...]

Quan acaba el CV, la professora avalua a la Sílvia amb un suficient i li dona diploma d'assistència. La majoria dels/les assistents al crèdit han obtingut diploma de participació. En el moment de lliurar els diplomes, la professora acostuma a explicar la nota del crèdit i li diu a la Sílvia que no ha aprofitat, que li queda molt per aprendre, que ha de mirar al seu voltant, que ha saber escoltar els/les altres...

A partir d'aquest moment la Sílvia li declara la guerra personal a la tutora i de forma dissimulada però persistent, cada vegada que es topa amb ella pels passadissos, a la classe, al pati... li diu entre dents un insult.

Durant tot el tercer trimestre la Sílvia adopta aquest comportament agressiu amb la tutora. A classe de llengua li fa preguntes per posar-la en compromís, qüestiona els deures, les dates d'exàmens... A les sessions de tutoria resta callada fins al torn obert de paraula on intervé per fer crítica de la Carme.

b. Procés d'intervenció

b.1 Mediació, arbitratge i negociació

La tutora decideix no "escoltar" la provocació de la Sílvia i suporta estoicament els insults durant part del tercer trimestre. Fa com si no passés res. La intenció de la Carme és que la noia reaccioni en veure que ella no li guarda rancúnia.

A final de curs es fan dues activitats que ajudaran la tutora a apropar-se a la noia: la sortida de fi de curs i el crèdit de síntesi. Ambdues són aprofitades per relaxar la relació fins que arriba el moment que la Sílvia s'oblida dels insults.

En acabar el trimestre, a l'hora de posar nota del crèdit de tutoria, la professora crida a la Sílvia al despatx i li diu que, tot i el seu comportament, la pensa aprovar i li pregunta -què en pensa ella:

S: - No és una nota justa, m'has de suspendre el crèdit, no vull regals.

C: - No t'estic regalant res Sílvia, he observat el teu comportament amb els altres i he vist com has intentat canviar. Qui va ajudar al... ? Qui va netejar la classe aquell dia...? Qui va fer paus entre...? Has demostrat les teves possibilitats, has aplicat les tècniques apreses al CV de competència. Pel que fa a l'actitud amb mi, crec que simplement és incompatibilitat, que no et caic bé. Tothom té dret a mostrar antipatia però arribar a insultar, això no s'ha de fer mai. Suposo que et passarà, l'adolescència té aquestes coses, estàs enrabada amb mi i m'ho vols fer pagar! És per això que no he cridat els teus pares, tinc la sensació que a casa tampoc ets una filla fàcil de portar...

S: - Tens raó la meua mare ja no sap què fer amb mi. Aquest cap de setmana estic castigada perquè no vaig voler...

C: - Bé doncs, és important que t'hagis adonat! Si fossis, a més a més, capaç de disculpar-te amb la mare, aleshores fora massa i tot!

S: - També m'hauria de disculpar amb tu, oi?

C: - No t'ho demano pas. Ja t'he dit la nota que tens i t'he donat les raons. Ara s'acaba el curs i l'any vinent bon vent i barca nova!

S: - No passaràs a 4t amb nosaltres?

[...]

b.2 Conciliació

La conversa va canviant de to fins arribar el moment que la Sílvia reconeix que li agradaria continuar amb ella com a tutora... Acaben rient i la Carme, mig en broma mig en serio, li diu que el proper curs trobarà a faltar les seves provocacions... Per acabar de fer paus la Carme treu dos "xupa-xups" del calaix i se'l cruspexen plegades.

c. Aclariments finals:

A l'última assemblea de classe del curs, la Sílvia demana la paraula, els companys/es estan una mica avorrits de que faci sempre el mateix i no entenen perquè la tutora ho permet. La sorpresa ve quan la noia explica fil per randa tot el que ha passat i li demana disculpes a la tutora davant de tot el grup.

El dia de lliurament de notes la mare acompanya la Sílvia a recollir-les. Li diu a la tutora que li està molt agraïda de tot el que ha fet per la seva filla, que la Sílvia ha millorat molt a casa. La Carme li respon que tot és gràcies al CV de Competència Social i, professora, mare i alumna, somriuen amb complicitat. No cal afegir-hi res.

► La Sílvia segueix estudiant al centre, ara ja té divuit anys i és bona amiga de la que va ser la seva tutora a 3r i 4t d'ESO. La Carme va tutoritzar-li el treball de Recerca de Batxillerat, la Sílvia així ho va voler i la professora no va trobar cap inconvenient.

Valoració, complicitats i comentari final.

El tutor, la tutora té consciència del risc; potser actua intuïtivament, potser la resolució del cas sembla poc rigorosa... el fet és que mai se sap del cert què hi ha a l'interior d'aquests i d'aquestes adolescents que reaccionen de forma tan agressiva, amb tanta rancúnia...

Respondre amb duresa a les provocacions d'un/a adolescent no afavoreix l'assoliment dels objectius que els/les tutors/es es proposen treballar a la tutoria individual.

► Projecció de la tutora com a medidora:

El tutor, la tutora, no ha de ser un "frontó" contra el/la qual descarreguin totes les misèries del l'adolescència. La paciència, la perseverança, la fermesa, la calma... són valors que han d'acompanyar els/les tutors si volen aconseguir les seves fites. La satisfacció que experimenta un tutor/a quan aconsegueix que l'alumne reconduïxi una conducta negativa és el millor guardó de la seva comesa.

► La família:

La família de la noia ha sortit afavorida indirectament amb la resolució d'aquest conflicte amb la tutora. Quan s'exerciten els pensaments⁸⁰ i es treballa l'empatia, s'aconsegueix un canvi generalitzat en les conductes del jovent.

⁸⁰ Spivack, G. Shure, M. B. (1.974). *Social adjustment of young children: a cognitive approach to solving real-life problems*, San Francisco, Jossey Bass.

► El grup-classe:

És important donar a conèixer els fets a la resta dels companys i companyes de classe. El grup classe també ha d'aprendre de les errades dels/les altres ja que també ha estat testimoni mut de les provocacions de la companya. Conèixer els fets augmentarà el respecte pel tutor/a i evitarà les repeticions del model.

Destacar, finalment, la generositat mostrada per ambdues parts, valor que ha d'estar sempre present en la nostra tasca educativa. L'educació dels valors⁸¹ es fa sobretot per osmosis, per experiència. Això exigeix la creació de condicions que facin possible aquesta experiència.

⁸¹ Terricabras, J.M. (2002) *I a tu, què t'importa?* Barcelona: La Campana. 181

3.3.4.6

- ▶ **CAS 6:** L'operació del Hakim.
- ▶ **TEMÀTICA:** Desenvolupament de les capacitats de convivència.
Les relacions interpersonals eina d'inclusió.

Les sessions de tutoria contribueixen a desenvolupar uns valors de convivència que d'altra manera serien més complexos de treballar. A través dels espais i dels moments compartits amb els altres, l'alumnat adquireix uns criteris personals de col·laboració, de participació i de compromís emmarcats en l'àmbit del desenvolupament personal i la ciutadania:

"Cal una educació integral que miri les persones com a totalitats i treballi amb aquestes de manera global: que busqui l'equilibri entre el saber i el ser. Cal també una educació que no separi els vessants personals i individuals de la formació dels components cívics i col·lectius: l'àmbit privat i el públic formen part d'una mateixa unitat (Puig, 2005: 158)"⁸²

Un **86%** de les tutores i tutors de secundària consultats a l'enquesta⁸³, afirmen que a les sessions de tutoria, tracten amb prioritat temes relacionats amb la convivència a l'aula i les relacions interpersonals.

El grup classe ofereix moltes possibilitats per a desenvolupar els valors esmentats. En el següent cas ofereixo un model que afavoreix les relacions interpersonals i interculturals.

El Hakim

a. Descripció del cas⁸⁴

El Hakim és un noi de tretze anys que estudia segon d'ESO. Fa dos anys que ha arribat de Nador, Marroc. El curs passat anava moltes hores a l'aula

⁸² Puig Rovira, Josep M. (coord.) (2005) *Desenvolupament personal i ciutadania. Reflexions i propostes*. Debat Curricular. Pacte Nacional per a l'Educació. Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya (paper).

⁸³ Faig referència a l'enquesta sobre *l'acció tutorial a l'ESO* -l'informe de la qual s'inclou a l'apartat 2 d'aquest treball, concretament a la pregunta: *Quins temes tracten més freqüentment els tutors/es a les sessions de tutoria?*

⁸⁴ Stake, R.E. (1998). *Investigación con estudio de casos*. Madrid: Morata.

d'acollida⁸⁵, però enguany –gràcies al seu progrés- ha estat incorporat a l'aula ordinària. Cursa gairebé totes les assignatures amb la resta d'alumnes i assisteix als desdoblaments de les matèries instrumentals. S'expressa bastant bé en català i mostra ganes d'aprendre. Viu amb la seva família al poble veí. La seva cosina, la Saïda, va a la mateixa classe. Tots dos tenen bona relació amb els companys i companyes del curs. El Hakim és un bon futbolista, a la classe es comenta que potser el fitxarà algun equip.

El Hakim té un problema a la boca que es tracta a l'hospital de Sant Joan de Déu de Barcelona. Li estan reconstruint el paladar i sovint falta a classe.

Un dia explica a l'assemblea⁸⁶ que l'han d'operar i que faltarà a classe durant un mes. Exposava la seva preocupació perquè si perd tantes classes pot desapropiar el curs i no vol repetir. Els companys/es li diuen que per faltar un mes no es repeteix curs... El tutor, el Manel, intervé en la conversa per a comentar que, de fet, el Hakim falta bastant...

H: - Sí però són faltes justificades, el metge em visita cada quinze dies. Jo no tinc la culpa i sempre porto els papers que em donen a l'hospital.

M: - No es tracta de papers, ja sabem que has d'anar al metge, però sempre faltes a les mateixes classes i això et perjudica. No es pot estar a tot arreu, el primer és el primer i repetir curs no és tan dolent.

H: - Sí és dolent, m'esforço molt, faig tota la feina i estic aprovant els exàmens. Si repeteixo curs tothom pensarà que sóc un mal alumne i la meua família no ho entendrà. A més a més la meua cosina m'avançarà.

A la classe es produeix un gran enrenou, hi ha moltes paraules demanades. El Manel no vol cap alteració, és un tema que té fàcil solució però s'estima més esperar les propostes que es facin a l'assemblea.

[...]

b. Procés d'intervenció

L'assemblea de classe acorda establir-hi vies de contacte per anar passant-li la feina a través de la seva cosina Saïda. Com que la Saïda explica que ella potser no li sabrà explicar prou bé les lliçons, uns nens veïns del poble s'ofereixen per anar a donar-li un cop de mà.

Quan el Hakim torna de l'hospital un grup de nens i nenes acompanyats pel tutor el van a veure, li porten un obsequi, un llibre de Harry Potter, tota la classe ha contribuït per comprar-lo.

⁸⁵ Escobar, A. Luengo, C. Pérez, M. J. (2001). Aula d'acollida per als alumnes nouvinguts de l'IES Ramon de la Torre. Barcelona. Finestra oberta 18. Fundació Jaume Bofill.

⁸⁶ Punt de precís i preguntes de l'assemblea. Veure cas 1. Metodologia de l'assemblea de classe.

La família avisada per la Saïda els espera. Troben al Hakim al menjador amb la mare i l'àvia, els reben amb un somriure doncs únicament parlen la llengua berber. El Hakim no pot parlar, per això és la seva cosina, la Saïda, la que fa de traductora i facilita la comunicació a tot el grup. Els nois i les noies es saluden amb molta cerimònia donant-se la mà. Un dels nois li lliura el regal al Hakim. En veure el llibre al nen se l'il·lumina la cara.

La Saïda explica els detalls de l'operació i els diu que ara només pot menjar sucs i purés, el Hakim l'escolta posant cara de fàstic. La ganyota fa riure a tot el grup.

Passats uns minuts la mare col·loca una tauleta rodona davant els seients i els ofereix té i pastes. El Manel observa divertit la reacció dels seus/seves alumnes, generalment no són tan educats -a la classe s'haurien tirat a agafar les galetes sense cap ordre-, ara es prenen el té amb cura i es mostren respectuosos, el Manel està admirat i se sent orgullós. Els companys i companyes del Hakim es mostren sorpresos en assabentar-se que la mare ha fet aquelles galetes tan bones, la Saïda afegeix que ella també ha ajudat i que, a més, cada dia elaboren fan el pa.

El Hakim no pot participar de la conversa ni de l'àpat però se'l veu content i satisfet de la visita.

Abans de marxar el tutor explica a la mare que quan el nen es trobi millor haurà de fer la feina endarrerida. Uns companys/es aniran amb la Saïda a aclarir-li els temes, les lliçons, els deures. La mare es mostra complaguda i respon amb agraïment.

En tornar a la classe s'explica com ha anat la visita i es puntualitzen els detalls de l'operació del Hakim. Es diu que quan el nen retorni li costarà bastant parlar per tant hauran de ser comprensius i pacients.

Els nens que han estat a casa del Hakim li pregunten a la Saïda sobre els costums, perquè no mengen porc, què és el Ramadà...? Aleshores el tutor aprofita per a proposar una sessió especial de tutoria al voltant de tots aquests temes. La Saïda i dos companys marroquins s'encarregaran de fer les explicacions.

La setmana següent els/les encarregats de fer la xerrada van a classe plens de paquets: safates amb galetes que han fet les famílies dels nens/es magribins/es. És una molt agradable sorpresa! Els/les alumnes coneixen els costums dels seus companys/es menjant els dolços fets per ells/es. Sense pretendre-ho la classe esdevé una senzilla festa. La Saïda aprofita l'avinentsa per demanar-los-hi comprensió quan facin el Ramadà: són dies molt especials per als musulmans i les musulmanes. La conversa es desenvolupa en un clima cordial i en acabar tots i totes saben quelcom més del que sabien de l'altre.

c. Aclariments finals

El tutor ha preparat una graella especial per anotar-hi els noms dels/les encarregats/des de portar la feina al Hakim, el delegat de classe l'ha enganxat a una cartolina penjada a la paret, el mateix delegat revisa diàriament si està tot anotat. Al costat dels noms i la feina hi ha una casella per escriure els incidents. Els primers dies tot va perfectament però de tant en tant el tutor ha de recordar el compromís assolit a l'assemblea de classe.

Després d'un mes i escaig el Hakim s'ha incorporat a les classes amb total normalitat. L'equip docent el felicita per l'esforç que està fent, però ell sap que ha estat una feina de tots/es.

- ▶ A aquella jornada tan especial li van seguir d'altres semblants en les que es van tastar tota mena de dolços: arepas⁸⁷, bunyols, orelletes, panellets, pestiños⁸⁸... fets amb la col·laboració de les famílies dels/les alumnes de segon d'ESO, dolços relacionats amb les diferents cultures presents en aquell grup. L'activitat va durar fins que el Manel, el tutor, va haver de dir prou...
- ▶ No cal dir que el Hakim no va repetir curs. Ara fa quart i segueix amb els i les seus companys i les seves companyes de classe.

Valoració i comentari final

L'acord assolit pels alumnes a l'assemblea de classe ha contribuït a tractar els temes relacionats amb la salut amb la naturalitat i la quotidianitat que es mereix. Ha servit per a millorar la coneixença entre els companys i les companyes de classe, s'han posat d'acord, han assumir compromisos, han participat de la festa... Les relacions interculturals han fugit del folklorisme usual o del paternalisme clàssic.

- ▶ Projectió del tutor com a mediador:

El tutor, la tutora, ha esdevingut un/a magnífic/a mediador/a. Un/a guia que amb subtileza i determinació ha dirigit el grup classe, ha marcat les pautes a seguir, ha conduït els/les seus/seves alumnes..., fins aconseguir els objectius que s'ha fixat. L'encoratjament, la mediació del tutor, de la tutora ha ajudat a aconseguir la fita proposada, fins i tot fent l'acompanyament.

⁸⁷ Menjar típic veneçolà. <http://www.venezuelatuya.com/cocina/arepa.htm> [Consultada al febrer de 2006]

⁸⁸ Dolç de quaresma típic d'algunes zones del sud d'Espanya. <http://www.infojardin.net/gastronomia/penne/pestino-pestinos.htm> [Consultada al febrer de 2006]

► La família:

La col·laboració de la família ha estat una presència fonamental per a la resolució de la problemàtica presentada. En aquest cas la cooperació ha superat les expectatives que es tenien i ha contribuït a anar-hi una mica més enllà.

► El grup-classe:

El grup-classe ha assolit criteris personals de col·laboració, de participació i de compromís emmarcats en l'àmbit del desenvolupament personal i la ciutadania. Individualment cada alumne/a ha vençut el possible torbament, la suposada sensació de vergonya que l'adolescent pot sentir davant una acció que es fa per primera vegada.

S'han reforçat valors personals i socials que sens dubte afavoreixen la convivència a l'aula. Ha estat un projecte social comú, tal com s'indicava a la presentació del cas. Subratllar també que en la resolució del cas no s'han separat els vessants personals i individuals de la formació dels components cívics i col·lectius.

Per concloure vull esmentar a l'Eva Bach i al Pere Darder (2004: 143)⁸⁹ :

La societat ens ofereix un marc per conviure, per realitzar-nos dins d'un entramat d'aspiracions, relacions, estructures normes, que compta amb la contribució de tots els qui el formen i que ens embarca amb el projecte social col·lectiu. Un projecte que genèricament implica reciprocitat –jo contribueixo, tu contribueixes, tots contribuïm- i que, de forma més persistent cada vegada, demana la participació de tothom en la millora col·lectiva.

La dependència inicial en relació amb els altres contribueix a generar el sentiment de pertinença al grup. Posteriorment, l'individu assolirà de manera progressiva l'autonomia per decidir, assumir responsabilitats adultes i ser útil, en un context viscut d'interdependència i globalització entre tots els éssers humans.

⁸⁹ Bach, E. Darder. P (2004). *Des-educat. Una proposta per viure i conviure millor*. Barcelona: Edicions 62.

3.4 L'Aprenentatge-Servei

*Proposta educativa
que possibilita
la inclusió de l'alumnat*

Sumari

3.4.1 Introducció. Què és l'ApS?

3.4.2 Una proposta:

La donació de sang: un compromís cívic i una pràctica solidària inclusiva guiada pels infants i joves d'una localitat, d'un barri, d'una associació, d'un centre escolar...

3.4.3 Un projecte:

La Biblioteca escolar inclusiva gestionada pels alumnes

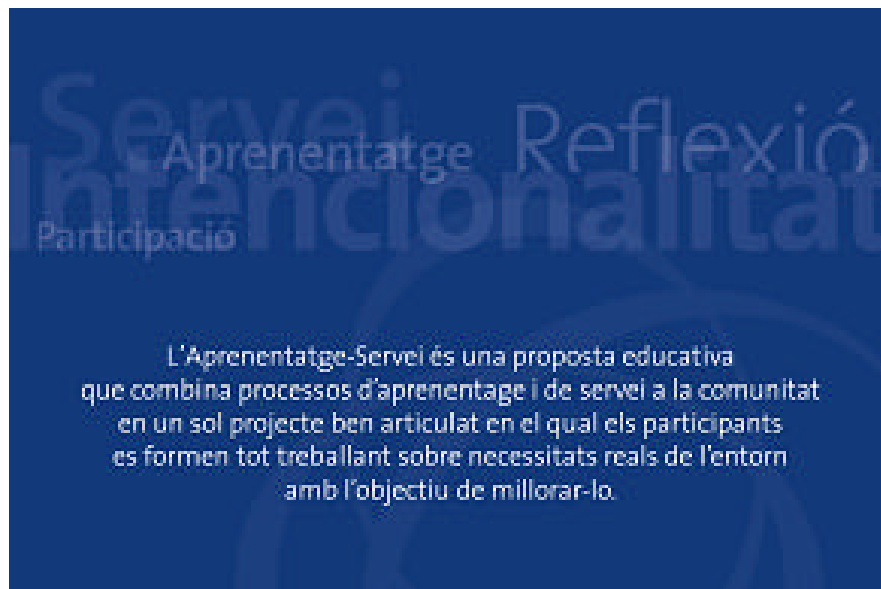
3.4.4 Síntesi dels requisits bàsics

3.4.1 INTRODUCCIÓ.

3.4.1.1 Què és L'ApS⁹⁰?

El centre promotor d'ApS⁹¹ ho defineix com “una proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulat en el qual els participants es formen tot treballant sobre necessitats reals de l'entorn amb objectiu de millorar-lo”.

Aquesta proposta educativa **possibilita la inclusió de l'alumnat**. La interacció entre l'educació i el seu context social és un tema que suscita i empeny diverses línies de treball, tant entre els educadors com entre els tècnics d'educació que poden estar implicats.

La pràctica educativa d'ApS realitzada pels joves ofereix un servei a la comunitat amb caràcter personalitzador i socialitzador que **afavoreix la inserció social de l'alumnat que es troba amb més dificultats d'inclusió social**. S'aconsegueix així la incorporació a la comunitat a partir de la seva participació.

Argentina és un dels països on aquests tipus d'iniciatives estan més consolidades. El 27 de març de 2006, **María Nieves Tapia⁹²** va donar una conferència a la UB on va explicar els principis bàsics de *El Aprendizaje y*

⁹⁰ www.aprenentageservei.org [Consultada al maig de 2006]

⁹¹ El Centre Promotor d'Aprenentatge-Servei de Catalunya està format per la Fundació Catalana de l'Esplai, el GREM -Grup de Recerca en Educació Moral, l'ICE de la Universitat de Barcelona, l'Àrea d'Educació de la Diputació de Barcelona i la Fundació Jaume Bofill.

⁹² Ma Nieves Tapia és coordinadora del *Programa Nacional Educación Solidaria* del Ministeri d'Educació, Ciència i Tecnologia de la República argentina, i directora acadèmica de CLAYSS (*Centro Latinoamericano de aprendizaje y Servicio Solidario*).

Servicio solidario. La professora va destacar a la conferència unes idees que semblen força significatives per ajudar a comprendre la importància de l'ApS:

- "... L'ApS suposa la intersecció de dos tipus d'activitats que normalment en els centres d'educació secundària van en paral·lel.
- Generalment a secundària s'ensenya la teoria pura: "...per a la classe propera porteu dibuixat un **gol**..."
- L'ApS genera una formació professional arrelada amb la realitat. No serveix de res un/a jove que sàpiga molta ciència si no és capaç d'aplicar-la en benefici de l'individu.
- Si esperem a l'últim any d'ESO per a donar "una capa de vernís" de ciutadania a l'alumnat, perquè en dos anys hauran d'anar a votar, arribarem tard!
- La ciutadania és molt més que una pràctica.
- Hem de ser capaços de deixar-nos canviar per la realitat.
- Actualment encara fem els aprenentatges en base a disciplines que són com compartiments estancs quan la realitat és multidisciplinar. S'ha d'estudiar perquè el que un aprèn ha de servir per a l'altre. Ningú aprèn únicament pel que fa o diu el/la professor/a.
- Els continguts conceptuals propis de les institucions educatives es consoliden millor en les organitzacions juvenils.
- L'experiència diu que l'ApS, a grans trets, requereix un temps per a planificar un projecte de qualitat en base a un diagnòstic previ que atén a una necessitat real".

Al llarg de la història, la tradició pedagògica catalana també ha mostrat interès en vincular educació i societat. El llegat de l'activisme pedagògic, la riquesa dels moviments associatius i la diversitat d'experiències de voluntariat són alguns dels punts de partida per l'impuls de projectes d'Aprenentatge Servei.

La Laura Rubio de la Universitat de Barcelona comentava el passat 4 d'abril a la web de Senderi⁹³ -Educació en Valors, el contingut del primer llibre publicat en llengua catalana sobre ApS. El llibre, sota el títol: "Aprenentatge Servei. Educar per a la ciutadania⁹⁴", aporta exemples pràctics de projectes en diferents etapes educatives i tipus d'entitats; projectes que, sense haver nascut sota el nom d'ApS, contempen els elements fonamentals d'aquest tipus de proposta. En definitiva un llibre que, en el marc del treball endegat des del Centre Promotor d'Aprenentatge Servei, aposta i pretén impulsar **pràctiques educatives inclusives** on es fonguin intencionalitat pedagògica i intencionalitat solidària. Pràctiques que donin forma a un concepte de ciutadania responsable i participativa.

⁹³ www.senderi.org [Consultada al maig de 2006]

⁹⁴ Puig, J.M. Batlle, R. Bosch, C. Palos, J. (2006). *Aprenentatge Servei. Educar per a la ciutadania*. Barcelona. Editorial Octaedro.

3.4.1.2 Per què impulsar l'Aprentatge-Servei?

La importància d'impulsar l'ApS s'explica perquè al darrere hi ha una manera d'entendre la ciutadania, una concepció de l'aprenentatge i una aproximació a l'educació civicomoral⁹⁵.

Conèixer aquesta proposta educativa, **autènticament inclusiva**, m'ha donat ales per atrevir-me -des de la modèstia de la meva recerca, a oferir dues idees que es poden treballar en els centres de secundària obligatòria i que refermen la meua hipòtesi de treball sobre la possibilitat de millorar l'educació. Proposo dos projectes que requereixen per poder ser portats endavant del compromís de tothom: escoles, instituts, espais, famílies, administracions i especialment amb la implicació dels protagonistes, cada nen i nena, cada adolescent i cada jove que està embrancat en l'apassionant feina de donar forma a la seva persona.

I per acabar aquests apunts introductoris a l'ApS afegiré unes paraules de la María Nieves Tapia: "**Res funciona millor que un docent que convenç a altre docent**". Desitjo molt i molt, que aquests esbossos de projectes puguin servir per a desenvolupar autèntics projectes d'ApS en benefici del nostre alumnat heterogeni i divers...

3.4.2 UNA PROPOSTA d'ApS:

Amb la següent proposta he pretès implicar l'alumnat de secundària en una pràctica solidària com és la donació de sang. És clar que l'alumnat menor d'edat no pot ser donant, però el que sí pot fer aquest jovent és comprometre's en el procés de la donació: col·laborant i sentint-se útil a partir dels seus aprenentatges escolars.

A continuació exposo de manera molt sintetitzada els principis bàsics que podrien ser necessaris per a dur a terme una iniciativa semblant.

LA DONACIÓ DE SANG:

Un compromís cívic i una pràctica solidària inclusiva guiada per infants i joves.

✍ NECESSITAT

Incrementar el nombre de **donacions de sang** a una localitat, a un barri, a un centre escolar...

✍ OBJECTIU – ACCIÓ

Implicar a la població escolar en una pràctica solidària de ciutadania activa.

✍ TÍTOL DEL PROJECTE d'ApS (orientatiu)

⁹⁵ TAPIA, M. N. (2001) La solidaridad como pedagogía. El aprendizaje-servicio en la escuela. Buenos Aires, Ciudad Nueva.

La donació de sang: un compromís cívic i una pràctica solidària, guiada (endegada, dirigida) pels infants i joves de: la localitat, del barri, del grup d'esplai i/o del centre escolar (educació formal/no formal)...

✍ **Antecedents**

Els podem trobar al "Moviment de ciutats educadores" de l'any 1990, on es va reivindicar el concepte de participació com un dret democràtic per excel·lència i es va assolir el compromís de recórrer a l'**educació** per transformar el món proper.

✍ **Població implicada en el projecte**

Infants i joves menors de **18** anys.

✍ **A quin servei es vincula l'acció?**

A la campanya de **donació de sang** que el Banc de Sang i Teixits fa periòdicament a les poblacions.

✍ **En què consisteix l'aprenentatge solidari?**

En treballar a les escoles de Primària, als instituts de Secundària i als centres d'educació no formal, l'estudi i la realització de la campanya publicitària que periòdicament endega el **Banc de Sang i Teixits**.

✍ **Hi ha precedents? Sí**

- Una campanya contra el tabac (*una Atenció Primària sense fum*) que es va promoure als Centres d'Atenció Primària en col·laboració amb els centres educatius de Tarragona l'any 2002.

- La campanya de Seguretat Vial que anualment algunes Polícies Locals fan als Centres Docents.

Totes dues campanyes es podrien haver anomenat d'ApS ja que hi van incloure aprenentatges i també van oferir un servei (indirecte) a la ciutadania.

✍ **APRENTATGE**

Concrecions sobre l'APRENTATGE. Partint dels continguts curriculars establerts es fixen els aprenentatges que es poden derivar.

► **Coneixements mèdico-científics**

ÀREA DE CIÈNCIES NATURALS

- Treballar continguts curriculars específics al voltant de la sang segons el cicle i/o nivell determinat.
- Organitzar xerrades/conferències a càrrec del Banc de Sang i Teixits amb els continguts que el centre educatiu consideri més adients.

► Valors i ciutadania

ÀREES DE LLENGÜES / SESSIONS DE TUTORIA

- Recollir informació sobre la donació de sang.
- Fer murals amb la informació recollida.
- Realitzar debats al voltant de l'eslògan de BST:
- "amb una vegada no n'hi ha prou" (o temes similars).
- Fer enquestes recollint opinions sobre la donació de sang.
- Visitar la seu de Banc de Sang i Teixits, fer entrevistes...

► Comunicació

ÀREES DE LLENGÜES / EXPRESSIÓ ARTÍSTICA

- Treballar la publicitat i preparar una campanya publicitària per donar a conèixer i/o estendre el coneixement sobre la donació de sang.
- Realització d'un tríptic informatiu (Primària) i d'un cartell publicitari (Secundària) de la campanya publicitària. El tríptic i el cartell portaran el logotip i les dades del BST.

✍ Temporitzaació

Un trimestre cada curs escolar (es poden dedicar 4/6 sessions).
L'aprenentatge es repetirà anualment en el mateix nivell educatiu.

✍ Nivells implicats

Primària ? Aprenentatge interdisciplinari al cicle mitjà:
3r o 4t curs (orientatiu).
Secundària ? primer cicle: 2n d'ESO (orientatiu)

✍ SERVEI

Concrecions sobre el Servei

- Distribució dels cartells publicitaris per tota la població implicada.
- Col·laboració en la preparació dels àpats pels donants.
- Als IES es pot fer una acció interna adreçada a captar l'alumnat major de 18 anys.

✍ Reconeixement

La reflexió, l'avaluació dels resultats de cada campanya i el reconeixement als/les participants de cada etapa es poden publicar a un full informatiu que el centre col·laborador editi. També es pot donar publicitat a les ràdios i/o televisions locals.

Web

Publicar periòdicament a l'agenda de la pàgina web oficial les campanyes promulgades.

Publicar notícies relacionades amb les accions realitzades.

Disposar d'un **link** actiu i d'una adreça electrònica a la pàgina web oficial del centre col·laborador per afavorir la participació de tothom.

Coordinació del Projecte

Caldria la implicació d'un mínim de tres/quatre persones:

Una persona del Banc de Sang i Teixits

Dues persones del col·lectiu docent (educació formal / no formal).

Un tècnic informàtic que faci el suport a la pàgina web.

Complicitats als Centres educatius

Un/a professor/a que voluntàriament es faci responsable de la coordinació dels aprenentatges en cada centre (cap d'estudis i/o coordinador/a pedagògic/a...).

Professors/es d'àrea: C. Naturals i Expressió Plàstica.

Tutors/es dels nivells assenyalats.

Responsables Grups Educació no formal: Escoltes, Aules Taller, Esplais, Esport, Oci Alternatiu...

Despeses

Les derivades de la publicació trimestral dels cartells i tríptics seleccionats.

Els honoraris dels/les conferenciantes.

Subvencions

Es poden demanar a Banc de Sang i Teixits, als Ajuntaments, a les AMPA's...

Històric, arxiu i exposició:

Anualment es publicaran pòsters i tríptics de les diferents campanyes que hauran estat realitzats pels nens i nenes, i nois i noies implicats en el projecte d'ApS. Un model de cada un es pot arxivar a les Biblioteques dels Centres o Municipals amb l'objectiu d'exposar-los quan es cregui oportú (celebració-aniversari del projecte solidari...).

Desiderat

En vuit o deu anys la majoria del jovent de les poblacions implicades, quan farà divuit anys, haurà participat un mínim de dos cops en el projecte solidari i potser celebrarà la seva majoria d'edat **donant sang. S'haurà aconseguit normalitzar aquesta acció en la població i per tant l'objectiu inicial del projecte estarà assolit:**

► **Implicar a la població en una pràctica solidària de ciutadania activa.**

3.4.3 UN PROJECTE: LA BIBLIOTECA ESCOLAR GESTIONADA PELS ALUMNES

Una altra idea d'ApS podria ser comprometre l'alumnat de secundària en la gestió de la biblioteca escolar.

A continuació exposo de forma resumida els punts principals que podrien ser la base d'un Projecte d'Innovació de Biblioteques Escolars en el que la gestió de la Biblioteca la portarien a terme un grup d'alumnes preparats a tal efecte.

1- Títol del projecte:

Optimització de la Biblioteca d'un Institut. Reconvertir-la en una Biblioteca inclusiva: heterogènia i diversa a l'abast de tothom, gestionada pels propis alumnes (EBG⁹⁶)

2- Missió⁹⁷ de la Biblioteca envers la comunitat educativa

La Biblioteca ha d'actuar en l'àmbit de la comunitat educativa del centre. Ha d'oferir un espai i recursos suficients per a la formació integral de l'alumnat, és a dir, pel desenvolupament del coneixement, les habilitats de recerca i el gust per la lectura.

Què és la Biblioteca del centre avui?

Dona qualitat de servei? Té en compte la missió per satisfer l'usuari/a?
És eficient? Utilitza òptimament els recursos econòmics, de temps i de personal?
És eficaç? Obté bons resultats, dona serveis concrets?

Si es vol millorar la qualitat dels ensenyaments que s'imparteixen als centres d'Educació Secundària, la Biblioteca ha de ser quelcom més del que possiblement és avui.

3- Descripció del projecte. Visió de la nostra Biblioteca. Quina Biblioteca volem per a un futur proper?

3-1 Propòsits:

Es proposa endegar un projecte de renovació i modernització de la Biblioteca:

Un projecte que la dinamitzi, la millori i la potenciï gestionada pels alumnes: Equip de Bibliotecaris/àries que Gestionen el servei.

Que faci de la Biblioteca un autèntic **Centre de Recursos Intern:**

⁹⁶ **EBG:** Equip d'alumnes Bibliotecaris/àries que Gestionen el servei.

⁹⁷ <http://crearbiblioteca.blogspot.com/>. [Consultada al febrer de 2006].

- Amb uns recursos que estiguin a l'abast de tot l'alumnat: tant dels de Secundària obligatòria com dels d'ensenyaments postobligatoris.
- Que doni suport a les propostes de treball que es fan des dels Departaments i Seminaris, des de les Coordinacions Pedagògiques, des dels Equips Docents, des de les AMPA's, des dels municipis, des de les institucions...
- Que disposi d'uns recursos multimèdia útils als Cicles Formatius, al Batxillerat, a l'ESO, als PTT...
- Que disposi de materials d'elaboració pròpia del professorat, de les famílies i de l'alumnat.

Es vol una **Biblioteca en xarxa** que sigui un **espai de cultural i un lloc d'estudi**.

Una Biblioteca en xarxa que s'enllaci de forma sincronitzada i eficient amb les biblioteques de la zona ja siguin escolars i/o municipals.

Que formi usuaris responsables que siguin capaços de realitzar activitats en benefici de la comunitat (col·laborar amb projectes d'Aprenentatge-Servei, amb Plans d'Entorn).

Una Biblioteca oberta a tota la comunitat educativa de la zona perquè els usuaris gaudeixin de les millores i dels avenços dels temps que corren. Es desitja que la Biblioteca sigui viva, vital, moderna, progressista, actual, activa... Es vol una Biblioteca centrada en el creixement, en els usuaris/àries i en la innovació.

En resum, es vol aconseguir una **Biblioteca ideal** potenciada per la gestió de l'alumnat. A aquest grup d'alumnes l'anomenarem: **Equip d'alumnes Bibliotecaris/àries que Gestionen el servei** i serà conegut amb les sigles: **EBG**.

Anàlisi i Diagnosi estratègic: DAFO⁹⁸.

El sistema DAFO es basa en l'anàlisi de la situació interna i la situació externa del fet analitzat. En el cas de la Biblioteca l'anàlisi permetrà fer un diagnòstic bastant encertat de cara a afrontar el futur del projecte.

Espai, il·luminació i mobiliari:

Es considera que l'**espai** on ha d'estar ubicada la Biblioteca ha de ser l'adequat pel servei que oferirà ja que és vol que sigui la dependència que tothom buscarà quan s'entri al Centre.

La llum natural ha de ser suficient per a la major part del dia, però donat que es proposa obrir-la a les tardes, la **llum** artificial a base de fluorescents podria

⁹⁸ La sigla DAFO correspon a debilitats, amenaces i oportunitats.

considerar-se insuficient. Estaria bé que les taules disposessin de làmpades individuals, això permetria economitjar l'encesa general de tots els fluorescents. Donaria un ambient de lectura i calidesa més propi d'una Biblioteca i s'adequaria a les necessitats de cada usuari segons la seva capacitat visual.

Pel que fa al **mobiliari**, especialment les prestatgeries, s'ha de mirar si estan en bon estat. Potser caldrà renovar i modernitzar el mobiliari en general. S'hauran d'instal·lar armaris expositors, prestatges plans i/o inclinats, armaris amb i sense portes, vitrines de portes corredores, taules auxiliars amb il·luminació incorporada. També s'ha de disposar d'una escala adequada per accedir-hi a les parts més altes de les prestatgeries corredores, i de dos carretons per transportar llibres. Han de ser uns mobles sòlids i resistents que garanteixin una major durabilitat i conservació.

Material informàtic i equip multimèdia:

El projecte inclou l'actualització del programa informàtic (e-Pèrgam) i a més, la instal·lació de varis equips multimèdia d'última generació. Es pretén formar usuaris autònoms i intel·ligents de qualsevol tipus de Biblioteca o Centre de documentació, cal, doncs, que la nostra estigui dotada amb els darrers avenços tecnològics.

Una radiografia simbòlica de la Biblioteca:

A continuació es presenta una taula que intenta analitzar la realitat del funcionament de la Biblioteca en relació a aspectes externs i interns. Per afavorir la comprensió del model es ponderen les dades de l'1 al 3, essent l'1 l'aspecte més lleu i el 3 el més greu/intens. Únicament es tracten aspectes relatius a responsables, usuaris, a qüestions socials i de recursos. Es fa la valoració amb intenció d'exemplificar sospesant les possibles dificultats. Obtenir una bona radiografia de tot el vinculat a la Biblioteca seria el criteri d'avaluació prioritari en acabar cada curs una vegada endegat el projecte.

Entorn:			Intern		
Aspectes externs: socials, econòmics, tecnològics.			Estratègia, equips i persones, recursos...		
Amenaces		Oportunitats	Punts dèbils		Punts forts
Difículten l'assoliment d'objectius		Faciliten l'assoliment d'objectius	Difículten l'assoliment d'objectius		Faciliten l'assoliment d'objectius
Manca de treball cooperatiu amb altres Biblioteques de la zona:	3	Crear una xarxa de serveis de Biblioteques de la zona: escolars i	2	L'alumnat usuari l'utilitza fonamentalment per estudiar?	3

escolars i municipals.		municipals.					
El/la responsable del servei està escassament reconegut per l'administrac.	1	Possibilitat de rebre suport econòmic i tècnic del Departament d'Educació.	3	Falta d'informació i de formació per a donar resposta als nous reptes.	2	Participar de les festivitats escolars.	3
		Fer una activitat d'Aprenentatge-Servei amb les Biblioteques municipals.	2	El/la responsable del servei ha d'invertir temps fora del seu horari i actuar amb voluntat	3	Possibilitat de treballar per objectius.	3
				Manca de respecte del material per part de l'alumnat usuari.	3	Suport a la formació del/a responsable.	3
				Dificultats en la gestió dels horaris del professorat per donar més impuls a les activitats en la Biblioteca.	2	Creació d'equips d'alumnes, EBG , compromesos, àgils i amables en la prestació	3
						Organitzac. d'activitats de dinamitzac. participativ.	3
TOTALS:	4		7		13		18

L'exemple de l'anàlisi i diagnòstic d'avaluació que es fa dels resultats d'aquesta radiografia model, pel que fa a l'entorn és bastant **positiu** ja que les amenaces poden quedar solucionades amb l'aplicació del projecte d'Aprenentatge-Servei.

Pel que fa als aspectes **interns** és més **preocupant**, la vulnerabilitat està en la deficitària motivació dels usuaris/àries. És aquest, doncs, un **repte prioritari**, caldrà generar recursos i estratègies per aconseguir treballar els objectius. **Possiblement la probabilitat de gestió de l'alumnat (EBG) solucionarà, al menys en part, el problema** (ApS).

4- Objectius i aspectes a desenvolupar:

4-1 Eixos de treball:

Es proposen seguir els quatre eixos de treball proposats per Durban⁹⁹:

- **Biblioteca i informació:** La Biblioteca com a centre de recursos bibliogràfics i digitals¹⁰⁰.
- **Biblioteca i lectura:** La Biblioteca al servei de la capacitat lectora i la formació de l'hàbit lector.
- **Biblioteca i aprenentatge** (ApS): La Biblioteca al servei de l'educació en la cerca i utilització de la informació.
- **Biblioteca i cultura:** La Biblioteca com a referent i dinamitzador cultural dins l'institut.

Afegirem dos eixos més:

- **Biblioteca i xarxa:** La Biblioteca enllaç sincronitzat i eficient amb les biblioteques de la zona ja siguin escolars i/o municipals.
- **Biblioteca i servei** (ApS): Combinant processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat educativa de forma que l'alumnat (**EBG**) participant **es formi tot treballant** sobre necessitats reals del servei de Biblioteca amb objectiu de millorar-lo.

4-2 Objectius Generals:

- Disposar d'una biblioteca escolar centralitzada, amb un espai i mobiliari adequat.
- Realitzar l'Anàlisi/Diagnòstic estratègic de la Biblioteca (DAFO) periòdicament.
- Incrementar el fons bibliogràfic i documental.
- Destinar **una persona com a responsable** de la Biblioteca amb una dedicació horària suficient per a fer les tasques tècniques, de coordinació i d'atenció als/les usuaris/àries.

⁹⁹ <http://www.bibliotecaescolar.info/index.htm>. [Consultada al febrer de 2006].

¹⁰⁰ <http://www.edu365.com/eso/muds/catala/lectures/>. [Consultada al març de 2006].

- Veure la necessitat de crear **un Equip Col·laborador** de Biblioteca per donar continuïtat al servei en cas d'absència del/a responsable. Aquest equip de treball estaria format pel professorat del centre i es podrien adscriure com a tutories tècniques. També podrien formar part d'aquest equip membres de l'AMPA.
- Possibilitar la implicació d'alumnes en la gestió de la Biblioteca creant **un Equip de Treball de Gestió (EBG) de Biblioteca** (ApS). S'hauria d'estudiar la forma de lligar la tasca realitzada amb els Treballs de Recerca, els Crèdits de Síntesi, i els CC/CV de llengües, etc.
- Obrir la Biblioteca en hores lectives i no lectives per atendre a tota la comunitat escolar: professorat, PAS, alumnat, famílies i visitants.
- Promocionar activitats culturals dins i fora del centre.
- Enllaçar de manera sincronitzada -en xarxa- amb totes les biblioteques de la població i de la zona.
- Obtindre el compromís del Claustre de Professors i professores, i del Consell Escolar de participar en el projecte i fer-ne un seguiment.

4.3 Aspectes a desenvolupar per part del/a professor/a responsable i l'Equip de Gestió EBG:

PÀGINA WEB:

Realitzar l'actualització mensual de la pàgina web del centre pel que fa al link de Biblioteca, procurant una informació acurada, pràctica i útil. Aquesta revisió la poden fer alumnes del grup de gestió EBG.

JORNADA DE PORTES OBERTES:

La presentació de la Biblioteca formarà part dels actes que els centres dediquen a la presentació de l'Institut als/les futurs/es alumnes i a les seves famílies.

A tal efecte:

- S'actualitzaran les cartelleres d'informació permanent i d'informació renovable.
- S'exposaran les novetats i es farà un racó de recomanacions.
- Es procurarà una decoració, ambientació i distribució dels espais i del fons que sigui agradable.
- Es pot presentar un audiovisual "La Biblioteca del nostre institut" (títol orientatiu).

- Un grup d'alumnes vinculats al servei de Biblioteca, **EBG**, farà les explicacions pertinents.

PROGRAMA D'ACOLLIDA PELS NOUS LECTORS I LES NOVES LECTORES:

Els centres experimenten un moviment constant d'alumnat amb el corresponent increment de matrícula. Des de la Biblioteca es faran full informatius que s'inclouran amb la resta d'informació de la pre-inscripció. L'alumnat de recent matriculació serà informat del dia i l'hora que poden passar per la Biblioteca per a treure's la targeta de lector.

Un cop al mes el/la responsable de la Biblioteca i l'**EBG** dedicaran un temps de l'horari de gestió a informar¹⁰¹ als nous lectors i lectores.

PARTICIPACIÓ EN LES CELEBRACIONS I JORNADES CULTURALS DEL CENTRE

La Biblioteca donarà suport a totes les iniciatives que el/la Coordinador/a d'Activitats Extraescolars organitzi, oferint el seu espai i participant en exposicions, concursos literaris, xerrades, contacontes...

Als centres d'Educació Secundària Obligatòria es solen celebrar les següents festivitats:

- Festa de Tardor: Castanyada.
- Jornades Culturals.
- Diada de Sant Jordi.
- Festa de Fi de Curs.

A tall d'exemple s'ofereixen dues idees de participació:

- A la Diada de Sant Jordi es pot endegar la campanya: "**Per Sant Jordi regala un llibre dedicat a la Biblioteca**", la idea té origen en una tradició de les Institucions Educatives de Costa Rica. Aquesta campanya feta anualment durant la diada de Sant Jordi, contribuirà a augmentar de forma considerable el fons bibliogràfic. Alumnes, famílies i professorat es vinculen generosament amb la Biblioteca del Centre, fent del llibre l'autèntic protagonista de la festa.

- A la festa de Fi de Curs es poden donar **Premis als/les Lectors/es** amb el lliurament de diplomes a l'alumnat-usuari de la Biblioteca.

¹⁰¹ Es treballaran els mateixos objectius i continguts que s'especifiquen per a 1r d'ESO.

4-4 OBJECTIUS ESPECÍFICS:

4-4-1 ESO: PRIMER CICLE

El primer pas que ha de fer el/la responsable de la Biblioteca és entrar en contacte amb els/les companys/es responsables de Biblioteca dels centres escolars d'on provenen els alumnes que s'incorporen al centre. L'objectiu és conèixer com han treballat la biblioteca escolar. Aquesta informació pot fer-se via telemàtica ja que les biblioteques estaran connectades en xarxa. Gràcies a aquesta informació evitarem repetir conceptes o procediments ja treballats i seran més rendibles els aprenentatges assolits.

1r ESO

A través de la tutoria es faran visites guiades a la Biblioteca. L'activitat estarà inclosa en el Pla d'Acollida que centre fa l'inici del curs escolar. S'ha d'intentar que la visita guiada es faci amb l'acompanyament del/la responsable del servei, el/la tutor/a corresponent i algun membre de l'**EBG**, així els/les alumnes s'aniran familiaritzant amb el personal que habitualment trobarà en aquell espai.

Es treballaran els següents **objectius**:

- Donar a conèixer l'**EBG**.
- Presentar l'espai de la Biblioteca.
- Presentar les funcions, usos i serveis que aquesta ofereix.
- Presentar el fons de la Biblioteca: Llibres, còmics, revistes, DVD, CDrom...
- Explicar com es localitza el material: ubicació, catalogació, signatura...
- Identificar el llibre amb la seva corresponent fitxa bibliogràfica.
- Complimentar la targeta d'usuari/a de la Biblioteca.

Al llarg del curs i seguint un calendari establert es col·laborarà amb els diferents Departaments per a facilitar les activitats que es realitzen: Taller de llengua, Biblioteca d'Aula, Concursos Literaris...

2n ESO

Es reforçaran els objectius treballats durant el primer curs i s'afegiran els següents:

- Aprendre a consultar el catàleg (autor, títol, editorial...)
- Conèixer les parts (descripció) d'un llibre: tapa, portada, contraportada, lloc, editorial, any d'edició, lloc d'edició, autor, traductor, il·lustrador, fotografies, bibliografia...
- Saber fer una cita bibliogràfica: autor, títol en cursiva, editorial i col·lecció, lloc i any d'edició, número d'edicions, nombre de pàgines...
- Aprendre a fer una fitxa de Biblioteca.

- Saber com es cita la informació trobada a través d'internet.
- Semblances i diferències entre la Biblioteca del centre i la Biblioteca pública del municipi de Torredembarra (connexió en xarxa).

4.4.2 ESO: SEGON CICLE

Cal tenir present que la majoria de l'alumnat ja porten dos cursos al centre i, per tant, tenen un bagatge i un cert coneixement de la Biblioteca. Per altra banda, s'ha de recordar que l'alumnat de nova matriculació participa en el "Programa d'acollida pels nous lectors i noves lectores".

3r ESO

Es reforçaran els objectius treballats durant el primer cicle i s'afegiran els següents:

- Adquirir autonomia en el procés d'autoaprenentatge.
- Aplicar els coneixements apresos i ampliar-los en la participació d'un **CRÈDIT DE BIBLIOTECA**.
- Assolir definitivament el funcionament de la Biblioteca del centre: alumnat voluntari, grup d'alumnes amb més implicació, l'**EBG**.

4t ESO

És el darrer curs d'ESO, per a alguns alumnes serà el darrer any d'escolarització, aquí es proposa un **objectiu** primordial a assolir:

- **Afermar la utilitat i necessitat de l'existència de les biblioteques en la vida quotidiana.**

Fins ara, els alumnes han après què és una Biblioteca, que hi poden trobar, quin ús en poden fer a l'hora d'elaborar treballs..., però un cop fora del centre, per a què els hi serveix aquest coneixement?

Caldrà que els nois i les noies de 16/17 anys en prenguin consciència de que l'aprenentatge no s'acaba un cop s'acaba l'obligatorietat dels estudis, sinó que l'aprenentatge és una tasca que dura tota la vida.

Què fora millor que anar a les biblioteques per cercar tot allò que es vol saber?

L'entrada d'internet a les llars està desbancant, en gran manera, la consulta del paper imprès, però ara caldrà ensenyar el plaer de sortir de casa per anar a un espai on trobaran altra gent que, com ells i elles, tenen inquietuds per cercar, qüestionar-se i saber, en definitiva, ser millors persones. L'objectiu es pot incloure en el **Pla d'Orientació** dels/les alumnes de 4t d'ESO.

4-4-3 ESTUDIS POSTOBLIGATÒRIS

Els darrers estudis estadístics ens mostren que els joves perden l'interès per la lectura a mesura que passen els cursos. Els IES no són una excepció. En general els/les alumnes que fan estudis postobligatoris fan un ús molt baix de la Biblioteca. La causa, potser, és que la Biblioteca ha estat més potenciada entre l'alumnat d'ESO i per tant els/les alumnes de Batxillerat i de Cicles associen aquest espai amb una etapa passada de la seva vida.

En aquest projecte es proposa com a **objectiu**:

- Fer arribar a aquest col·lectiu la idea que és precisament en la Biblioteca del centre on poden trobar les bases per a confeccionar treballs tan importants com:

El **Crèdit de Síntesi** que es fa en acabar els Cicles Formatius.

El **Treball de Recerca** de Batxillerat.

La nova aproximació a la Biblioteca és, tot just ara, un fet incipient i s'és conscient que cal potenciar aquesta vessant. A més a més, cal tenir en compte tot aquell contingent d'alumnes, que després d'haver cursat la Primària i l'ESO en escoles concertades i privades, fan l'opció de matricular-se en els IES per a fer les diferents modalitats de Batxillerat i de Cicles Formatius que els centres públics ofereix.

4-4-4 PLANS DE TRANSICIÓ AL TREBALL

Els PTT estan inclosos en el marc dels Plans de Garantia Social. A alguns centres es fan els plans d'Auxiliar de Comerç, Oficina i Atenció al Públic, el d'Instal·lacions de Gas i Electricitat... etc.

Des de la Biblioteca, en horari de dimecres tarda, se'ls oferirà:

- Col·laboració adreçada al professorat del Programa i a l'alumnat dels PTT.
- Es difondran els recursos propis de la Biblioteca i la connexió en xarxa.
- Es facilitarà informació i orientació als/les possibles usuaris/àries dels servei.

5- Integració en el currículum:

1r ESO

Els objectius assenyalats han d'anar estretament coordinats amb un seguit de **continguts** que ajudaran a entendre millor la utilitat i necessitat de la Biblioteca del centre.

Es proposa treballar els següents continguts:

1. La Biblioteca

Què és una Biblioteca?

Què hi ha?

Per què serveix?

Quantes es coneixen?

Se n'ha fet mai ús?

2. Usuaris

Qui pot anar a la Biblioteca?

Requisits per a ser usuari de la Biblioteca.

Què s'hi pot fer a la Biblioteca?

Qui en té cura de la Biblioteca?

3. Material

Fons de la Biblioteca

Per què serveix el material que hi ha?

4. Mobiliari

Col·locació (prestatges, armaris, arxivadors...).

5. Fitxes

Localització (CDU i catàlegs).

La signatura

Interpretació i confecció d'una fitxa bibliogràfica.

2n ESO

Els objectius proposats seran assolits mitjançant un seguit de **continguts** que, molt bé, poden ser inclosos al PAT i treballats a la Biblioteca. Es tracta d'elaborar unes fitxes didàctiques que facilitin l'assoliment dels següents continguts:

1. Pràctiques de consulta de catàleg

Autor

Títol

Descriptor (paraula clau o matèria)

2. Identificar les diferents fons d'informació

Il·lustracions, mapes, fotografies...

Sumari

Glossari

Bibliografia complementària

Quadres cronològics...

3. Coneixement i descripció de les parts d'un llibre

4. Internet

Recerca i informació a través de la xarxa.

Consulta d'altres catàlegs per obtenir informació.

5. Funcionament de la Biblioteca pública de Torredembarra i pobles de la zona.

3r ESO

Els continguts per assolir els objectis proposats es durien a terme a través de la realització d'un Crèdit¹⁰² que treballaria:

La Biblioteca

El bibliotecari

¹⁰² <http://www.xtec.es/iesfortpius/biblio/biblio1.htm>. [Consultada al Febrer de 2006].

El llibre
El circuit del llibre
Sistema de classificació i catalogació
Classes de catàlegs
Elaboració de fitxes
El préstec
La informació de la Biblioteca
Manteniment de l'ordre i funcionament

4t ESO

Els continguts aniran encarats a l'assoliment de l'objectiu abans esmentat. L'alumnat que continuï els estudis, ja sigui via Cicles Formatius, ja sigui via Batxillerat, entendre d'una manera lògica les seves anades i vingudes, més o menys freqüents, a la Biblioteca, encara que només sigui per l'elaboració de treballs.

Pel que fa als/les alumnes que volen incorporar-se al món laboral, s'han de treballar els següents continguts:

Formes de trobar informació (en qualsevol Biblioteca) amb el tipus de treball que es cerca.

Formes de detectar (a les biblioteques municipals) els coneixements generals o específics que requereixen determinats llocs de treball.

Els/les alumnes han de comprendre que té més possibilitats de trobar feina una persona amb inquietuds per saber que no pas una que no demostrï cap mena d'interès per millorar els seus coneixements.

ESTUDIS POSTOBLIGATORIS

Per aconseguir l'objectiu marcat i fer que l'alumnat s'apropi a la biblioteca hem de tenir presents els continguts dels treballs que es proposen:

El **Crèdit de Síntesi** que ha de permetre a l'alumnat de Formació Professional culminar la integració dels continguts impartits al llarg del cicle cursat. Es podria fer realitzant una acció Aprenentatge-Servei, ApS, formant part del Equip de Bibliotecaris que Gestionen la Biblioteca, **EBG**.

El **Treball de Recerca** de Batxillerat que té, entre d'altres, la finalitat de que els/les alumnes aprenguin a analitzar, estructurar, prioritzar, seleccionar, sintetitzar i presentar cert coneixement científic fent ús d'un procés d'investigació. Es podria fer realitzant una acció Aprenentatge-Servei, ApS, formant part del Equip de Bibliotecaris que Gestionen la Biblioteca, **EBG**.

Pensem que, encara que tímidament i poc a poc, s'aniran apropant els/les alumnes de nou a la Biblioteca, ja coneguda per a la majoria d'ells/es, a buscar tots aquells **continguts** que necessiten per a l'elaboració d'aquests treballs. També per a fer consultes variades per obtenir informació sobre diferents Carreres Universitàries i/o Mòduls Superiors.

6- Col·lectius que haurien de participar:

Malgrat hi ha una responsable al capdavant del projecte, es considera que aquest **és un projecte global de centre**. Tant el Claustre de professors i professores com el Consell Escolar se l'ha de fer seu i per tant la participació d'aquests col·lectius ha d'estar present no només al llarg del desenvolupament del projecte d'ApS sinó també per garantir la seva consolidació.

EQUIP DIRECTIU: Una de les principals preocupacions de l'equip ha de ser la de trobar la manera de donar-li més vida a la Biblioteca, de millorar el seu funcionament i aconseguir una major rendibilitat.

PROFESSORAT: En tot moment s'ha de comptar no només amb la col·laboració del professorat sinó també amb la participació directa d'aquest per a dur a terme el projecte de dinamització de la Biblioteca. És tot l'equip docent i, en especial els tutors i tutores, qui posaran en pràctica tot el material elaborat per a la potenciació i coneixement de la Biblioteca. Es vol també que els/les professors/es no només s'acostumin a utilitzar la Biblioteca per a treballar amb els seus alumnes sinó que també trobin un espai d'oci i recerca personal. Cal insistir-hi, també, en la necessitat de crear l'**Equip de Professors/les Col·laboradors/les de Biblioteca** ja esmentat amb anterioritat.

ALUMNAT: És en definitiva qui de manera més directa es beneficiarà d'aquest projecte d'ApS, ja que gràcies a ell, de mica en mica i sense adonar-se anirà copsant la utilitat de la Biblioteca per a la millora del seu currículum i creixement personal. És, per tant, del tot necessari que s'incrementi l'horari d'obertura d'aquesta per assolir els objectius del projecte. Els/les alumnes seran els/les futurs/es usuaris/àries del servei de biblioteques en xarxa. La implicació un grup d'alumnes, **EBG**, en la gestió de la Biblioteca, li donarà el sentit de servei que la Biblioteca requereix .

MARES I PARES. FAMÍLIES: El projecte ha d'estar aprovat pel Consell Escolar, organisme que engloba una representació dels pares i mares. Creiem que aquest espai també pot ser utilitzat per les famílies a través de l'**AMPA**, com a entitat de referència, per a fer conferències i altres activitats que millorin la informació i les relacions entre les famílies, l'alumnat i els diferents equips docents. Per altra banda, cal recordar, que els pares i mares també poden formar part de l'Equip Col·laborador en la gestió de la Biblioteca.

PERSONAL NO DOCENT, PAS, INSTITUCIONS, ASSOCIACIONS...
L'espai i el servei de Biblioteca estarà a disposició del personal no docent i d'administració i serveis del centre. Tanmateix en podran fer ús les institucions i les associacions que així ho requereixin.

VISITANTS: La Biblioteca restarà oberta una tarda (mínim) per tota la comunitat educativa de la zona. Especialment els/les alumnes dels CEIP's de la població que necessitin del servei. A tal efecte es poden fer unes targetes de **visitants-usuaris** que els/les facilitarà l'entrada al centre. Això implica estar en contacte amb els CEIP's, la connexió en xarxa facilitarà la tasca d'informació que anirà dirigida fonamentalment als alumnes de sisè curs de Primària, futurs alumnes d'ESO. Es pot aconseguir així un altre **objectiu** important, ja que, potser, el costum de freqüentar la Biblioteca de l'IES els farà perdre la por que mostren en iniciar els estudis de secundària. Tampoc es poden deixar de banda els/les exalumnes, col·lectiu que sempre ha de tenir oberta la porta del servei.

7- Temporització:

El projecte d'ApS es pot iniciar amb la formació de l'**EBG**.

Després de tenir el grup de gestió format, seria bo començar a treballar al Primer Cicle de l'ESO i l'Aula d'Acollida.

El curs següent es pot elaborar el material per al segon cicle i es continuarà incrementant la presència en l'AA. Alhora es posarà èmfasi en la postobligatòria.

No obstant aquesta temporització suggerida, a l'hora de treballar s'ha de procurar incidir en tots els grups. Es prepararan les fitxes d'aprenentatge i s'intentarà que al llarg del curs, tots els grups, siguin del nivell que siguin, facin alguna que altra activitat relacionada amb el projecte d'ApS. En especial es col·laborarà amb la Coordinació d'Activitats Extraescolars.

8- Criteris i indicadors d'avaluació:

En acabar cada curs fora convenient aplicar el sistema d'avaluació DAFO (explicat a anteriorment) per obtenir l'anàlisi intern i extern del funcionament de la Biblioteca. L'anàlisi ens permetrà fer un diagnòstic bastant encertat de cara a afrontar el següent curs.

9- CONSIDERACIONS FINALS:

Des de la Biblioteca s'ha de donar suport als projectes educatius i/o culturals que la comunitat educativa endegui, ja siguin institucionals, municipals, escolars o de zona. Preferentment als Plans Entorn i a Projectes d'Aprenentatge-Servei.

Una idea que es pot posar en marxa a mig termini és la publicació d'un **Full Informatiu** des de la Biblioteca amb la col·laboració dels equips docents d'ESO i dels diferents departaments didàctics. Aquesta publicació periòdica i estructurada donaria continuïtat als projectes d'ApS endegats des de la Biblioteca.

3.4.4 SÍNTESI DELS REQUISITS BÀSICS.

Les dues propostes presentades:

- la participació indirecta de l'alumnat menor d'edat en la donació de sang,
- la gestió del servei d'una biblioteca escolar,

son propostes d'Aprenentatge-Servei que ofereixen estratègies per endegar programes d'innovació als centres escolars.

Convé insistir-hi en què aquests programes per a ser bons projectes d'ApS han d'incloure uns requisits bàsics:

Aprenentatge + Servei + Intencionalitat + Participació + Reflexió

Aquests aspectes validen l'ApS com a estratègia educativa que **afavoreix la inclusió de l'alumnat** doncs:

- Afavoreixen l'aprenentatge significatiu. L'alumnat heterogeni i divers aprèn amb interès al comprovar la utilitat dels aprenentatges assolits.
- Incideixen sobre l'educació en valors. Possibilita que l'alumnat inclusiu generi sentiments i utilitats ja que aplica amb immediatesa allò que s'ha après.

► Seria destacable que els centres de secundària:

- Contemplassin propostes educatives d'ApS dins dels Plans d'Acció Tutorial (PAT).
- Projectessin als tutors i tutores com a **mediadors** entre el món de l'educació i la societat on l'escola s'immergeix.
- Recolzessin les iniciatives innovadores d'ApS sorgides de la pràctica educativa dels equips docents.

4.- Apunt final

Sumari

- 4.1 Estudis i cursos realitzats
- 4.2 Conclusions finals
- 4.3 Epíleg
- 4.4 Relació dels materials continguts en els annexos
- 4.5 Fonts documentals

4.1 ESTUDIS I/O CURSOS REALITZATS

DATA	ESTUDIS
Octubre de 2005	Curs: Bases metodològiques per la recerca educativa. ICE de la Universitat de Barcelona.
30 de novembre de 2006	Presentació i proposta del Departament d'Educació sobre el Debat Curricular amb la participació de les persones que han coordinat els diferents àmbits de la proposta, a la sala d'actes de l'AM Rosa Sensat, Barcelona.
11 de gener de 2006	Conferència: "Ser tutor o fer de tutor" a càrrec del Dr. Miquel Martínez Martín, catedràtic de la Facultat de Pedagogia de la UB.
4 de febrer de 2006	Conferència: "El TDAH" a càrrec de la doctora Josepa Canals de l'Associació provincial APYDA a Tarragona.
15 de febrer de 2006	Reunió - Grup de treball: "Projecte d'ApS i Banc de Sang i Teixits. GREM de la UB i Fundació Jaume Bofill.
15 de març de 2006	Presentació de treballs elaborats amb llicència d'estudi retribuïda del curs escolar 2004-2005 a COSMO CAIXA, Barcelona.
Febrer – Abril de 2006	Seminari: Introducció a l'Aprenentatge-Servei. ICE de la Universitat de Barcelona.
27 de març de 2006	Conferència: "Aprendizaje y Servicio solidario" a càrrec de Ma Nieves Tapia. Sala de Graus de la Facultat de Formació de Professorat de la UB.
30 de maig de 2006	Presentació del projecte Senderi: "MÓN, VALORS I EDUCACIÓ" a càrrec de Bru Rovira i Jaume Cela. Sala d'Actes de l'AM Rosa Sensat, Barcelona.
28, 29 i 30 de juny de 2006	I Congrés de Pedagogia, Tarragona. Educació avui: la pràctica innovadora.

4.2 CONCLUSIONS FINALS

Recordo la gran dificultat que suposava per l'alumnat de batxillerat elaborar les conclusions del Treball de Recerca. He tutoritzat alguns/es alumnes de postobligatòria i he pogut comprovar, amb sorpresa, com l'acompliment de la part final, la verificació de la hipòtesi de partida, els resultava particularment difícil.

Mai hauria pensat que aviat els/les podria comprendre; per sort la vida sempre em dóna oportunitats per a poder practicar l'empatia, la meua línia de vida és molt més llesta que jo mateixa.

No he hagut de fer mai un Treball de Recerca, aquells temps ja són passats per a mi..., però el paral·lelisme el trobo ara, quan havent fet tota la tasca que el meu projecte plantejava, he de sintetitzar les idees i arribar a conclusions que donin acabament d'una manera definitiva a les premisses proposades.

És ara, en aquest moment, estimats alumnes, quan la meua línia de vida m'ofereix una altra oportunitat per comprendre-us! I és ara, també, quan tinc ocasió de comprovar en pròpia pell, la importància de comptar amb l'ajut, la companyonia i el seguiment del meu tutor de recerca.

Sóc mestra i també sóc alumna. El meu treball va de tutors/es mediadors/es i d'alumnat inclusiu. Està clar que com a una tutora intento fer de mitjancera en els conflictes de l'aula, però...

En quina mesura puc ser jo una alumna diversa si treballo en solitari?

Es podria semblar la meua solitud, a l'aïllament de l'alumnat nouvingut les primeres setmanes d'acolliment escolar?

Experimenta l'alumne/a estranger/a, la mateixa necessitat dels/les altres que he tingut jo quan, sola a casa, m'havia d'enfrontar amb mi mateixa per aconseguir les tasques fixades a l'agenda, dia rere dia?

És precisament aquí on recau la principal dificultat del treball: la solitud experimentada per la investigadora, únicament mitigable pels contactes que, via e-mail, ofereix el món d'internet. Els dies que he estat "but", els dies que he trobat dificultats informàtiques, els dies que un simple mal de cap podia servir d'excusa per a interrompre la feina... Aquests dies sempre he tingut el suport i l'encoratjament de "les meves companyes de classe, de la família, dels mestres, del meu tutor, de les amigues crítiques"...

Una altra vegada la vida m'ha ofert la oportunitat de viure l'empatia i experimentar sentiments semblants als de l'alumnat que aterra en un centre de secundària desconeixent-ho gairebé tot...

Així doncs la comprovació de la meua hipòtesi s'esdevé fàcil, ja que em puc considerar art i part de la teoria:

- ▶ *Educar millor és possible i necessari en el si de l'escola inclusiva.*
- ▶ *A les aules d'ESO hi tenim alumnes adolescents diversos que volen estudiar però que també volen viure.*
- ▶ *El tutor, la tutora, representa en la vida d'aquests xicots i xicotes, la mediadora, el mediador que li ajuda a conduir la vida i a fer una lectura raonable del món que els envolta.*
- ▶ *Crec fermament que des de la tutoria es poden enovar els valors de l'educació.*
- ▶ *Crec fermament que educar millor és possible i alhora és necessari.*
- ▶ *Considero que l'espai que proporcionar la tutoria inclusiva, és on es pot tractar millor la prevenció.*

Considero que totes les afirmacions anteriors queden suficientment demostrades en aquest estudi.

Es pot obtenir un profit de la inclusió mitjançant una millor comprensió de l'actuació de la societat humana en les relacions socials, en aquest sentit és d'esperar que la nova matèria que proposa la LOE: Educació per a la Ciutadania¹⁰³, afavoreixi aquesta comprensió.

Recordem que els/les nostres adolescents volen saber però també volen viure, i a viure s'ha d'aprendre, per això una tutoria mediadora, amb voluntat d'educar és imprescindible.

Hi ha docents molt preocupats en garantir una justícia igualitària pel que fa a l'avaluació de l'alumnat i mostren aquesta preocupació proposant grups "excloents" en els que l'alumnat està agrupat segons determinats perfils conductuals i/o de rendiment acadèmic. Aquesta docència separada i desigual no té en compte l'equilibri entre el rendiment acadèmic i funcional de l'alumnat i els aspectes socials i personals de l'educació.

¹⁰³ A destacar els articles d'opinió publicats a El País el 25/06/06 dels catedràtics: Josep Ma Puig "Pràctiques de ciutadania" i Manuel Ramírez "Educar per a la llibertat" al voltant del tema a debat: Com pot contribuir l'escola a fomentar la democràcia.

Hi ha qui treu importància a aquest últim factor: els aspectes personals i socials de l'experiència escolar; en aquests casos es vol racionalitzar la divisió de l'alumnat en currículums diferents, la segregació i l'agrupament homogeni de l'alumnat pel bé de compliment dels objectius acadèmics.

Els programes que es preocupen exclusivament de les qüestions acadèmiques i funcionals poden aconseguir la titulació d'un alumnat amb certes destreses acadèmiques encara que estiguin absolutament mancats de les experiències socials i vitals necessàries per aplicar les habilitats.

Els aspectes personals i socials de l'experiència escolar, faciliten a l'adolescent el desenvolupament posterior, li aporten la maduració vital, i l'impulsen a participar en activitats personals i socials que la societat actual requereix.

La projecció d'una acció tutorial inclusiva com a eina de mediació en el tractament del conflicte i en generar estratègies per afavorir la convivència és imprescindible per l'alumnat adolescent. És necessari que l'alumnat visqui la seva estada en els centres de secundària com una experiència rellevant positiva impregnada en valors.

Cal equips de professionals de la docència il·lusionats, cal mestres savis i altruistes, cal programes i projectes engrescadors i innovadors, cal recursos suficients i sobrats, i cal, per acabar, estabilitat en el sistema educatiu.

4.3 EPÍLEG

El 30 de maig de 2006, Senderi. Educació en Valors, va celebrar 25è núm. de la revista virtual, amb un acte a la seu de Rosa Sensat a Barcelona. En Bru Rovira¹⁰⁴ –reporter de La Vanguardia i escriptor, i en Jaume Cella –mestre i escriptor, van conferenciar i dialogar sobre: “Món, valors i educació. Diàleg per aproximar realitats i treballar valors”. En un moment del discurs, en Jaume Cella¹⁰⁵ digué: **‘Els mestres som mediadors del món davant els infants, nosaltres som el món per a ells’**, jo ràpidament vaig pensar en la funció tutorial medidora que desenvolupo en aquest treball. En un altre moment de la conferència, en Cella es va referir al **“debat actual sobre l'educació crítica: No tot és bo ni tot és possible”**, i una altra vegada vaig recordar la meua recerca reflexionant al voltant de:

*Educar millor és possible?
No tot és bo ni tot és possible?
Educació crítica?*

Arribats a aquest punt, potser és escaient evocar els versos finals del poema d'en Miquel Martí i Pol, **Ara mateix**:

*“...Tenim a penes el que tenim i prou:
l'espai d'història concreta que ens pertoca
i un minúscul territori per viure-la.
Posem-nos dempeus altra vegada
i que se senti la veu de tots,
solemnement i clara.
Cridem qui som i que tothom ho escolti.
I, en acabat, que cadascú es vesteixi
com bonament li plagui,
i via fora,
que tot està per fer i tot és possible.”*

Recordar, també, les paraules de María Nieves Tapia:

“Res funciona millor que un docent que convenç a altre docent”

...i el desig de convèncer...

¹⁰⁴ En Bru Rovira és autor, entre d'altres, d'un magnífic llibre sobre l'abandó de l'Àfrica: “Áfricas”.

¹⁰⁵ En Jaume Cella ha escrit nombroses publicacions en els que dignifica la figura dels/les mestres.

4.4 Relació dels materials continguts en els annexos:

- Arxiu Power Point: PRESENTACIÓ del treball.
- Arxiu de vídeo Windows Media:
"L'assemblea de classe, estratègia educativa".
- Arxiu Microsoft Excel: Qüestionaris i gràfics fets per a validar l'enquesta.

4.5 Fonts documentals utilitzades en la realització del treball.

4.5.1 Referències bibliogràfiques.

- Abelló L (2.006). *La LOE, una llei orgànica d'educació*. Barcelona. Guix núm. 324. Editorial Graó.
- Alegre Canosa, M.A. (2005). *Educació i immigració: l'acollida als centres educatius*. Barcelona. Col·lecció polítiques/44. Editorial Mediterrània.
- Bach, E. Darder, P. (2002). *Sedueix-te per seduir*. Barcelona: Edicions 62.
- Bach, E. Darder, P. (2004). *Des-educat. Una proposta per viure i conviure millor*. Barcelona: Edicions 62.
- Bizquerra, R. (2004) Coord. *Metodologia de la investigació educativa*. Madrid: La muralla.
- Boqué, M. C. (2.002). *Guia de mediació escolar*. Barcelona. Dossiers Rosa Sensat.
- Carbonell, F. (2.000). *Educació i immigració. Els reptes educatius de la diversitat cultural i l'exclusió social*. Barcelona: Mediterrània.
- Cardús, Salvador (2.000): El desconcert de l'educació. Obertures 7. Barcelona: Edicions La Campana.
- Casamajor, G. I altres (1.998). *Cómo dar respuesta a los conflictos*. Barcelona. Biblioteca de Aula/128. Editorial Graó.
- Cela i Oller, Jaume (2001). *Calaix de mestre*. Barcelona. Editorial Rosa Sensat.
- Collell, J. Escudé, C. (2005). GUIXDOS 120. Barcelona: Graó.
- Delors, J. (2.001): "La educación o la utopia necesaria", dins *La educación encierra un tesoro*. UNESCO.
- Departament d'Ensenyament (1.992): *Educació Secundària Obligatoria*. Ordenació Curricular. Barcelona: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.
- Departament d'Ensenyament (1998): *Programa de competència social. Habilitats cognitives. Valors morals. Habilitats socials*. Barcelona. Ed. Departament d'Ensenyament.
- Departament d'Ensenyament (2.003). *La convivència en els centres docents d'ensenyament secundari. Programa i propostes pedagògiques*. Generalitat de Catalunya.
- Escobar, A. Luengo, C. Pérez, M. J. (2.001). *Aula d'acollida per als alumnes nouvinguts de l'IES Ramon de la Torre*. Barcelona. Finestra oberta 18. Fundació Jaume Bofill.

- Fernández, L. (2005). Fitxes per a investigadors. Butlletí LaRecerca. ICE de la UB, secció de recerca (paper).
- Freinet, C. (1969). *Técnicas Freinet de la Escuela moderna*. Madrid. Ed. Siglo.
- Goleman, Daniel. *Inteligencia emocional*. Barcelona. Kairós.
- Guasch, M. I altres. (2.002). *Educació en valors per a la convivència en els centres d'ESO*. ICE Universitat Rovira i Virgili.
- Guitart Aced, R. (2.002). *Les actituds en el centre escolar*. Barcelona. Biblioteca de Guix/129. Editorial Graó.
- Horno Giocoechea, P. 82004). *Eduquem l'afecte. Reflexions per a famílies, professorat, pediatres...* Barcelona. Col·lecció Família i Educació/1. Editorial Graó.
- Huguet i Comelles, T. (2006). *Aprendre junts a l'aula. Una proposta inclusiva*. Barcelona. Biblioteca de Guix/150. Editorial Graó.
- Imbernón, F. (2005) Coord. *Vivències de mestres. Compartir des de la pràctica educativa*. Barcelona. Biblioteca de Guix/145. Editorial Graó.
- Kolberg, L. (1.984) *Psychology of moral development: moral stages and the life cycle*, San Francisco, Harper and Row.
- Martín, X. Puig, J. M. Padrós, M. Rubio, L. Trilla, J. (2.003). *TUTORÍA. Técnicas, recursos y actividades*. Madrid. Alianza ensayo.
- Martínez Bonafé i altres (2.003). *Ciudadania, poder i educació*. Barcelona. Biblioteca de Guix/133. Editorial Graó.
- Mendieta, C. Vela, O. (2005) *Ni tu ni jo. Com arribar als acords*. Barcelona: Editorial GRAÓ.
- Monge, Y. (2005). Educación. El español se vende bien en EE UU. *El País*. Sociedad 34.
- Padrós, M. Zafón, A. Funes, J. Puig, J. M. (2.004). *Educar millor és possible*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, Finestra oberta/40.
- Padrós, M. Rubio, L. Martín, X. Puig, J. M. Trilla, J. : GREM, Grup de recerca en educació moral. Materials curriculars. *A mida*. Materials d'educació en valors per fer de tutor/a a l'ESO. Clic Traç [www.clictrac.coop]
- Pedone, Claudia (2006). *De l'Equador a Catalunya: El paper de la família i les xarxes migratòries*. Barcelona. Col·lecció polítiques/52. Editorial Mediterrània.
- Perrenoud, P. (2.004). *Diez nuevas competencias para enseñar*. Barcelona. Biblioteca de Aula/196. Editorial Graó.
- Porter, G. L. (2.003). "El reto de la diversidad y la integración en las escuelas. Experiencias de inclusión: una escuela para todos". *Aula*. Núm. 121, Barcelona. 37-42.
- Puig, J.M. Batlle, R. Bosch, C. Palos, J. (2006). *Aprenentatge Servei. Educar per a la ciutadania*. Barcelona. Editorial Octaedro.
- Puig Rovira, Josep M. (coord.) (2005) *Desenvolupament personal i ciutadania. Reflexions i propostes*. Debat Curricular. Pacte Nacional per a l'Educació. Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya (paper).
- Puig Rovira, J.M. (1999). *Feina d'educar. Relats sobre el dia a dia d'una escola*. Barcelona. Edicions 62.
- Rovira, Bru (2006). *Áfricas*. Barcelona. RBA Libros.

- Salmurri, Ferran (2.004). *Llibertat emocional*. Barcelona. La Mangrana.
- Saramago, José (1.992): "Contra la tolerancia", *El País* (9/XII).
- Spivack, G. Shure, M. B. (1.974). *Social adjustment of young children: a cognitive approach to solving real-life problems*, San Francisco, Jossey Bass.
- Stainback, Susan i William. *Aulas inclusivas. Un nuevo modo de enfocar y vivir el currículo*. Madrid. Narcea ediciones.
- Stake, R.E. (1998). *Investigación con estudio de casos*. Madrid: Morata.
- Tapia, M. N. (2001) La solidaridad como pedagogía. El aprendizaje-servicio en la escuela. Buenos Aires, Ciudad Nueva.
- Terricabras, J. M. (2.001). "Valors i joves davant de la immigració", dins *Polítiques d'immigració. Secció Joves i immigració*. Barcelona: Institut Català de la Mediterrània.
- Terricabras, J.M. (2002) *I a tu, què t'importa?* Barcelona: La Campana. 181.
- Tharp, R.G. Estrada, P. Soll, E. Yamauchi, L. (2002). *Transformar la enseñanza. Excelencia, equidad, inclusión y armonía en las aulas y las escuelas*. Barcelona. Editorial Paidós.
- Torradella, L. Tejero, E. (2005). *Pioneres i pioners. Trajectòries biogràfiques de fills i filles de famílies immigrades a Catalunya*. Barcelona. Editorial Mediterrània.
- Vera Vila, J. (2005). *Educación intercultural: Diversidad e inmigración*. Madrid. Cuadernos Fundación Santa María nº 4. Fundación Santa María.

4.5.2 Pàgines Web consultades al llarg del curs 2005-2006:

- <http://www.mvr.usace.army.mil/publicaffairsoffice/towertimes/February2002/inclusion.jpg> Il·lustració capçalera.
- <http://www.raisingthearts.com/comms2.htm> Il·lustració portada.
- Friedlander, L. *Take the Lead (Déjate llevar) [Pel·lícula]* (2006).
- <http://www.theleadmovie.com/> Traducció Ma José Pérez.
- <http://images.google.es/imgres?imgurl=http://www.raisingthearts.com/images/Art%2520of%2520Inclusion%2520big.jpg&imgrefurl=http://www.raisingthearts.com/comms2.htm&h=576&w=445&sz=394&tbnid=QiMpNUKpBSMv nM:&tbn=132&tbnw=101&hl=ca&start=52&prev=/images%3Fq%3Dinclusio n%26start%3D40%26svnum%3D10%26hl%3Dca%26lr%3D%26sa%3DN> Imatge portada: Indivisible. Poncho Brown, Larry.
- http://www.xtec.es/cgi/mediateca_crp?NU=MP011817
- http://www.cyberpadres.com/legisla/boe_14.pdf
- <http://www.fe.ccoo.es/legislacion/LODE.htm>
- <http://www.filosofia.org/mfa/fae990a.htm>
- <http://www.ugt.es/juventud/loce.pdf>
- <http://www.mec.es/mecd/gabipren/documentos/A17158-17207.pdf>
- <http://www.elvendrell.net/Default2.aspx>
- <http://www.xtec.es/centres/e3004803>
- <http://www.gencat.net/educacio/centresnous/curs00-01/cent13.htm>
- <http://www.salou.org>

- <http://www.xtec.es/iesjaume1>
- <http://www.torredembarra.org>
- <http://www.xtec.net/iesrdt>
- <http://www.xtec.es/iestorredembarra>
- <http://www.ajtarragona.es>
- <http://www.fut.es/~ibmf>
- <http://www.xtec.es/iesbonavista>
- http://www.pangea.org/rsensat/perspectiva/pe_262.html
- <http://www.venezuelatuya.com/cocina/arepa.htm>
- <http://www.infojardin.net/gastronomia/penne/pestino-pestinos.htm>
- www.aprenentageservei.org
- www.senderi.org
- <http://crearbiblioteca.blogspot.com/>
- <http://www.bibliotecaescolar.info/index.htm/>
- <http://www.edu365.com/eso/muds/catala/lectures/>
- <http://www.xtec.es/iesfortpius/biblio/biblio1.htm/>
- http://www.vidadefamilia.org/catalan/temes_cat/empatia1.htm
- <http://www.clictrac.coop/>
- http://www.greatschools.net/modperl/browse_school/wi/723
- <http://www.ice.urv.es/modules.php?name=cap&file=index>